

Beslutsunderlag
Johanna Sköld
0171-62 51 52
johanna.skold@enkoping.se

Valnämnden

Meddelandeärenden till valnämnden 2024-03-18

Förslag till beslut

Valnämnden tar del av informationen.

Beskrivning av ärendet

Meddelandeärenden är en sammanställning av ärenden och beslut som meddelats Enköpings kommun och som bör komma valnämnden till dels för kännedom.

Följande beslut eller handlingar har inkommit till valnämnden för kännedom:

- Beslut från kommunfullmäktige angående riktlinje för medborgardialog, 2024-02-13, § 17,
- Beslut från kommunfullmäktige angående långsiktig ekonomisk plan, 2024-02-13, § 20,
- Beslut från kommunfullmäktige angående tillämpning och uppföljning av analys av koldioxidbudget, 2024-02-13, § 21
- Nyhetsutskick från valmyndigheten, 2024-02-21
- Information från SKR angående tillfällig avvikelse från dygnsvila under EU-valet, 2024-02-28
- Nyhetsutskick från valmyndigheten, 2024-02-28

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse, kommunledningsförvaltningen, 2024-02-28

Protokollsutdrag, kommunfullmäktige, 2024-02-13, § 17

Riktlinje för medborgardialog, 2023-11-21

Protokollsutdrag, kommunfullmäktige, 2024-02-13, § 20

Långsiktig ekonomisk plan 2023-2032, 2023-12-01

Protokollsutdrag, kommunfullmäktige, 2024-02-13, § 21

Analys av Enköpings koldioxidbudget 2023 och förslag på utvecklingsområden, 2023-05-26

Bilaga, presentation, Analys av koldioxidbudget

Uppdragsbeskrivning, Ledning och Transformation, 2022-02-09

Klimatkontrakt, Enköpings kommun, version 2022

Nyhetsutskick, valmyndigheten, 2024-02-21

Information angående tillfällig avvikelse från dygnsvila under EU-valet, 2024-02-28
Nyhetsutskick från valmyndigheten, 2024-02-28

Paragraf 17

Ärendenummer KS2022/979

Riktlinjen kring medborgardialog

Kommunfullmäktiges beslut

Kommunfullmäktige beslutar att:

1. anta förslag till riktlinje för medborgardialog, daterad den 21 november 2023.

Reservationer

Jesper Englundh (S), Johan Enfeldt (S), Johan Engwall (S), Linda Johansson (S), Matz Keijser (S), Ros-Mari Bålöw (S), Solweig Eklund (S), Solweig Sundblad (S), Tina Löfgren (S), Åsa Andersson (S), Hans Olsson (S), Theo Caldwell (S), Lars Engelberg (S), Sverker Scheutz (V), Britta Dalved (V) och Christina Nordgren (V) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Beskrivning av ärendet

Under 2022 har det pågått en nulägesanalys kring kommunens arbete med medborgardialog. Målet med analysen är att ta fram arbetsmetoder för att nå ett läge där vi kan arbeta mer effektivt och kvalitativt med medborgardialoger i kommunen för att öka medborgarnas engagemang och tillit. En del av det arbetet mynnade ut i att ta fram en riktlinje för medborgardialog för att skapa en kommunövergripande syn på vårt arbete med medborgardialoger.

Kommunstyrelsen har skickat riktlinjen för medborgardialog på remiss till miljö- och byggnadsnämnden, socialnämnden, tekniska nämnden, utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden, upplevelsenämnden, vård- och omsorgsnämnden samt de kommunala bolagen. I bifogad sammanställning och analys görs en genomgång av remissvaren samt hur de hanterats i förslaget till riktlinje för medborgardialog.

Yrkanden

Jesper Englundh (S), Johan Engwall (S) och Johan Enfeldt (S) yrkar att kommunfullmäktige beslutar att:

1. avslå förslag till riktlinje för medborgardialog, daterad den 21 november 2023.

Ulrika Ornbrant (C), Kenneth Hällbom (MP), Magnus Johansson (M) och Anders Wikman (NE) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag till beslut att kommunfullmäktige beslutar att:

1. anta förslag till riktlinje för medborgardialog, daterad den 21 november 2023.

Beslutsgång

Ordförande konstaterar att det finns två förslag till beslut, dels kommunstyrelsens förslag till beslut och dels Jesper Englundhs (S) med fleras yrkande.

Ordförande ställer förslagen mot varandra och finner att kommunfullmäktige beslutar i enlighet med kommunstyrelsens förslag till beslut.

Beslutsunderlag

Protokollsutdrag, kommunstyrelsen, 2024-01-30, § 6

Protokollsutdrag, kommunstyrelsens arbetsutskott, 2024-01-23, § 6

Tjänsteskrivelse, kommunledningsförvaltningen, 2023-11-21

Förslag, riktlinje för medborgardialog, 2023-11-21

Sammanställning och analys av remissvar, 2023-11-21

Slutrapport medborgardialog ett kommunikativt perspektiv, 2023-05-31

Handbok för medborgardialog, 2023-05-30

Beslutet skickas till:

Miljö- och byggnadsnämnden, för kännedom

Socialnämnden, för kännedom

Tekniska nämnden, för kännedom

Upplevelsenämnden, för kännedom

Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden, för kännedom

Valnämnden, för kännedom

Vård- och omsorgsnämnden, för kännedom

De kommunala bolagen, för kännedom

KLF kommunikation, för kännedom

Riktlinje för medborgardialog

Innehåll

Varför är medborgardialog viktigt?	1
Vad är medborgardialog?	2
Brukardialoger.....	2
Vad är en medborgare?	3
Användningsområde.....	3
Grad av delaktighet.....	3
Information	4
Konsultation.....	4
Dialog	4
Inflytande.....	4
Medbestämmande	4
Hur arbetar vi med medborgardialoger?	5
Vilka frågor lämpar sig för medborgardialog?	5
Vem ska arbeta med medborgardialog?.....	6
Roller och ansvar	6
Principer för medborgardialog	7

Enköping ska vara en innovativ och modern kommun som tillsammans med sina medborgare skapar förutsättningar för en hållbar framtid. Arbetet med medborgardialog är del av Enköpings kommuns långsiktiga plan under delprojektet delaktighet och demokrati. Syftet med riktlinjen är att skapa en gemensam metod och systematik kring kommunens arbete med medborgardialog. Det är en viktig del i att skapa en tillitsfull relation mellan medborgare, kommun och förtroendevalda. Medborgardialoger bidrar till gemensamt skapande och kan vara utbildande samt vidga kunskapen hos de som deltar. För att bedriva kvalitativa medborgardialoger krävs ett kommungemensamt grepp med en tydlig målbild.

Varför är medborgardialog viktigt?

Enköpings kommun strävar efter ett samskapande av Enköpings framtid. Det innebär att en tillitsfull relation mellan kommunen, förtroendevalda och våra medborgare, företagare och föreningar är viktig. I en kommun finns många viljor och det är viktigt att den som bor eller är verksam i kommunen får möjlighet att delta i utvecklingen. Precis som att medborgare och verksamma inom kommunen ska kunna lita på våra förtroendevalda och tjänstepersoners arbete är det viktigt att samma förtroende finns gentemot våra medborgare och verksamma. Det är när vi möts i dialog kring viktiga frågor som vi kan hitta den bästa, gemensamma vägen framåt.

Pågående dialoger om Enköpings framtid skapar en nära relation mellan medborgare, tjänstepersoner och förtroendevalda. Att gemensamt utveckla framtidens Enköping genom dialog och transparent kommunikation ökar känslan av tillit och gemensamt ägandeskap. Vi ska bana väg för en kultur där vi kan vara stolta över att bo och verka i Enköping.

Genom att genomföra medborgardialoger får vi in viktiga synpunkter från medborgarna. En positiv effekt av medborgardialogen är att medborgare ges möjlighet att framföra sina åsikter och göra sin röst hörd innan beslut fattas. Dialogen leder inte till att alla tycker lika, men kan ge en ömsesidig förståelse för att det finns olika perspektiv och hänsyn att ta. När medborgardialogen är rätt verktyg att använda är SKRs delaktighetstrappa en bra vägledning för att lägga medborgardialogen på rätt nivå utifrån förväntningarna.

Vad är medborgardialog?

En medborgardialog är en dialog mellan kommunens tjänstepersoner, förtroendevalda och medborgare där vi tillsammans diskuterar frågor som berör och påverkar Enköpings framtid. Medborgardialoger sker i frågor som är påverkbara och där syfte, mål och målgrupp i frågan är tydligt definierade. Resultatet används i kommunens berednings- och beslutsprocess. Dialogen ska vara politiskt obunden.

Medborgardialoger används som verktyg vid mellanvalsdemokrati och handlar om samskapande för Enköpings framtid. Medborgardialogen är inte beslutsfattande men kan ligga till grund för beslut. Det gäller framförallt frågor där kommunens utveckling gynnas av åsikter och insikter från bland annat kommuninvånare, föreningar och företag. Medborgardialogen är användbar när förtroendevalda eller tjänstepersoner vill ha inspel från medborgare, företag eller föreningar. Det kan röra sig om frågor om hur ett samskapande kring hur Enköpings framtid ska se ut, när det är lagstadgat att konsultera medborgarna eller när det uppstår situationer som kräver att dialog utförs.

Brukardialoger

Brukardialogen skiljer sig från medborgardialogen eftersom den endast berör enskilda personer och grupper som nyttjar kommunens service och tjänster. Dialogen sker tillsammans med representanter från berörda serviceområden för att förbättra och utveckla tjänster. Skolor, vårdboenden och äldreboenden är exempel på platser där brukardialogen ofta sker.

Vad är en medborgare?

I den här riktlinjen utgår vi från SKR:s definition av begreppet medborgare vilket innefattar de som bor, verkar, lever i eller har en relation till kommunen, oavsett medborgarskap. Begreppet medborgare i den här riktlinjen består alltså av individer såväl som föreningar och företag samt andra grupper som har en koppling till Enköpings kommun.

Användningsområde

Den här riktlinjen ska användas som stöd för medborgardialoger som sker tillsammans med medborgare i Enköpings kommun ur ett demokratiskt perspektiv.

Grad av delaktighet

Sveriges kommuner och regioner (SKR) har tagit fram en delaktighetstrappa för medborgardialog som stöd vid val av dialogmetod och nivå på förväntan. Den kan du använda dig av när du arbetar med ett medborgardialogprojekt för att få stöd när du arbetar med projektet för att skapa rimliga förväntningar utifrån syfte och mål.

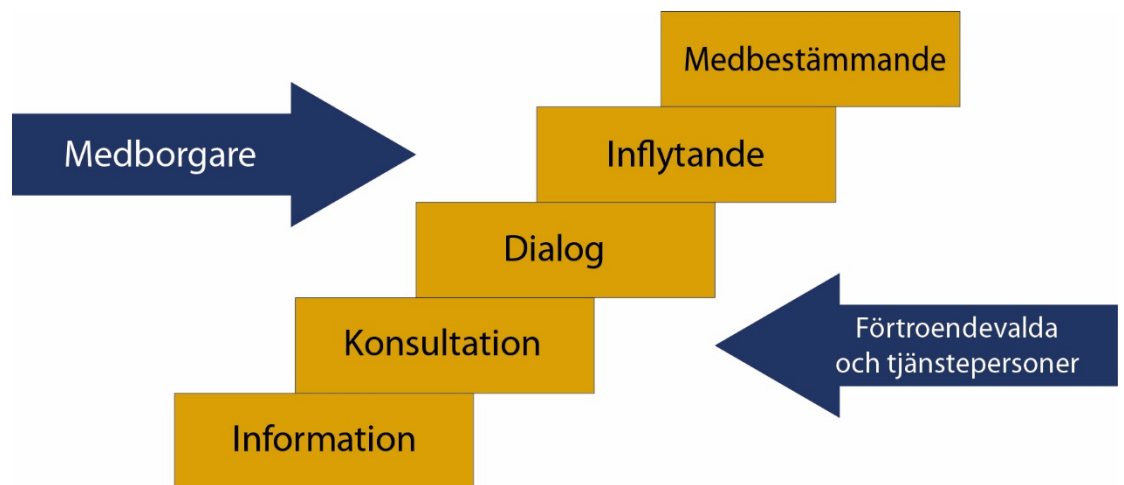

Bild 1. Delaktighetstrappan

Information

Även om information inte är en dialog är det en viktig del i medborgardialogen. Att nå ut till våra medborgare med information och kunskap är en grundförutsättning för att lyckas med medborgardialoger. Vi använder information före, under och efter dialogen för att medborgarna ska veta vad som händer och varför. Vi använder det också i syfte att öka kunskapen för att ge medborgarna rätt förutsättningar för att delta i medborgardialoger.

Konsultation

Konsultation är användbar när kommunen har tagit fram flera förslag på handlingsplan men vill ha medborgarnas inspel i frågan. Medborgarna får möjlighet att ta ställning till ett antal alternativ. Det kan exempelvis vara användbart vid byggnation av mötesplatser. Då kan vi istället för att ha en öppen dialog ta fram några olika alternativ som är möjliga att genomföra där medborgarna får vara med och välja vilket alternativ som ska byggas.

Dialog

Grupper av medborgare bjuds in eller söks upp för att förtroendevalda och tjänstepersoner ska kunna ta del av deras synpunkter kring en särskild fråga. Medborgare får möjlighet att träffas och lyssna till andras åsikter. Det finns inget mål att nå konsensus. Resultatet av dialogen förs in i underlag för beslut.

Inflytande

Grupper av medborgare bjuds in eller söks upp och involveras i en längre process för att ta fram förslag till lösningar som presenteras för de förtroendevalda. Det finns möjlighet att byta perspektiv med andra medborgare, skapa kunskap och mer hållbara lösningar.

Medbestämmande

Medbestämmande är en form av delaktighet som innebär att medborgarna, tillsammans med förtroendevalda, aktörer i samhället och tjänstepersoner, i viss mening medverkar i beslutsfattandet. Det kan bland annat ske genom en omröstning som blir styrande för det politiska beslut som sedan fattas. Det kan också innebära att få mandat att själva bestämma över hela eller delar av en budget.

Hur arbetar vi med medborgardialoger?

I Enköpings kommun jobbar vi med medborgardialoger utifrån syftet att öka kunskapen samt ge förutsättningar att skapa Enköping tillsammans. Förtroendevalda och tjänstepersoner skapar framtidens Enköping tillsammans med medborgare, föreningar och företag. I varje medborgardialog sätter projektgruppen ett tydligt syfte och mål med medborgardialogen för att skapa bra förutsättningar för processen. Vi jobbar metodiskt för att kunna välja den bästa strategin i varje del av processen. Det är hjälpsamt för att nå våra mål och leva upp till satta förväntningar.

Det ska finnas tydlig styrning från förtroendevalda och chefer när arbete med medborgardialoger är aktuellt. Det ska planeras in tidigt i planeringsprocesser för att ge möjlighet till en rimlig budgetering och resursfördelning för projektet. Vi utforskar syfte och målgrupp noga för att nå ut till både självklara och mindre självklara personer och organisationer via rätt kanaler. Genom en bred kartläggning av målgrupp, val av metod och frågeställning säkerställer vi att underlaget matchar syfte och mål. Vi strävar också för att tillgängliggöra medborgardialogen för alla som känner sig berörda i frågan och anpassar möjligheten att delta utifrån exempelvis mötesplats och språk.

Vilka frågor lämpar sig för medborgardialog?

När ett projekt i Enköpings kommun påverkar kommunens framtid samt våra medborgare, föreningar och företagare, är det rimligt att utvärdera om en medborgardialog bör genomföras. I utredningen kan dessa frågor ställas:

- Finns det utrymme för medverkande att påverka beslutet?
- Berör projektet Enköpings framtid och de som verkar och/eller bor i kommunen?
- Behöver vi enligt lag genomföra en medborgardialog?
- Berör projektet barn och unga?
- Behöver tjänstepersoner/förtroendevalda inspel från medborgare, föreningar, företag eller andra aktörer för att kunna ta ett välgrundat beslut?
 - Rör frågan ett känsligt och/eller svårlöst problem?
 - Berör projektet en känslig fråga eller tema?
- Berör frågan något där medborgarna känner ett stort engagemang?
- Om svaret på någon av frågorna ovan är ja, kan det vara lämpligt att genomföra en medborgardialog.

När vi enligt lag måste genomföra en medborgardialog

Ibland är det lagstadgat att genomföra dialog med medborgarna. Det gäller bland annat vid olika projekt inom samhällsbyggnad och planering. Enligt FN:s barnkonvention är det lag på att genomföra dialog med barn och unga i alla frågor som på något sätt berör dem. Barn och unga har rätt att bli hörda. De barn och unga som inte kan framföra sina åsikter på egen hand kan företrädas av någon annan.

Vem ska arbeta med medborgardialog?

Att arbeta med medborgardialog är att jobba tillsammans. För att en medborgardialog ska bli kvalitativ gäller det att ha rätt person på rätt plats. I Enköpings kommun kan tjänstepersoner och förtroendevalda se ett behov av att genomföra en medborgardialog. Behovet lyfts till berörd chef eller förtroendevald och tillsammans tas ett beslut om genomförande. Projektet fördelas till en tjänsteperson som startar upp och driver medborgardialogen från start till mål. Utifrån behov bygger projektansvarig ett team beroende av projektets utformning.

Roller och ansvar

- Förtroendevalda
 - Initiera medborgardialoger.
 - Starta upp medborgardialoger genom att styra projektet till rätt förvaltning.
 - Ser till att rätt styrning finns på plats och rätt beslut är tagna för att möjliggöra prioritering av medborgardialogen.
 - Att finnas tillgänglig för att svara på frågor från deltagarna eftersom det är hos våra förtroendevalda som helhetsbilden bakom beslut finns.
- Tjänstepersoner och chefer
 - Tjänstepersoner ser ett behov av att genomföra medborgardialoger och tar upp frågan med sin chef.
 - Chefer tar tillsammans med tjänsteperson beslut om att genomföra medborgardialoger. Vid vissa frågor kan beslutet behöva lyftas till förtroendevalda och nämnder.
 - Chefen ser till att tjänstepersonen har rätt förutsättningar för att genomföra en kvalitativ medborgardialog.
 - Startar upp och projektleder medborgardialoger från start till mål.
 - Agerar som sakkunniga där kompetensen finns internt.
 - Tar ansvar för att se över hur vi kan involvera andra förvaltningar och avdelningar i medborgardialogen.
 - Tar ansvar för att återkoppla resultatet både internt och externt.
- Medborgare
 - Delaktighet i dialoger men inget övrigt ansvar för att driva processen.
 - Kan initiera förslag till medborgardialog.
- Konsultation
 - Kommunikationsstrateger och kommunikatörer
 - Extern konsult
 - Chefer och andra tjänstepersoner som tidigare arbetat med medborgardialog
 - Dokumentet "Handbok för medborgardialog"

Principer för medborgardialog

Följande principer gäller inför, under och efter en medborgardialog i Enköpings kommun:

- Medborgardialog ska alltid vara ett alternativ i det lokala demokratiarbetet vid större förändringar som kan påverka kommunen på lång sikt och som direkt berör grupper av kommuninvånare. Förtroendevalda och tjänstepersoner välkomnar initiativ till dialog från invånare, företagare, samhällsaktörer och det civila samhället.
- I nämndernas och bolagsstyrelsernas årsplaner/affärsplaner ska det framgå vilka frågor som kan bli aktuella för medborgardialog under året. Ansvarig nämnd samverkar med andra nämnder som är berörda. Det är även av stor vikt att medborgardialoger kan startas löpande. Därav bör varje projekt som har en påverkan på Enköpings kommuns framtid samt våra medborgare, föreningar och företagare utvärdera om det finns behov att genomföra en medborgardialog.
- Medborgardialog ska ha ett tydligt syfte och enbart ske i frågor som är möjliga för aktuella grupper av invånare att påverka. Delaktighetstrappan (se ovan) används som ett verktyg för att bestämma grad av delaktighet under medborgardialogen. Vald grad av delaktighet kommuniceras till deltagare.
- Medborgardialoger ska ske tidigt i beslutsprocessen för att resultatet ska kunna användas i beslut.
- Inför en medborgardialog ska en eller flera metoder för dialog väljas som gör det möjligt för aktuella grupper att delta och som ger ett representativt resultat utifrån de sju diskrimineringsgrunderna. Fokus ska ligga på barns och ungas möjlighet att delta. Det är ibland lämpligt med uppsökande dialoger för att nå prioriterade och underrepresenterade grupper, vilka dessa grupper är bör definieras vid starten av respektive projekt. Deltagarna i medborgardialogen representerar endast sig själva men ambitionen i medborgardialogen ska vara att nå en så bred grupp som möjligt för att få ett så bra underlag till beslutsfattare som möjligt.
- Efter en medborgardialog ska resultatet bearbetas, kommuniceras och återkopplas till deltagarna. Resultatet är rådgivande för förtroendevalda. Det redovisas i beslutsunderlag och meddelas berörda nämnder. Resultatet publiceras på kommunens webbplats. Medborgardialogen i

Riktlinje

2023-11-21

8 (7)

sig utvärderas alltid, både utifrån deltagarnas uppfattning och den interna processen.

Paragraf 20

Ärendenummer KS2021/885

Långsiktig ekonomisk plan 2023-2032

Kommunfullmäktiges beslut

Kommunfullmäktige beslutar att:

1. anta förslag till "Långsiktig ekonomisk plan 2023–2032" daterad 2023-12-01.

Reservationer

Jesper Englundh (S), Johan Enfeldt (S), Johan Engwall (S), Linda Johansson (S), Matz Keijser (S), Ros-Mari Bålöw (S), Solweig Eklund (S), Solweig Sundblad (S), Tina Löfgren (S), Åsa Andersson (S), Hans Olsson (S), Theo Caldwell (S), Lars Engelberg (S), Sverker Scheutz (V), Britta Dalved (V) och Christina Nordgren (V) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Beskrivning av ärendet

Kommunstyrelsen beslutade i januari 2022 att uppdra till kommunledningsförvaltningen att ta fram ett förslag på en långsiktig ekonomisk plan för Enköpings kommun under 2022. I november 2022 beslutade kommunstyrelsen att förlänga uppdraget till september 2023.

Syftet med en långsiktig ekonomisk plan är att skapa ett underlag som beskriver den förväntade utvecklingen i kommunen på längre sikt. Planen och dess långsiktiga ekonomiska ledstjärnor ska vara ett underlag för politiska beslut och ska ligga till grund för kommunfullmäktiges långsiktiga planer och årsplaner. Det ger kommunen möjlighet och förutsättningar att göra kloka framtida prioriteringar.

Utifrån kommunledningsförvaltningens ursprungliga förslag till innehåll har följande förändring skett.

- Den långsiktiga ekonomiska planen omfattar kommunen. I den fortsatta utvecklingen av planen kan hela kommunkoncernen inkluderas för att omfatta fler delar av den kommunala verksamheten.
- Den långsiktiga ekonomiska planen fokuserar på befolkning och demografi, samhällsekonomi, kompetensförsörjning samt ekonomiska analyser och långsiktiga mål. I den fortsatta utvecklingen av planen kan koncernövergripande strategiska verksamhetsområden beskrivas utifrån förväntad utveckling. Dessa områden kan exempelvis vara utbildning,

översiktsplan och bostadsförsörjning. Genom att inkludera strategiska verksamhetsområden i den långsiktiga ekonomiska planen kommer fler dimensioner att kunna tillföras i analysen.

- Mål och riktlinjer för god ekonomisk hushållning kvarstår enligt nu gällande beslut (KS2013/332) i väntan på riksdagen beslut om de ändringar om resultatutjämningsreserven som föreslås i propositionen Effektiv ekonomistyrning i kommuner och regioner (2022/23:119).

Kommunledningsförvaltningen bedömer att förslaget till långsiktig ekonomisk plan är en viktig förutsättning för en hållbar ekonomi på längre sikt i och med identifierade framtida utmaningar, exempelvis med en åldrande befolkning. Lika viktigt är det att planen vidareutvecklas med strategiska verksamhetsområden och omfattar även kommunens bolag och räddningstjänsten för att tillföra fler dimensioner i analysen. En förutsättning för en sådan vidareutveckling är att kommunen behöver öka sin förmåga att samla data, omvärldsbevaka, analysera och dra slutsatser på kort och längre sikt.

Yrkanden

Peter Book (M), Per Elfving (KD) och Kenneth Hällbom (MP) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag till beslut att kommunfullmäktige beslutar att:

1. anta förslag till "Långsiktig ekonomisk plan 2023–2032" daterad 2023-12-01.

Sverker Scheutz (V) yrkar på återremiss på ärendet med motivering att: *i långtidsplanen bör kompletteras med:*

1. *analyser av möjliga inkomstökningar. Det kan röra sig om dels effekten av skattehöjningar och effektivare bidragsinkomster,*
2. *effekter av vad det innebär för det kommunens långsiktiga ekonomi att pensionsåldern ökar och att allt fler arbetar allt längre.*

Johan Enfeldt (S) yrkar att kommunfullmäktige beslutar att:

1. avslå förslag till "Långsiktig ekonomisk plan 2023–2032" daterad 2023-12-01.

Beslutsgång

Ordförande konstaterar att det finns ett förslag om återremiss samt två förslag till beslut, dels kommunstyrelsens förslag till beslut och dels Johan Enfeldt (S) yrkande.

Ordförande frågar därför först om ärendet ska avgöras idag eller återremitteras och finner att ärendet ska avgöras idag.

Votering begärd och ska genomföras.

Ordförande konstaterar följande beslutsgång:

Ja-röst för att ärendet ska avgöras idag.

Nej-röst för att ärendet återremitteras.

Med 34 Ja-röster mot 16 Nej-röster, 0 avstår, så konstaterar ordförande att kommunfullmäktige har beslutat att ärendet ska avgöras idag.

Ordförande ställer därför förslagen till beslut mot varandra och finner att kommunfullmäktige har beslutat i enlighet med kommunstyrelsens förslag.

Omröstningsresultat

Namn	Ja-röst	Nej-röst	Avstår
Jan Hannebo (M)	X		
Josephine Närholm (M)	X		
Krister Larsson (M)	X		
Peter Book (M)	X		
Ritva Sunnanå-Ericson (M)	X		
Magnus Johansson (M)	X		
Erik Jansson (M)	X		
Martin Jinnestrand (M)	X		
Agneta von Schoting (NE)	X		
Anders Wikman (NE)	X		
Ingvar Magnusson (NE)	X		
Tuija Rönnback (NE)	X		

Johnny Karlsson (NE)	X		
Thomas Ekblom (NE)	X		
Magnus Hellmark (C)	X		
Ulrika Ornbrant (C)	X		
Börje Andersson (C)	X		
Madlin Marouki (KD)	X		
Per Elfving (KD)	X		
Kristina Eriksson (KD)	X		
Kenneth Hällbom (MP)	X		
Rose Adan Hassan (MP)	X		
Svante Forslund (L)	X		
Jesper Englundh (S)		X	
Johan Enfeldt (S)		X	
Johan Engwall (S)		X	
Linda Johansson (S)		X	
Matz Keijser (S)		X	
Ros-Mari Bålöw (S)		X	
Solweig Eklund (S)		X	
Solweig Sundblad (S)		X	
Tina Löfgren (S)		X	
Åsa Andersson (S)		X	
Theo Caldwell (S)		X	
Lars Engelberg (S)		X	
Sverker Scheutz (V)		X	
Britta Dalved (V)		X	
Christina Nordgren (V)		X	
Angelika Bergfeldt (SD)	X		

Jesper Smith (SD)	X		
Peter Ring (SD)	X		
Ronny Holmberg (SD)	X		
Rickard Daxner (SD)	X		
Anders Lindén (-)	X		
Lars B Jansson (-)	X		
Mats Pettersson (SD)	X		
Alice Fors Jansson (-)	X		
Hans Olsson (S)		X	
Monica Avås (M)	X		
Mats Flodin (M)	X		
Resultat	34	16	0

Beslutsunderlag

Protokollsutdrag, kommunstyrelsen, 2023-12-19, § 301

Tjänsteskrivelse, kommunledningsförvaltningen, 2023-12-01

Förslag, Långsiktig ekonomisk plan 2023–2032, daterad 2023-12-01

Finansiell profil Enköpings kommun 2020–2022

Beslutet skickas till:

Kommunens förtroendevalda revisorer, för kännedom

Miljö- och byggnadsnämnden, för kännedom

Socialnämnden, för kännedom

Tekniska nämnden, för kännedom

Upplevelsenämnden, för kännedom

Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden, för kännedom

Valnämnden, för kännedom

Vård- och omsorgsnämnden, för kännedom

AB Enköpings hyresbostäder, för kännedom

ENA Energi AB, för kännedom

Kommunalförbundet Räddningstjänsten Enköping-Håbo, för kännedom

Långsiktig ekonomisk plan 2023–2032

Enköpings kommun, 2023-12-01

Innehåll

Sammanfattning	4
Inledning.....	6
Vision och mål	6
Vision	6
Mål	7
Bakgrund	7
Metod	8
Utveckling.....	8
Regional och lokal utveckling	8
Befolkning och demografi.....	9
Befolkningsprognos.....	9
Befolkningsprognosens delar	10
Födda och avlidna	10
In- och utflyttade	11
Migration	11
Bostadsbyggande	12
Demografi	12
Demografisk försörjningskvot	14
Kompetensförsörjning	16
Samhällsekonomi.....	17
Konjunktur	17
Arbetsmarknad.....	17
Finansiell profil.....	20
Ekonomisk analys.....	20
Intäkter	20
Skatteintäkter, kommunalekonomisk utjämning och generella bidrag	21
Riktade bidrag från statliga myndigheter	22
Taxor och avgifter.....	23
Kostnader	23
Personalkostnader	23
Avskrivningar	24
Finansiella kostnader	24

Resterande kostnader	25
Investeringar	25
Lånebehov	26
Låneskuld	26
Resultat	27
Långsiktiga ekonomiska ledstjärnor	28

Sammanfattning

Avsikten med en långsiktig ekonomisk plan är att skapa ett underlag som beskriver den förväntade utvecklingen i kommunen på längre sikt. Planen och dess långsiktiga ekonomiska ledstjärnor ska vara ett underlag för politiska beslut och ska ligga till grund för kommunfullmäktiges långsiktiga planer och årsplaner. Det ger kommunen möjlighet och förutsättningar att göra kloka framtida prioriteringar.

I denna första version av långsiktig ekonomisk plan är fokus på befolkning och demografi, samhällsekonomi, kompetensförsörjning samt ekonomiska analyser och långsiktiga ekonomiska ledstjärnor. I den fortsatta utvecklingen av planen kan koncernövergripande strategiska verksamhetsområden inkluderas, vilket kommer att ge fler dimensioner i analysen. I denna version ingår inte de kommunala bolagen, räddningstjänsten och stiftelserna.

Enköpings kommun ligger geografiskt fördelaktigt i en region med bland annat hög befolkningstillväxt, arbetskraft i världsklass och högkvalitativ infrastruktur. Kommunen har sedan i mitten av 2010-talet fram till 2021 haft en hög befolkningstillväxt på mellan 1,2–2,7 procent. Under 2022 bromsade tillväxten in något och landade på 0,8 procent. Den senaste prognosen visar att tillväxten kommer att öka gradvis fram till 2026 och från 2027 kommer ökningstakten ligga på i genomsnitt 1,5 procent fram till 2040. Detta innebär ett ökat antal invånare och en förändrad demografisk fördelning jämfört med idag. Det kommer att resultera i stora möjligheter och samtidigt stora utmaningar för Enköpings kommun.

En stor utmaning som de flesta kommuner redan har idag, och som kommer att bli mer tydlig framöver, är kompetensförsörjningen. Konkurrensen mellan kommuner, regioner, staten och andra sektorer kommer att bli större ju äldre befolkningen blir samtidigt som befolkningstillväxten är förhållandevis låg. Ska Enköpings kommun kunna behålla en god kvalitet på service och tjänster till invånarna behöver kommunen som arbetsgivare tänka nytt, då fler medarbetare inte kommer att vara en realistisk lösning på längre sikt.

Efter pandemin återhämtade sig svensk ekonomi relativt fort till samma nivå som innan. Våren 2022 skakade kriget i Ukraina om den globala och svenska ekonomin rejält med historiskt snabba prisökningar och räntehöjningar. Sverige befinner sig under första halvåret 2023 i en lågkonjunktur men den verkar inte bli så djup och långvarig som de flesta hade räknat med. Redan 2024 gör flera prognosmakare bedömningen att inflationen är tillbaka på en normal nivå kring 2 procent och BNP växer återigen. Lågkonjunkturrens effekt på arbetsmarknaden har hittills inte varit påtaglig. Sveriges kommuner och regioner (SKR) bedömer att arbetslösheten kommer att öka närmaste åren och först 2026 vara tillbaka på samma nivå som 2022.

I en tillväxtkommun som Enköpings kommun är det inte ovanligt att investeringar är höga under en period och likaså att låneskulden ökar. Investeringar i Enköpings kommun har varit på en hög nivå under 2010- och 2020-talet. Låneskulden har under perioden ökat till 1 615 miljoner kronor i slutet av 2022. Mellan 2020–2022 ökade låneskulden med 550 miljoner kronor trots goda resultat. Det är dock viktigt att kommunen vid en tidpunkt börjar att amortera på låneskulden, vilket endast kan ske med goda resultat.

Baserat på antagandena om kommunens intäkter, kostnader och investeringar under 2023–2032 visar de prognostiserade resultaten stora underskott. Underskotten förklaras av att intäkterna från skatt, utjämning och bidrag är lägre än kommunens nettokostnader. I genomsnitt uppgår intäkterna till 3,9 procent per år medan nettokostnaderna uppgår till 5,1 procent per år. En stor del av de högre nettokostnaderna förklaras av flera stora investeringsprojekt på kort tid, som kräver extern finansiering då goda resultat inte räcker till. Det innebär ökade ränte- och driftkostnader.

För att Enköpings kommun ska uppnå en hållbar ekonomi behöver intäkterna öka och/eller nettokostnaderna minska över tid. Förutsättningarna ökar genom att ta hänsyn till följande tre långsiktiga ekonomiska ledstjärnor för kommunen:

- Soliditeten inklusive samtliga pensionsförpliktelser stärks till över 30 procent 2032.
- Låneskulden för den skattefinansierade verksamheten ska minska fram till 2032 jämfört med utgången 2022.
- En årlig resultatnivå på minst 3,5 procent som andel av skatteintäkter, kommunalekonomisk utjämning och generella statsbidrag i genomsnitt för perioden 2023–2032.

Inledning

En långsiktig ekonomisk plan med ett perspektiv på tio år skapar goda förutsättningar för att kunna möta kommunens tillväxt och samtidigt leverera service och tjänster med hög kvalitet. Det ger även kommunen större möjlighet att hantera demografiska förändringar och eventuella konjunktursvängningar. En god ekonomisk hushållning är en förutsättning för att kunna förverkliga Enköpings kommuns vision.

Enligt kommunens senaste befolkningsprognos beräknas befolkningen öka från 47 848 invånare år 2022 till över 55 000 invånare år 2032, vilket motsvarar en ökning med 15 procent. Samtidigt visar prognosen att den demografiska sammansättningen av befolkningen också kommer att förändras. Allt fler lever allt längre och det är de äldsta åldersgrupperna som procentuellt sett kommer att öka mest.

En hög befolkningstillväxt innebär stora möjligheter för en kommun, men också stora utmaningar. Med en befolkningsökning ökar skatteintäkterna, men även behovet av investeringar i kommunala verksamheter. Det är därför viktigt att Enköpings kommun kan möta framtida service- och investeringbehov och samtidigt skapa ekonomiska förutsättningar för det.

Vision och mål

Vision

I april 2013 beslutade kommunfullmäktige om en vision för år 2030. Kommunens vision lyder:

”Enköping är inspirerande med en livsmiljö där alla kan utveckla sitt allra bästa jag. Självklar livskvalitet, attraktivast i regionen och en hållbar omvärldsaktör.”

Visionen består av tre inriktningar; självklar livskvalitet, attraktivast i regionen och hållbar omvärldsaktör.

Självklar livskvalitet – Enköping ger dig som kommuninvånare bästa möjliga livskvalitet oavsett ålder. En trygg ålderdom och omvårdnad med kvalitet är självklar. Som invånare är du dessutom delaktig och upplever att du har inflytande över kommunens utveckling. Tack vare en dynamisk samverkan mellan utbildning och arbetsliv kan du dessutom ständigt vidareutvecklas.

Ett entreprenöriellt förhållningssätt genomsyrar det livslånga lärandet och eftersom Enköping är en del av en större kunskapsregion, ges möjlighet till utbildning i eller nära kommunen. Livskvaliteten berikas och stärks dessutom av jämställdhet, mångfald och en god integration.

Attraktivast i regionen – Enköpings samhällsbyggande inkluderar självklart en hållbar miljö och energi. Dina behov som kommuninvånare, under olika faser i livet, är utgångspunkt för attraktiva boendeformer i hela kommunen. Vår infrastruktur är väl utbyggd och tillgänglig för alla.

Kommunen erbjuder ett rikt och kreativt kultur- och fritidsliv med många spännande mötesplatser, både för dig som invånare och för besökare. Dessutom ger vårt kulturlandskap och våra besöksmål

en ständigt ökande ström av besökare till vår sjudande och aktiva landsbygd. Enköpings välkänt goda företagsklimat gör oss till en självklar plats för etablering, drift och utveckling av företag.

En hållbar omvärldsaktör – Kommunen har minsta möjliga klimatpåverkan lokalt, regionalt, nationellt och globalt. Vi gör detta genom att hushålla med jordens resurser och driver även högklassiga miljöprojekt.

Enköping har ett öppet förhållningssätt till övriga världen och samverkar naturligt, både globalt, inom EU och i vår närhet.

Mål

Kommunens styrmodell bygger på mål- och kvalitetsstyrning. Det innebär att kommunfullmäktige beslutar om den målbild och övergripande mål som kommunkoncernen som helhet ska arbeta mot för att röra sig i riktning mot visionen. Varje nämnd och bolag beslutar sedan om egna mål för sitt grunduppdrag som dels ska utveckla den egna verksamheten och dels ska bidra till att fullmäktiges målbild och mål.

Varje mandatperiod beslutar kommunfullmäktige om en långsiktig plan som beskriver den politiska viljeinriktningen för den kommande fyraårsperioden. Utgångspunkten är kommunkoncernens gemensamma vision. I planen anges den övergripande målbild och mål som kommunkoncernen ska arbeta mot.

I den långsiktiga planen för 2024–2027 anges den övergripande målbilden som "Tillsammans skapar vi trygghet" och tre mål:

- Samhörighet – i Enköping är vi delaktiga i vår egen och samhällets utveckling
- Självständighet – i Enköping lever vi ett självständigt och aktivt liv
- Stolthet – i Enköping är vi stolta över att bo och verka i vår kommun

Bakgrund

Enligt kommunallagen ska kommuner ha en god ekonomisk hushållning. God ekonomisk hushållning innebär att ekonomi och verksamhet styrs på både kort och lång sikt. En förutsättning är att varje generation står för sina egna kostnader, annars drabbas kommande generationer. För att nå en god ekonomisk hushållning krävs en långsiktigt hållbar ekonomi, att resurserna används för rätt ändamål och på ett effektivt sätt.

Syftet med en långsiktig ekonomisk plan är att öka långsiktigheten och helheten (för kommunkoncernen) i planeringen och styrningen. Planen ska beskriva den förväntade utvecklingen i kommunen på längre sikt, vara ett underlag för politiska beslut samt ligga till grund för kommunfullmäktiges långsiktiga planer och årsplaner. Den långsiktiga ekonomiska planen uppdateras i regel som ett underlag till kommunfullmäktiges långsiktiga plan, det vill säga vart fjärde år.

I den långsiktiga ekonomiska planen fastställs långsiktiga ekonomiska ledstjärnor för kommunen och de ekonomiska och verksamhetsmässiga konsekvenserna beskrivs, vilket ger kommunen möjlighet och förutsättningar att göra framtida prioriteringar.

Metod

Ekonomi och kvalitetsavdelningen på kommunledningsförvaltningen har genomfört arbetet med den långsiktiga ekonomiska planen utifrån underlag från förvaltningar, bolag, statliga myndigheter och andra intresseorganisationer.

Prognosen för intäkter och kostnader för perioden fram till 2032 baseras på underlag från SKR och kommunens egna antaganden, vilket anges i respektive avsnitt.

Utveckling

Den första versionen av den långsiktiga ekonomiska planen fokuserar på befolkning och demografi, samhällsekonomi, kompetensförsörjning samt ekonomiska analyser och långsiktiga ekonomiska ledstjärnor. I den fortsatta utvecklingen av planen kan koncernövergripande strategiska verksamhetsområden beskrivas utifrån förväntad utveckling. Dessa områden kan exempelvis vara utbildning, översiktsplan och bostadsförsörjning. Genom att inkludera strategiska verksamhetsområden i den långsiktiga ekonomiska planen kommer fler dimensioner tillföras i analysen.

I denna version av långsiktig ekonomisk plan ingår inte de kommunala bolagen, räddningstjänsten och stiftelserna. I den fortsatta utvecklingen av planen kan hela kommunkoncernen inkluderas för att omfatta fler delar av den kommunala verksamheten.

Regional och lokal utveckling

Befolkningen i Stockholm-Mälardalenregionen (Stockholms län, Gävleborgs län, Södermanlands län, Uppsala län, Västmanlands län, Örebro län och Östergötlands län) uppgick till 4,4 miljoner invånare 2021 och är en av Europas snabbväxande regioner. I den regionala utvecklingsplanen för Storstockholmsregionen (RUF5 2050) beräknas befolkningen i regionen öka till cirka 5,7 miljoner 2050.

I Mälardalsrådets rapport Systemanalys från 2020 framgår att Stockholm-Mälardalenregionen rankas återkommande som en av världens mest attraktiva storstadsregioner när det gäller livskvalitet, jämställdhet, demokrati och säkerhet. Regionen är synonymt med en arbetskraft i världsklass och en högkvalitativ infrastruktur och har en stark ställning vad gäller kunskaps- och företagsklimat.

Som en del av Stockholm-Mälardalenregionen kommer också Enköpings kommun att växa och utvecklas. Kommunens översiktsplan för 2030 är en del av en långsiktig strategisk planering och utveckling gällande kommunens mark- och vattenanvändning. I översiktsplanen anges sex utvecklingsstrategier som tillsammans ska leda till en positiv utveckling av kommunens tätorter och landsbygd samtidigt som höga natur- och kulturvärden bevaras.

Översiktsplanen består av sex utvecklingsstrategier:

- Vidareutveckla kommunens mindre orter.
- Bygg vidare på den traditionella strukturen.
- Främja en levande landsbygd.
- Förstärk utvecklingen i kollektivtrafiknoder.
- Vidareutveckla kommunens identitet som Mälarkommun.
- Ta vara på och utveckla kommunens attraktivitet.

För närvarande pågår ett arbete i kommunen med att ta fram en ny översiktsplan som planeras vara klar i slutet av 2024.

Befolkning och demografi

Befolkningsprognos

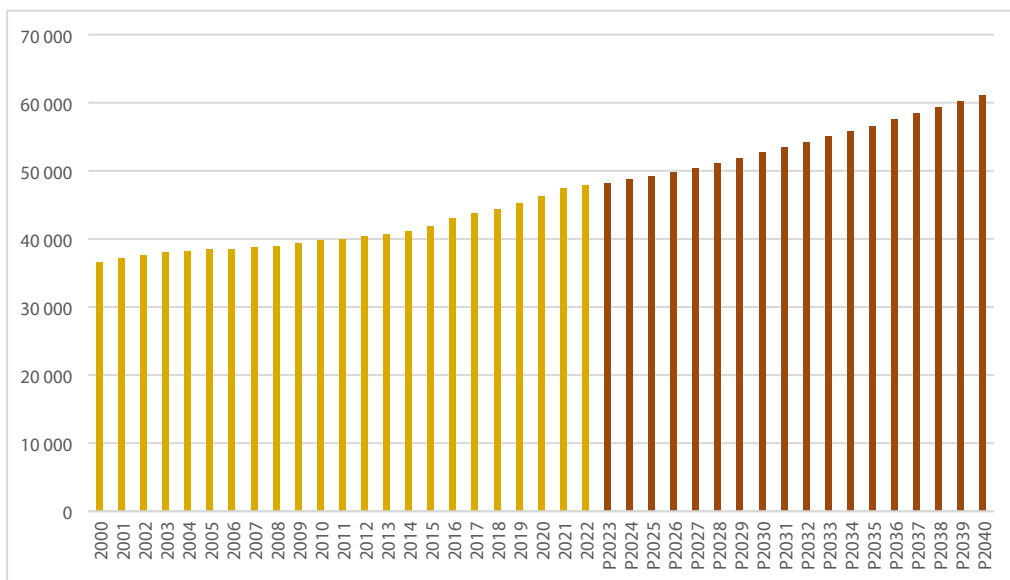
Befolkningsprognosen är en central del i kommunens planering och resursfördelning av service och tjänster till kommunens invånare. Behovet av service och tjänster varierar mellan olika åldersgrupper. Det är därför betydelsefullt att förstå hur de olika åldersgrupperna förändras över tid.

Kommunens prognos utgår ifrån befolkningen uppdelad på åldrar i ettårs-klasser med utgångsläge vid det senaste årsskiftet. Vidare bygger prognosen på antaganden om hur befolkningen flyttar, föder barn och avlider baserat på de senaste årens utveckling för kommunen. En viktig faktor för prognosen är också antagandet om antalet färdigställda bostäder under prognosperioden. Osäkerheten i prognosen ökar med tiden då prognosen sträcker sig under en lång period.

I slutet av 2022 uppgick befolkningen i kommunen till 47 848 invånare, vilket är en ökning med drygt 7 500 personer sedan 2013 och motsvarar en befolkningsökning med i genomsnitt 1,7 procent årligen. Den senare delen av perioden har haft en starkare befolkningsökning än i början av perioden. Tillväxttakten bromsade in rejält under 2022 till 0,8 procent vilket är den lägsta befolkningsökningen sedan 2013.

Befolkningen antas fortsätta öka under det kommande decenniet, bland annat som en effekt av bostadsbyggande. Kommunen har omfattande planer på bostadsbyggande och ett stort antal bostäder väntas bli färdigställda under prognosperioden. Under 2027 beräknas folkmängden bli över 50 000 invånare och i slutet av 2039 pekar prognosen på att folkmängden kan stiga över 60 000.

Diagram 1. Befolkningsutvecklingen i Enköpings kommun, utfall 2000–2022 och prognos 2023–2040

Källa: SCB, Enköpings kommun

Befolkningsprognosens delar

I avsnittet redogörs för befolkningsprognosens olika delar; födda och avlidna samt in- och utflyttade.

Tabell 1. Utvecklingen av födda och avlidna samt in- och utflyttade, prognos 2023–2032

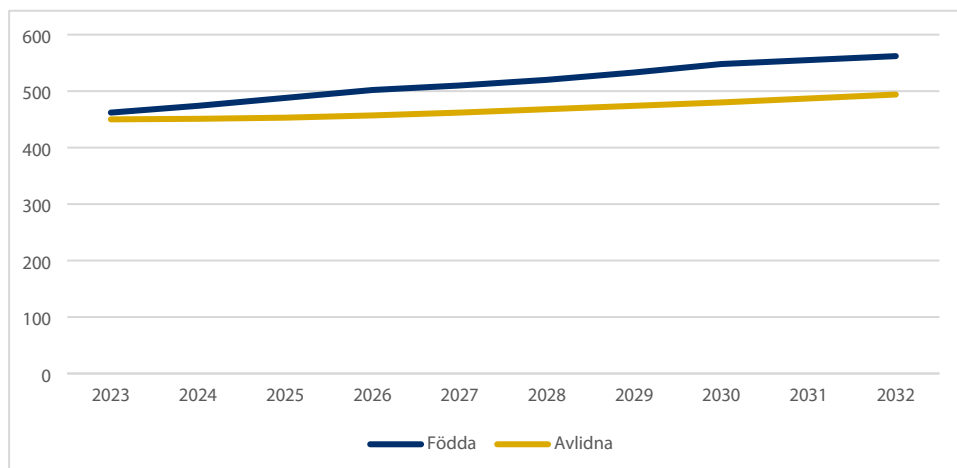
År	Folkmängd	Födda	Avlidna	Födelse-netto	Inflyttade	Utflyttade	Flyttnings-netto	Befolknings-ökning
2023	48 215	462	450	12	2 793	2 437	356	368
2024	48 737	474	451	23	2 939	2 441	498	521
2025	49 247	488	453	35	2 936	2 460	476	511
2026	49 750	502	457	45	2 937	2 479	458	503
2027	50 377	510	462	48	3 078	2 498	580	628
2028	51 092	520	468	52	3 193	2 529	664	716
2029	51 891	533	474	59	3 309	2 569	740	799
2030	52 699	548	480	68	3 357	2 616	741	809
2031	53 494	555	487	68	3 390	2 663	727	795
2032	54 236	562	494	68	3 382	2 709	673	741

Källa: Enköpings kommun

Födda och avlidna

Antalet födda beräknas öka i något högre takt än antalet avlidna under prognosperioden. Det bidrar till att födelsenettet ökar under perioden från 12 personer 2023 till 68 personer 2032.

Diagram 2. Utvecklingen av födda och avlidna, prognos 2023–2032

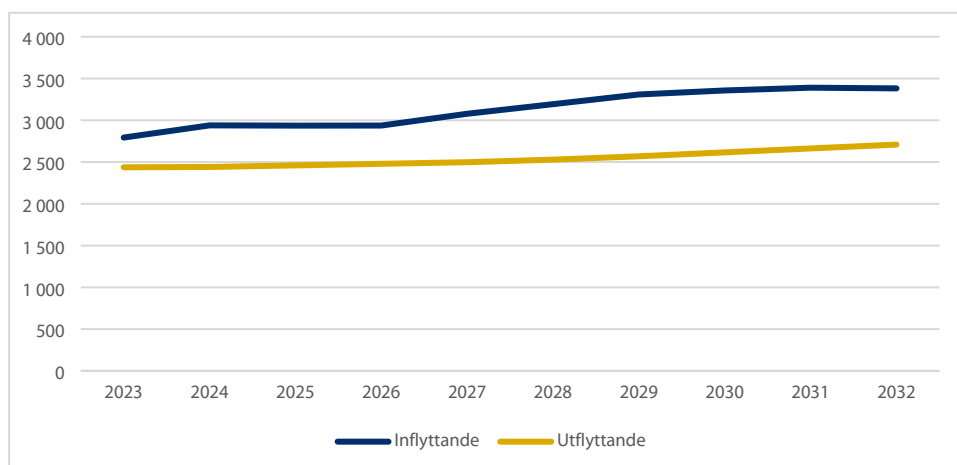

Källa: Enköpings kommun

In- och utflyttade

Antalet inflyttade beräknas öka under 2023 och 2024 för att sedan vara oförändrade under åren 2025 och 2026. Från 2027 till 2031 bedöms antalet inflyttade öka återigen och minska marginellt 2032. Antalet utflyttade beräknas däremot stadigt öka fram till prognosperiodens slut. Ökningstakten för antalet inflyttade är högre än för antalet utflyttade under perioden. Flyttningsnettot per år beräknas därmed öka med 89 procent mellan 2023 och 2032, från 356 personer till 673 personer.

Diagram 3. Utvecklingen av in- och utflyttade, prognos 2023–2032

Källa: Enköpings kommun

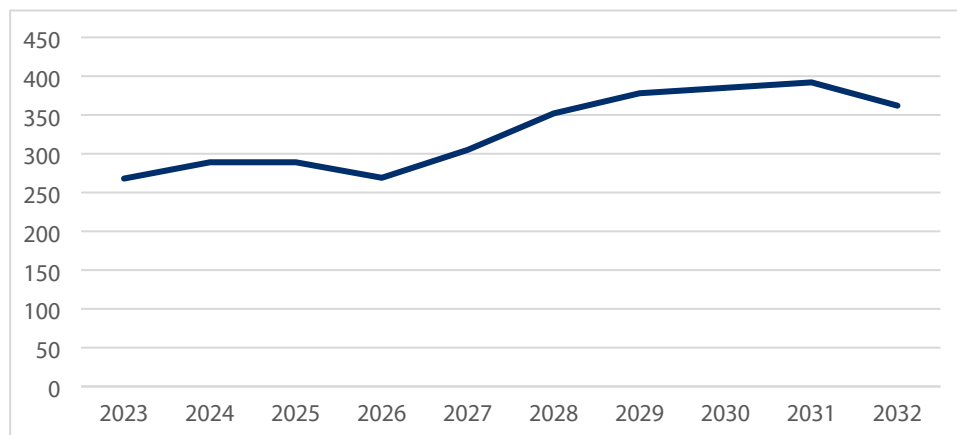
Migration

I befolkningsprognosen ingår inga antaganden för större förändringar i in- och utvandring från Sverige.

Bostadsbyggande

Antalet färdigställda bostäder beräknas ligga på samma nivå 2024 och 2025 för att sedan sjunka tillbaka något 2026. Från 2027 beräknas bostadsbyggandet öka stadigt fram till 2031. Ökningen av färdigställda bostäder under prognosperioden gäller främst bostadsrätter och hyresrätter men även småhus. Under prognosperioden beräknas i genomsnitt 329 bostäder färdigställas per år.

Diagram 4. Antal färdigställda bostäder, prognos 2023–2032

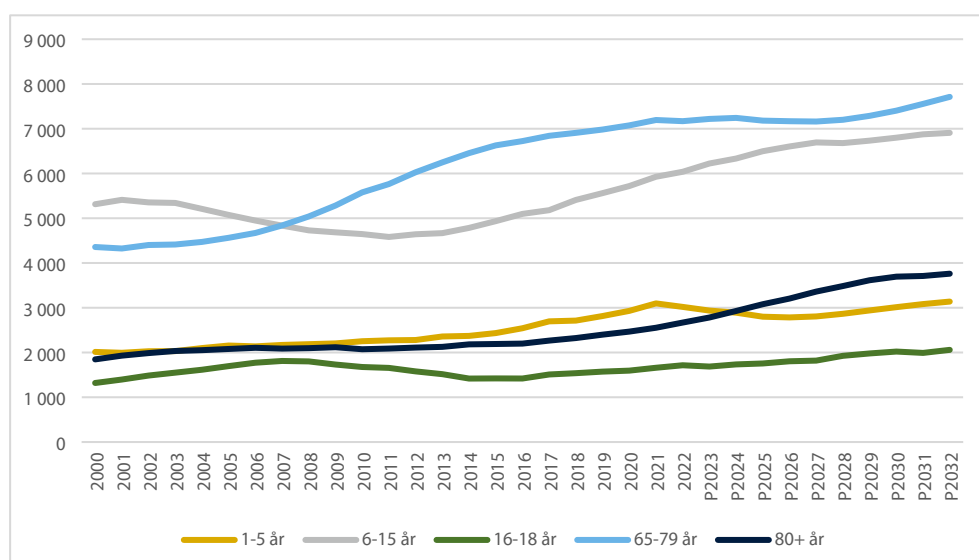

Källa: Enköpings kommun

Demografi

Kommunal service och tjänster nyttjas mer av vissa åldersgrupper, exempelvis barn och unga i förskola och skola och äldre i behov av äldreomsorg. I diagram 5 visas utvecklingen för befolkningsgrupperna med störst behov av välfärdstjänster under perioden 2000 till 2032.

Diagram 5. Utvecklingen av vissa åldersgrupper, utfall 2000–2022 och prognos 2023–2032

Källa: SCB, Enköpings kommun

Befolkningsutvecklingen varierar i de olika åldersgrupperna, men sammansättningen i befolkningen väntas i det stora hela likna sammansättningen som kommunen hade 2022.

Det finns en åldersgrupp som utmärker sig särskilt fram till 2032 och det är 80+ år som växer betydligt snabbare än övriga åldersgrupper. Gruppen förväntas öka med 41 procent fram till 2032 och öka från 6 till 7 procent som andel av befolkningen. Nyfödda och ungdomar i gymnasieåldern väntas också öka i högre takt än befolkningen i stort, en ökning med 20 procent.

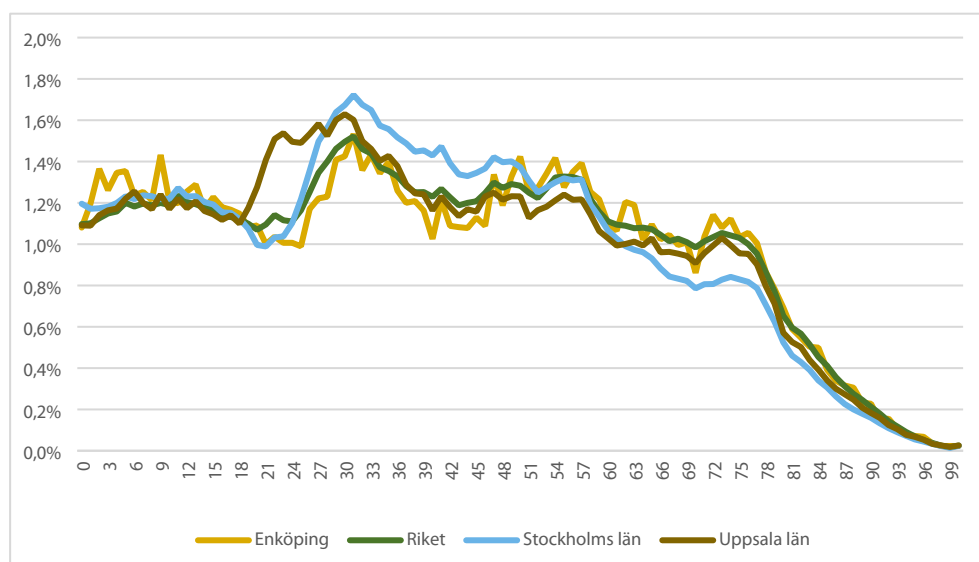
Tabell 2. Utvecklingen av åldersgrupper från 2022 till 2032

Åldersklasser	2022	2032	Förändring	Förändring	2022	2032
	(utfall)	(prognos)			(utfall)	(prognos)
	Antal	Antal	Antal	Procent	Andel	Andel
0 år	482	580	98	20%	1%	1%
1–5 år	3 019	3 138	119	4%	6%	6%
6–15 år	6 038	6 908	870	14%	13%	13%
16–18 år	1 715	2 059	344	20%	4%	4%
19–64 år	26 756	30 076	3 320	12%	56%	55%
65–79 år	7 169	7 712	543	8%	15%	14%
80+ år	2 669	3 761	1 092	41%	6%	7%
Totalt	47 848	54 234	6 386	13%	100%	100%

Källa: SCB, Enköpings kommun

Som presenteras i diagram 6 har Enköpings kommun en högre andel barn än riket, Stockholms län och Uppsala län, liksom en högre andel i vissa åldrar mellan 50 och 76 år. Däremot är gruppen 20–49 år något mindre i Enköpings kommun än riksgenomsnittet. Den stora skillnad som finns mellan Enköpings kommun och Uppsala län i åldrarna 20–30 år beror i huvudsak på antalet studenter vid Uppsala universitet.

Diagram 6. Befolkning per årsklass, utfall 2021

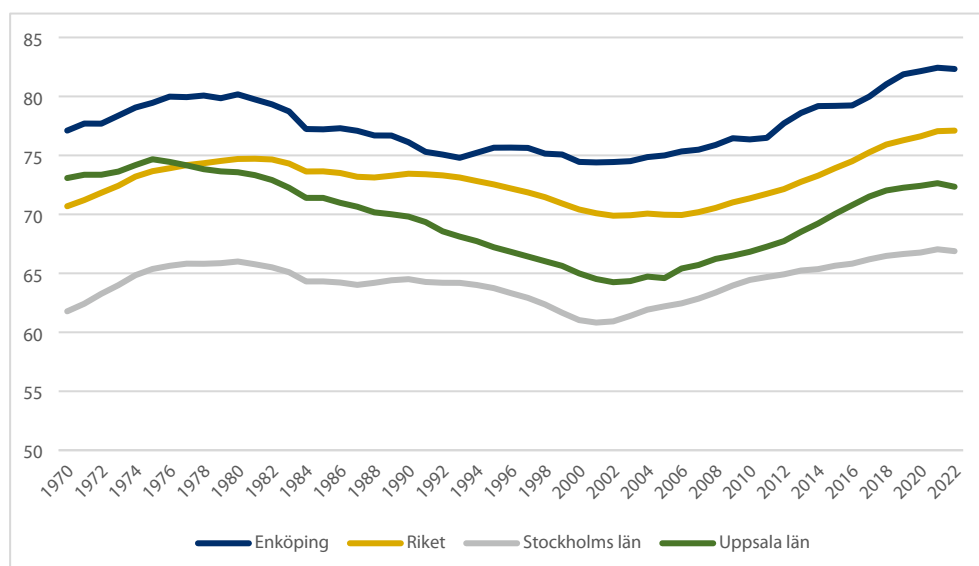
Källa: SCB

Demografisk försörjningskvot

Den demografiska försörjningskvoten är ett mått för att beskriva åldersstrukturen i en kommun. Så kallade icke-produktiva grupper i befolkningen jämförs med så kallade produktiva grupper och ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är det positivt att ha en låg försörjningskvot. Ju högre tal detta mått visar (kvot) desto tyngre är försörjningsbördan för de som befinner sig i produktiva grupper. Dessa grupper kan konstrueras på olika sätt, men ofta räknas barn och unga 0–19 år, samt de som är äldre än 65 år, som icke-produktiva i befolkningen. Den produktiva gruppen är den åldersgrupp där andelen förvärvsarbetare i regel är hög, i denna jämförelse 20–64 år.

I diagram 7 visas den demografiska försörjningskvoten mellan 1970 och 2021 för Enköpings kommun, riket, Stockholms län och Uppsala län. Mellan 1990 och 2010 hade Enköpings kommun en försörjningskvot på runt 75 men i början av 2010-talet har försörjningskvoten stadigt ökat och 2021 uppgick den till 82. Det innebär att på 100 personer i de mest förvärvsaktiva åldrarna 20–64 år finns det 82 personer som är yngre eller äldre. Jämfört med riket, Stockholms län och Uppsala län är försörjningskvoten i Enköpings kommun högre och har varit så sedan 1970.

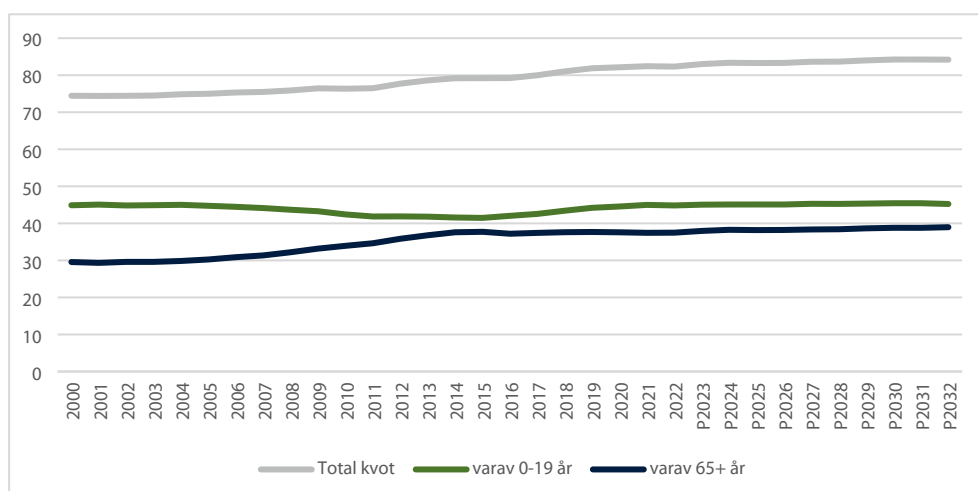
Diagram 7. Demografisk försörjningskvot per 100 invånare 1970–2022

Källa: SCB

Som presenteras i diagram 8 väntas den demografiska försörjningskvoten i Enköpings kommun att fortsätta öka till 84 under 2032. Det är huvudsakligen äldre 65+ som bidrar till den ökade försörjningskvoten då kvoten för barn och unga 0–19 år är relativt konstant under prognosperioden.

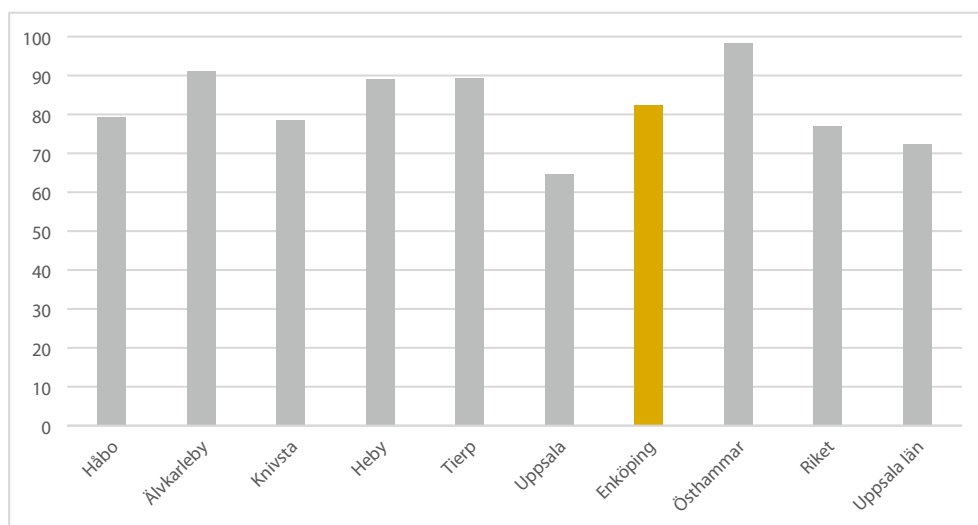
Diagram 8. Demografisk försörjningskvot per 100 invånare fördelat på yngre och äldre, utfall 2000–2022 och prognos 2023–2032

Källa: SCB, Enköpings kommun

I jämförelse med andra kommuner i Uppsala län ligger den demografiska försörjningskvoten i Enköpings kommun i paritet med Håbo kommun och Knivsta kommun. Uppsala kommun sticker ut i jämförelse med länets kommuner med en demografisk försörjningskvot på 65.

Diagram 9. Demografisk försörjningskvot per 100 invånare i kommuner i Uppsala län, Uppsala län och riket 2022

Källa: SCB

Försörjningskvoten påverkar en kommuns ekonomi och en förbättrad kvot skapar förutsättningar för att upprätthålla en långsiktigt hållbar ekonomi och samtidigt kunna leverera service och tjänster med hög kvalitet. En förbättrad försörjningskvot kan till exempel ske genom att personer jobbar en längre tid. Andra faktorer som en kommun kan påverka är exempelvis att matcha arbetslösa med utbildning till bristyrken, vilket generar fler arbetade timmar.

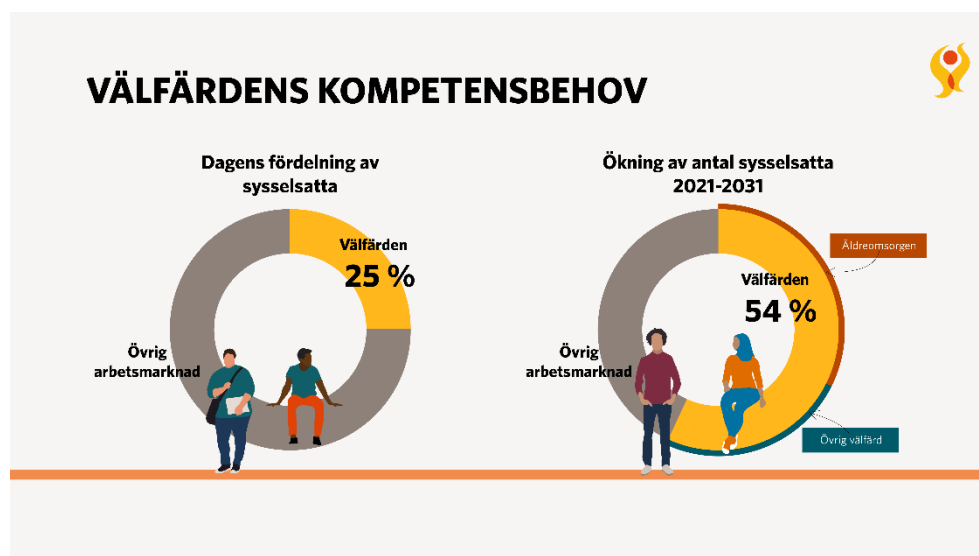
Det kommunalekonomiska utjämningsystemet beaktar bland annat en kommuns demografiska sammansättning. Enköpings kommun tar del av utjämnningen på grund av sin befolkningsstruktur. Syftet med utjämningsystemet är att skapa likartade ekonomiska förutsättningar att erbjuda likvärdig service för invånare, oberoende av förhållanden som är svåra för kommunen att påverka.

Kompetensförsörjning

Kompetensförsörjning kommer att bli en allt större utmaning när befolkningsstrukturen förändras och behoven för kommunala tjänster och service ökar. Enligt SKR kommer sysselsättningsökningen inte att räcka till för att täcka de ökade personalbehoven som finns i offentlig sektor och näringslivet. För kommunsektorn är behovet särskilt fokuserat till äldreomsorgen. Det finns också ett matchningsproblem på arbetsmarknaden där den lediga arbetskraftens kompetens inte motsvarar den som de lediga jobben kräver.

Bristen på arbetskraft kommer att öka och bli än mer omfattande såväl inom offentlig sektor som i näringslivet. SKR:s beräkningar visar att omkring 54 procent av den ökade sysselsättningen fram till 2031 behövs i kommuner och regioner, givet oförändrad personaltäthet och ökade demografiska behov. Idag arbetar cirka 25 procent av arbetskraften i välfärden. Sysselsättningsökningen i näringslivet beräknas utgöra 70 procent av den tillkommande arbetskraftsökningen, enligt organisationen Svenskt Näringsliv. Den statliga satsningen på ett utbyggt försvar kräver enligt försvarsmakten 108 000 fler anställda fram till 2030, vilket motsvarar cirka 64 procent av den ökade arbetskraften.

Diagram 10. Välfärdens kompetensbehov 2021–2031

Källa: SKR

Prognosen utgår från att välfärden utförs med samma personaltäthet som idag. Det kommer inte att vara möjligt. Istället behöver kommuner och regioner minska behovet av fler anställda för att klara välfärdsuppdraget. Enligt SKR kan det ske genom att:

- Öka heltidsarbetet, öka jämställdheten och förlänga arbetslivet.
- Behålla och utveckla medarbetare genom att prioritera arbetsmiljöarbetet, minska sjukfrånvaron, stödja medarbetarnas utveckling och stärka ledarskapet.
- Utveckla arbetssätten genom att använda kompetensen rätt och utnyttja tekniken smart.

Samhällsekonomi

Konjunktur

Efter närmare två år med pandemi och en stark ekonomisk återhämtning har kriget i Ukraina och dess konsekvenser påverkat framtidsutsikterna för den globala och den svenska ekonomin. Inflationen har stigit till historiska nivåer och räntorna har ökat snabbt på kort tid. SKR gör bedömningen att resultaten i den kommunala sektorn kommer att falla kraftigt 2023 och 2024 för att sedan återhämtas under 2025 och 2026.

Finansdepartementet bedömer i sin prognos från juni 2023 att BNP kommer att falla från 2,8 procent 2022 till -0,1 procent 2023 för att sedan återhämta sig till 0,8 procent 2024 och drygt 3 procent 2025 och 2026. Konjunkturinstitutet gör en liknande bedömning i sin prognos från juni 2023, att BNP faller till 2023 och vänder 2024 för att landa på 2,6 procent 2026. Det är framför allt en hög inflation och höga räntor, tillsammans med en inbromsning i exporten, som minskar Sveriges BNP-utveckling 2023. Däremot är efterfrågan på arbetskraft fortsatt stark och bedömningen är att lågkonjunkturen varken blir djup eller långvarig.

I Ekonomirapporten från maj 2023 lämnar SKR en liknande prognos av svensk ekonomi. SKR bedömer att BNP minskar till -1,0 procent 2023 för att sedan återhämtas 2024–2026. Inflationen ligger på en fortsatt hög nivå under 2023 men sjunker till Riksbankens inflationsmål kring 2 procent 2024.

Tabell 3. Nyckeltal för svensk ekonomi och arbetsmarknad

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
BNP kalenderkorrigerad, %	-3,2	4,7	2,7	-1,0	1,6	3,3	2,6
Inflation - KPI, %	0,5	2,2	8,4	7,6	2,1	1,1	1,9
Reporänta, %	0,00	0,00	2,50	3,75	1,50	1,25	1,50
Arbetslöshet, %	8,5	8,8	7,5	8,1	9,0	8,6	7,7
Sysselsättningsgrad, %	66,6	67,3	69,0	68,8	68,1	68,5	69,2

Källa: SKR, Ekonomirapporten maj 2023

Arbetsmarknad

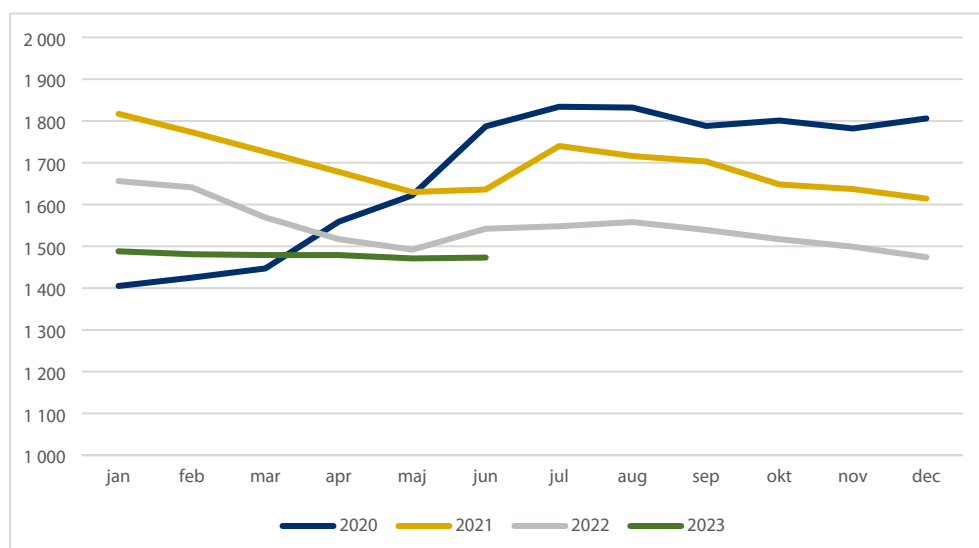
Som den svenska ekonomin har även arbetsmarknaden återhämtat sig helt eller delvis efter pandemin. Enligt SCB:s arbetskraftsundersökning (AKU) är arbetslösheten något högre än innan pandemin, medan statistik från Arbetsförmedlingen visar att arbetslösheten är lägre än innan

pandemin. Skillnaden beror på att myndigheterna utgår från olika dataunderlag och definitioner. Det som talar för en stark arbetsmarknad är bristen på arbetskraft som visar sig med höga vakansgrader, långa rekryteringstider och svårigheter att tillsätta lediga tjänster. Sysselsättningsgraden enligt AKU har varit ovanligt stark under 2022 och är klart högre än innan pandemin.

Samma bild av en stark arbetsmarknad finns även i Enköpings kommun. Enligt statistik från Arbetsförmedlingen var antalet lediga jobb i kommunen 668 stycken i juni 2023, vilket är en ökning med 107 stycken (19 procent) jämfört med samma månad 2022.

Som visas i diagram 11 var 1 473 personer arbetslösa i Enköpings kommun under juni 2023, vilket är lägre än perioden under pandemin men något högre än innan pandemin. I juni 2023 uppgick arbetslösheten i Enköpings kommun till 6,2 procent, vilket är en minskning med 0,6 procentenheter jämfört med samma period 2022. Av de 6,2 procent bestod 2,9 procent av öppet arbetslösa och 3,2 procent av arbetslösa i program.

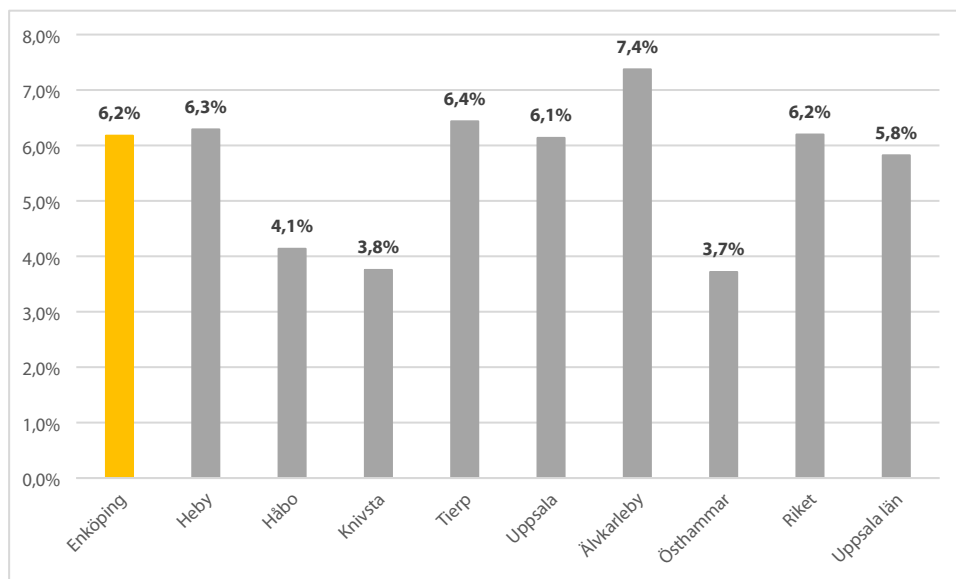
Diagram 11. Antalet inskrivna arbetslösa i Enköpings kommun

Källa: Arbetsförmedlingen

I jämförelse med andra kommuner i Uppsala län ligger arbetslösheten i Enköpings kommun över genomsnittet men i nivå med riket. Håbo, Knivsta och Östhammar utmärker sig med en förhållandevis låg arbetslöshet på cirka 4 procent.

Diagram 12. Arbetslöshet i kommuner i Uppsala län, Uppsala län och riket juni 2023

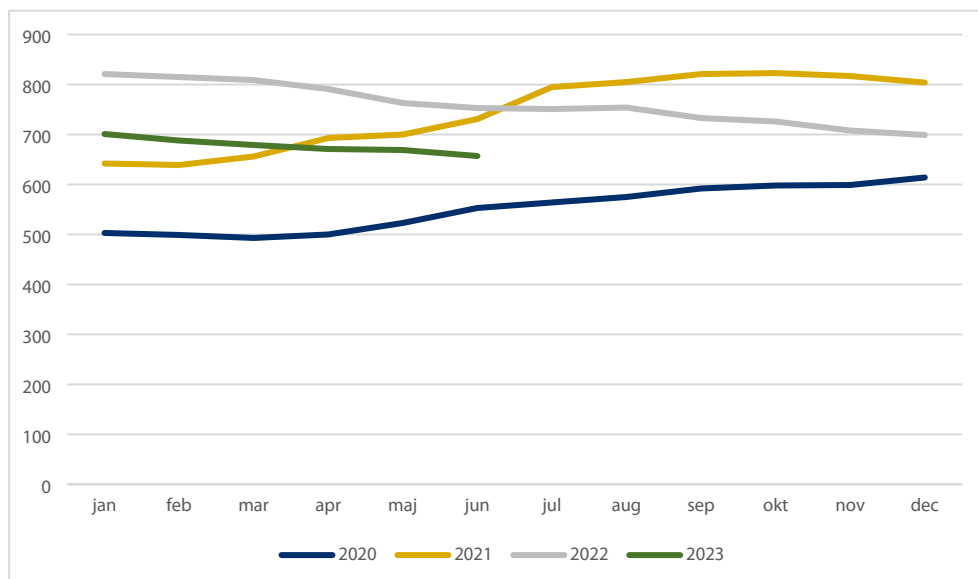

Källa: Arbetsförmedlingen

Trots att arbetslösheten i Sverige har minskat totalt sett de senaste åren har minskningen inte varit lika stor för gruppen som står långt ifrån arbetsmarknaden. Istället har gruppen arbetslösa med längre arbetslöshetsperiod än 12 månader stigit som andel av den totala arbetslösheten. Enligt SKR består denna grupp till cirka 80 procent av individer med svag konkurrensförmåga (personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, utomeuropeiskt födda, personer med högst gymnasial utbildning och personer 55 år eller äldre). Därmed begränsas hur högt sysselsättningen kan stiga och hur lågt arbetslösheten kan sjunka, om inte gruppens kompetens kan stärkas med riktade insatser för att öka möjligheten till jobb.

I Enköpings kommun har antalet personer som varit arbetslösa längre än 12 månader stadigt ökat från 2020 till slutet av 2021. Sedan början av 2022 har antalet gradvis minskat och uppgick i juni 2023 till 657 personer, vilket är positivt. Men det ligger kvar på en hög nivå jämfört med början av 2020. Dessutom har 237 personer varit arbetslösa mellan 6–12 månader per juni 2023 och riskerar att gå in i långtidsarbetslöshet framöver.

Diagram 13. Antalet inskrivna arbetslösa längre än 12 månader i Enköpings kommun

Källa: Arbetsförmedlingen

SKR räknar med att arbetsmarknaden kommer att drabbas hårdare än vad andra bedömare gör. Arbetslösheten bedöms öka till 9,0 procent 2024 innan den sjunker tillbaka till 7,7 procent 2026. Finansdepartementet och Konjunkturinstitutet ser något ljusare på arbetslösheten och bedömer i sina prognoser i juni 2023 att den landar på strax över 8 procent 2024 och sjunker till 7,4 respektive 7,3 procent 2026.

Finansiell profil

Kommunforskning i Västsverige (KFi) har skrivit en rapport som analyserar Enköpings kommuns finansiella profil i en jämförelse med kommunerna i Uppsala län. Rapporten beskriver var Enköpings kommun finansiellt befinner sig och hur den har utvecklats i jämförelse med övriga sju kommuner i Uppsala län under 2020–2022, baserat på ett antal ekonomiska nyckeltal.

Rapporten visar bland annat att under de tre senaste åren har Enköpings kommun haft ett stabilt finansiellt läge med ett starkt resultat. Uppmaningen från KFi är att kommunen bör eftersträva ett resultatmål på minst 3 procent de närmaste åren för att möta framtida utmaningar såsom hög inflation, höga investeringsvolymmer, ökade pensionskostnader, arbetskraftsbrist. KFi:s rapport om Enköpings kommuns finansiella profil läggs som bilaga till denna plan.

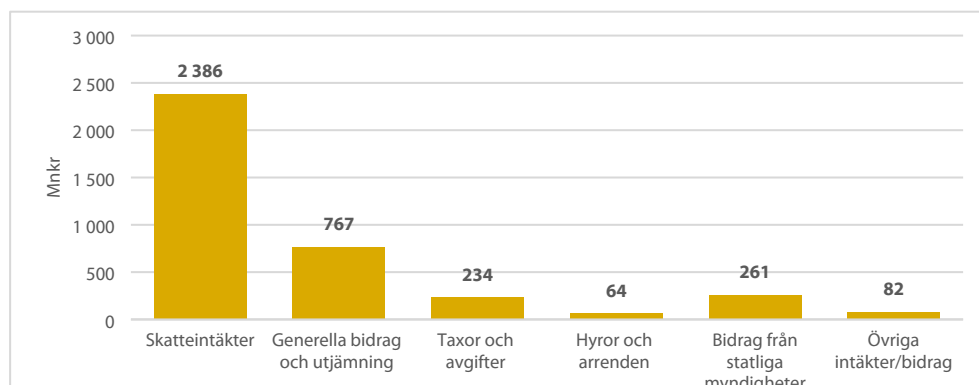
Ekonomisk analys

Intäkter

Kommunens intäkter bestod 2022 till cirka 83 procent av skatteintäkter, intäkter från kommunala utjämningssystemet och generella bidrag, 6 procent av taxor och avgifter, 2 procent av hyror och arrenden, 7 procent av bidrag från statliga myndigheter samt 2 procent av övriga intäkter. År 2022

uppgick kommunens intäkter till 3 793 miljoner kronor. I prognosen antas att intäkterna ökar med 2 procent årligen under prognosperioden om inget annat anges nedan.

Diagram 14. Kommunens externa intäkter 2022

Källa: Enköpings kommun

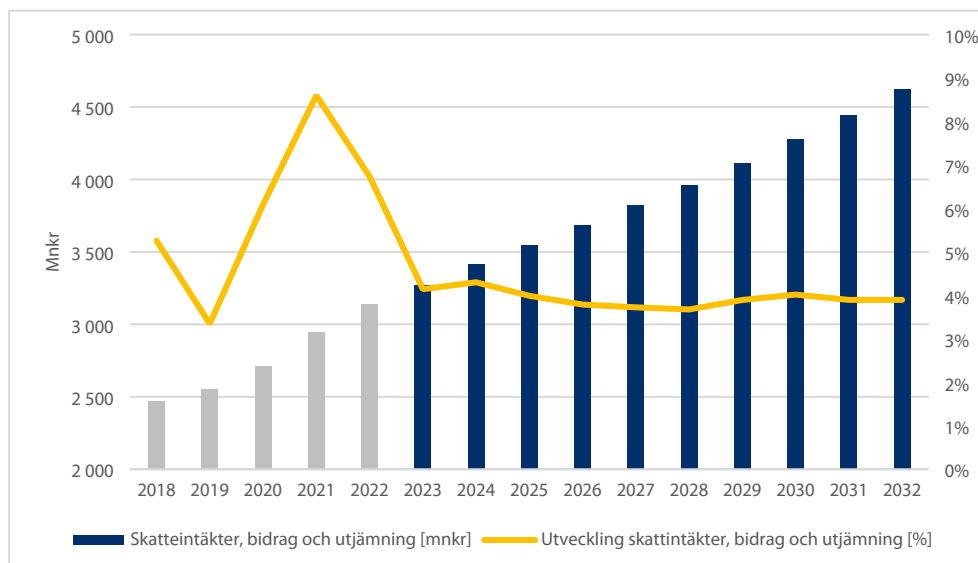
Skatteintäkter, kommunalekonomisk utjämning och generella bidrag

Storleken av kommunens skatteintäkter påverkas av de beskattningsbara förvärvsinkomsternas (skattekraftens) utveckling, vilket i sin tur är beroende av arbetade timmar och lönesumma. Ökar exempelvis antalet arbetade timmar ökar även de beskattningsbara förvärvsinkomsterna och vice versa.

Prognosen bygger på SKR:s skatteunderlagsprognos (cirkulär 23:20), skattesatsen för 2023 och kommunens befolkningsprognos från maj 2023. Uppräkningen som används är i grunden uppräkningsfaktorer enligt SKR:s bedömning samt kommunens befolkningsprognos. Dessa uppräkningsfaktorer används fram till och med 2030 (prognosverktygets simuleringar sträcker sig över åtta år), efter det bygger uppräkningsfaktorerna på ett genomsnitt av tidigare års uppräknningar.

Prognosen visar att utvecklingen för skatteintäkter, kommunalekonomiska utjämning och generella bidrag är i genomsnitt 3,9 procent per år under prognosperioden 2023–2032.

Diagram 15. Skatteintäkter, utjämnung och generella bidrag, utfall 2018–2022 och prognos 2023–2032

Källa: SKR, Enköpings kommun

Under prognosperioden beräknas kommunens befolkning att öka, vilket kommer att bidra till ett ökat skatteunderlag. Befolkningsökningen kommer också att bidra till ett ökat demografiskt tryck vilket påverkar det kommunala utjämnungssystemet. Förändringar i skattekraften påverkar inkomstutjämnningen medan förändringar i demografin påverkar kostnadsutjämnningen. Under perioden 2023–2032 bedöms befolkning i kommunen att öka relativt mer än riket, vilket ger bidrag i utjämnungssystemet.

En parlamentariskt sammansatt kommitté har fått i uppdrag att göra en översyn av den kommunalekonomiska utjämnningen. Syftet är att säkerställa att den kommunalekonomiska utjämnningen ger kommuner och regioner likvärdiga ekonomiska förutsättningar att erbjuda välfärd och annan kommunal service, trots skillnader i skattekraft och strukturella förutsättningar. Uppdraget ska återrapporteras senast i maj 2024.

I prognosen ingår även generella bidrag, vilka betalas ut direkt till kommunen utan något ansökningsförfarande. De flesta generella statsbidrag ryms i systemet för kommunalekonomisk utjämnung och används i huvudsak för att finansiera inkomstutjämnungssystemet, men reglerar även utökad eller minskat uppdrag mellan staten och kommunsektorn enligt finansieringsprincipen. De generella statsbidragen beslutas av riksdagen och presenteras i regeringens budgetpropositioner eller ändringsbudgetar. I prognosen ingår endast generella bidrag som är beslutade av riksdagen. Enligt flera bedömare är dock sannolikheten stor att regeringen kommer att föreslå höjda generella bidrag till kommuner och regioner i budgetpropositionen för 2024.

Riktade bidrag från statliga myndigheter

Under 2022 fick kommunen bidrag från statliga myndigheter motsvarande 261 miljoner kronor. Bidragen är till största del riktade bidrag vilket innebär att de ansöks, rekvideras och hanteras av respektive nämnd. Det är framför allt inom verksamhetsområdena utbildning samt vård och

omsorg som bidragen förekommer. Riktade bidrag är svåra att göra prognoser på då de ofta är olika konstruerade, tidsbegränsade och många till antalet.

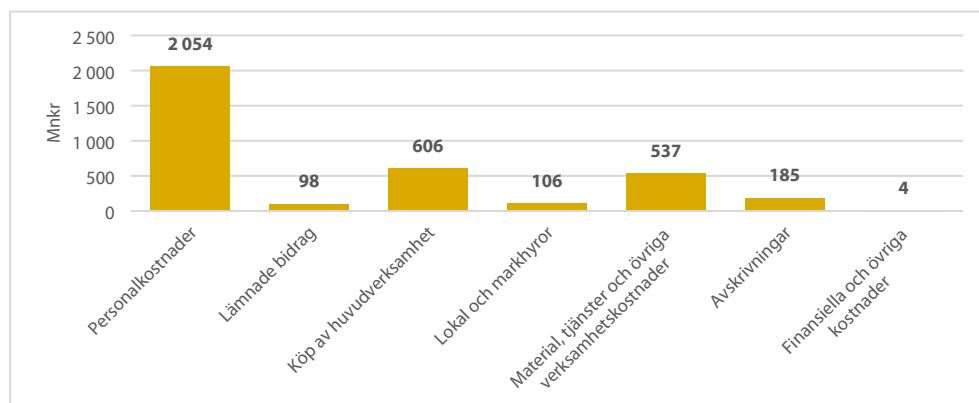
Taxor och avgifter

Intäkter från taxor och avgifter genereras från den kommunala verksamheten. Det är VA-verksamheten som står för den största delen av intäkterna men intäkter finns även inom flera andra verksamheter i kommunen, exempelvis inom miljötillstånd och bygglov. Enligt lagen om allmänna vattentjänster (2006:412) ska avgifterna täcka VA-verksamhetens kostnader och eventuella överskott får fonderas för framtida investeringar under vissa förutsättningar. År 2022 uppgick kommunens intäkter från taxor och avgifter till 234 miljoner kronor. I prognosen antas de verksamheter som har intäkter från taxor och avgifter motsvaras av kostnader.

Kostnader

Kommunens kostnader bestod 2022 till 57 procent av personalkostnader inklusive pensionskostnader, 3 procent av lämnade bidrag, 17 procent av köp av huvudverksamhet, 3 procent av lokal och markhyror, 15 procent av material, tjänster och övriga verksamhetskostnader, 5 procent av avskrivningar samt 0,1 procent av finansiella och övriga kostnader. För år 2022 uppgick kommunens kostnader till 3 589 miljoner kronor. I prognosen antas att kostnaderna ökar med befolkningstillväxten plus 1 procentenhet per år under prognosperioden om inget annat anges nedan.

Diagram 16. Kommunens externa kostnader 2022

Källa: Enköpings kommun

Personalkostnader

Den största posten i kommunen är personalkostnader inklusive pensionskostnader, som står för något mer än hälften av de totala kostnaderna. Mellan 2018 och 2022 ökade antal årsarbetare med 10 procent eller 2,4 procent i genomsnitt per år. Under samma period ökade personalkostnaderna med 17 procent eller 4,1 procent i genomsnitt per år. De ökade kostnaderna beror huvudsakligen på årlig löneöversyn och ökat antal anställda.

Prognosen för personalkostnader 2023–2032 baseras på en årlig löneöversyn med 2,0 procent (4 procent 2024) och att antalet årsarbetare ökar årligen med 1,0 procent, motsvarande 35

heltidstjänster. Under prognosperioden bedöms att ökningen av årsarbetare blir lägre än under perioden 2017–2021. Det beror på antagandet att det kommer bli svårare att rekrytera personal med rätt kompetens, ökad konkurrens om personal och en ökad digitalisering. I slutet av prognosperioden beräknas kostnaderna för personal ha ökat med 733 miljoner kronor, varav cirka 30 procent kan hänföras till antalet utökade årsarbetare.

Avskrivningar

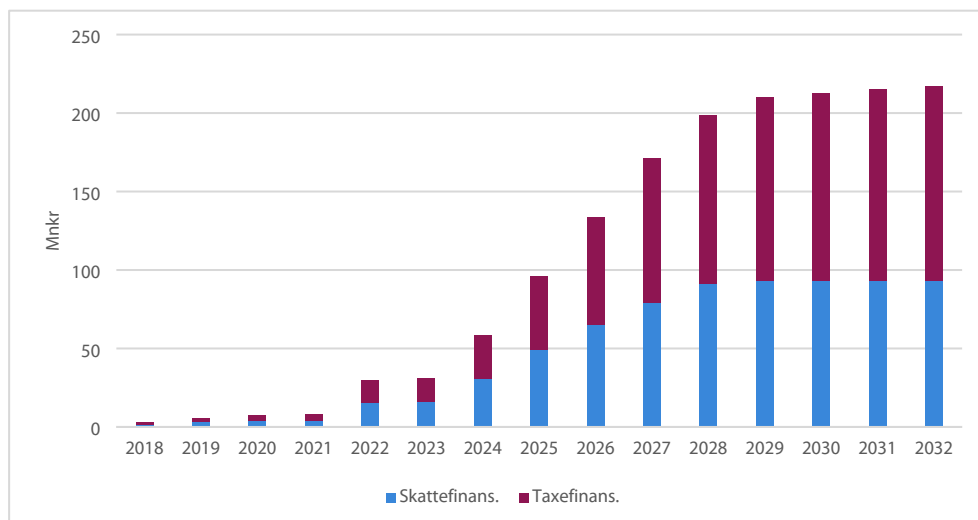
Avskrivningar på investeringar är en kostnad och påverkar årets resultat men påverkar inte likviditeten. Likviditeten påverkas under investeringens inköp eller genomförande. Kostnaden för avskrivningar påverkas av storleken på slutförda investeringar (totala investeringsutgiften) och längden på en investerings avskrivningstid. Under en längre period med liknande investeringar och investeringsutgifter är kostnaden för avskrivningar stabil. Kommunens kostnad för avskrivningar uppgick till 185 miljoner kronor 2022, vilket är en ökning med 70 miljoner kronor sedan 2018. I prognosen beräknas kostnaden för avskrivningar att öka i korrelation med investeringar.

Finansiella kostnader

Historiskt sett har kommunens räntekostnader varit låga på grund av låga upplåningsräntor. Under 2022 uppgick räntekostnaderna till 11 miljoner kronor och den genomsnittliga räntenivån under året låg på 0,71 procent. I kommande avsnitt beskrivs kommunens lånebehov och låneskuld under prognosperioden. I takt med att upplåningen ökar och att räntenivån stiger kommer även räntekostnaderna att öka drastiskt jämfört med tidigare. Prognosen bygger på att samtliga lån som förfaller under prognosperioden förnyas med samma löptid till en fast räntesats (SWESWAP3Y) eller till rörlig räntesats (STIBOR3M). Beroende på löptid ligger fasta räntenivåer på mellan 2,6–3,2 procent. Prognosen har tagits fram med hjälp av Kommuninvests digitala analysverktyg. För alla nya lån används en räntesats på 3,15 procent oavsett löptid.

Prognosen visar att räntekostnaderna ökar till 217 miljoner kronor 2032, varav 93 miljoner kronor för skattefinansierade verksamheten och 124 miljoner kronor för taxefinansierade verksamheten. I prognosen ingår inga större amorteringar av låneskulden under perioden.

Diagram 17. Kommunens räntekostnader, utfall 2018–2022 och prognos 2023–2032

Källa: Kommuninvest, Enköpings kommun

Resterande kostnader

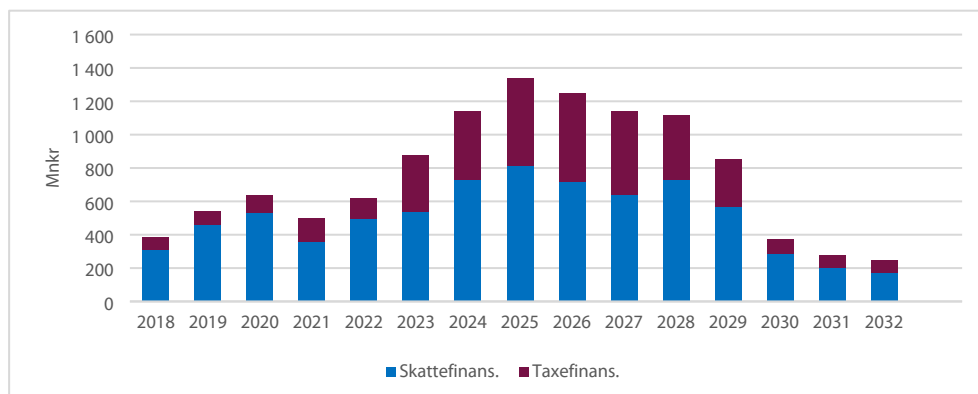
Resterande kostnader består framför allt av kostnader för material, tjänster och övriga verksamhetskostnader samt köp av huvudverksamhet. För köp av huvudverksamhet avses verksamhet eller tjänst som kommunen har ett huvudansvar för att de erbjuds till kommuninvånarna, exempelvis förskoleverksamhet och färdtjänst.

Investeringar

Det finns ett stort behov av investeringar i kommunen under de kommande åren, särskilt de första åren under prognosperioden. Inom den skattefinansierade verksamheten består investeringarna i huvudsak av verksamhetslokaler, planerat underhåll och gata/park. I den taxefinansierade verksamheten består investeringarna främst av nytt vatten- och avloppsreningsverk.

Prognosen bygger på förslag till investeringsplan för perioden 2024–2033 (daterad 2023-06-01). Mellan 2023–2032 uppgår investeringarna till totalt 8 610 miljoner kronor, varav 5 393 miljoner kronor inom den skattefinansierade verksamheten och 3 217 miljoner kronor inom den taxefinansierade verksamheten. Det finns en stor osäkerhet i investeringsplanen, det vill säga när i tiden investeringarna bedöms genomföras och slutföras. Under de senaste åren har utfallet totalt sett varit betydligt lägre än budgeterat. Dessutom har nya omvärldsfaktorer, exempelvis kriget i Ukraina och den höga inflationen, bidragit till att osäkerheten är än högre.

Diagram 18. Kommunens investeringar, utfall 2018–2022 och prognos 2023–2032

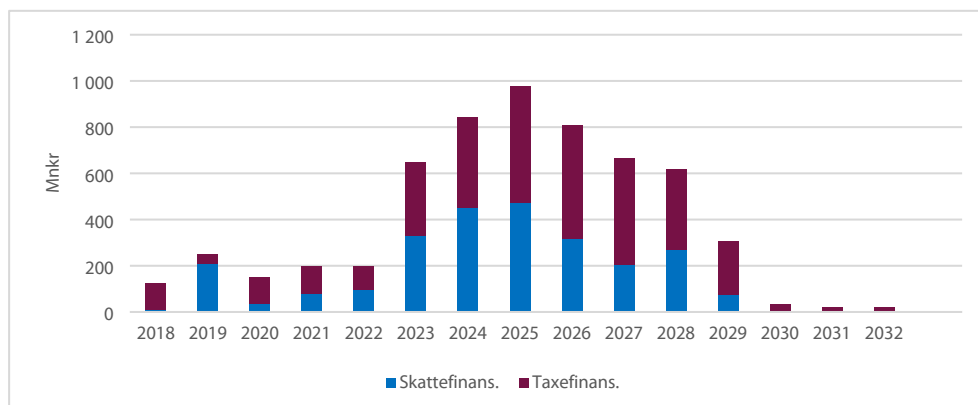

Källa: Enköpings kommun

Lånebehov

Kommunens lånebehov påverkas av att finansiera verksamheten och särskilt investeringar. Med ett högt resultat minskar behovet att finansiera med lån. Beroende på omfattningen av investeringsplanen kan höga resultat över tid skapa möjligheter att amortera på existerande lån. Utifrån förslag till investeringsplanen 2023–2032 och med antagande om att självfinansieringsgraden ökar från cirka 40 procent 2023–2025 för att sedan gradvis öka till 100 procent 2030–2032, beräknas kommunens lånebehov öka med cirka 4 922 miljoner kronor under prognosperioden. I prognosen ingår inga större amorteringar av låneskulden under perioden.

Diagram 19. Kommunens lånebehov, utfall 2018–2022 och prognos 2023–2032

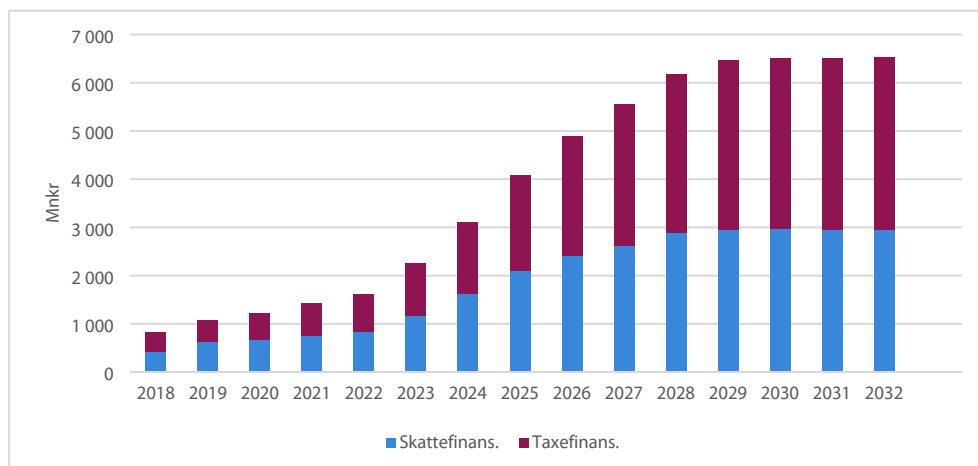

Källa: Enköpings kommun

Låneskuld

Låneskulden ökar i takt med att kommunen finansierar verksamheten med lån och inte amorterar. I slutet av 2022 uppgick kommunens låneskuld till 1 615 miljoner kronor. Under det första halvåret 2023 har kommunen lånat ytterligare 300 miljoner kronor. I prognosen ökar låneskulden som en följd av kommunens lånebehov och ingen amortering av lånen antas ske under perioden.

Diagram 20. Kommunens låneskuld, utfall 2018–2022 och prognos 2023–2032

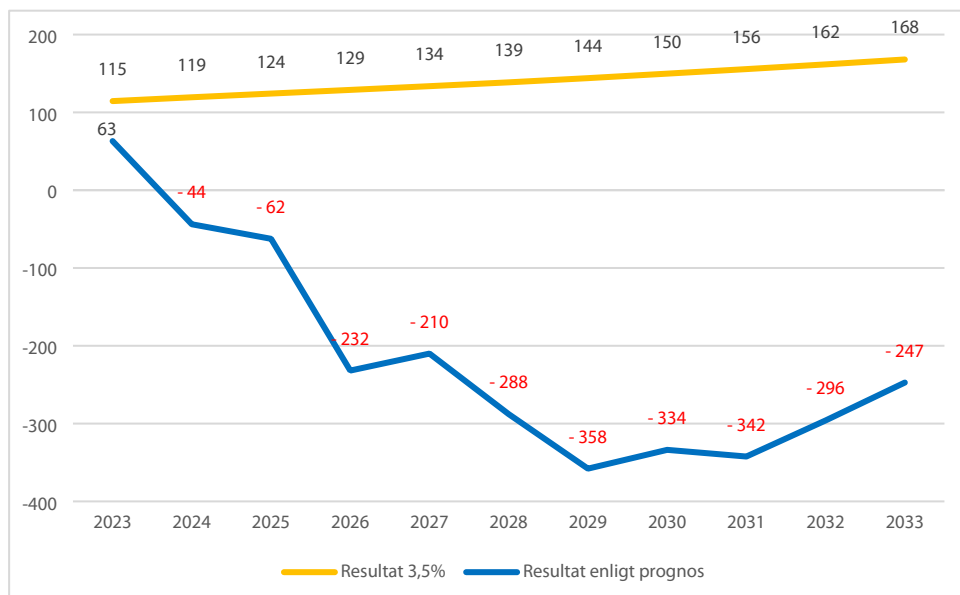
Källa: Enköpings kommun

Resultat

Utifrån antagandena om kommunens intäkter, kostnader och investeringar under 2023–2032 visar de prognostiserade resultaten stora underskott under perioden. Underskotten beror på att intäkterna från skatt, utjämning och bidrag är lägre än kommunens nettokostnader, i genomsnitt ökar intäkterna med 3,9 procent per år medan nettokostnaderna ökar med 5,0 procent per år. Det betyder att kostnaderna ökar i en snabbare takt än intäkter, vilket är ohållbart på längre sikt.

I diagram 21 visas skillnaden mellan det prognostiserade resultatet och ett resultat på 3,5 procent. En resultatnivå på 3,5 procent i genomsnitt under prognosperioden är en lägstanivå för att kunna finansiera och planera investeringar utan att öka kommunens låneskuld. En hög låneskuld ökar kommunens räntekostnader när räntenivåerna stiger, vilket påverkar utrymmet för andra verksamheter.

Diagram 21. Kommunens resultat 2023–2032

Källa: Enköpings kommun

För att stänga eller kraftigt minska "gapet" mellan resultatet enligt prognos och ett resultat på 3,5 procent måste framför allt kommunens nettokostnader minska. Det kan bland annat ske genom att finansiera pågående och kommande investeringar med egna medel istället för nyupplåning. Det kräver en god planering när investeringar ska genomföras och slutföras. En samordnad planering av investeringar kommer även att jämna ut ökade driftkostnader mellan år. Ytterligare ett sätt att minska nettokostnaderna är att utveckla och förändra arbetsätt inom kommunens verksamheter, det vill säga genom effektiviseringar. Det kan exempelvis handla om att ta tillvara på ny teknik som kan effektivisera våra arbetsätt och samtidigt behålla eller öka kvalitén på service och tjänster. Utifrån nuvarande antaganden skulle en effektivisering av nettokostnader motsvarande 1 procent per år leda till ett resultat på 3,5 procent i slutet på prognosperioden.

Långsiktiga ekonomiska ledstjärnor

Långsiktiga ekonomiska ledstjärnor syftar till att skapa goda ekonomiska förutsättningar för att hantera demografiska förändringar och eventuella konjunktursvängningar, och samtidigt kunna leverera service och tjänster med hög kvalitet. Med uppsatta långsiktiga ekonomiska ledstjärnor som strävas efter ökar förmågan till en långsiktig hållbar ekonomi.

Bland det viktigaste och vanligaste kapacitetsrelaterade nyckeltalet är soliditet. Soliditeten visar hur stor andel av kommunens tillgångar som har finansierats med eget kapital. Syftet med soliditeten är att bedöma en kommuns långsiktiga betalningsförmåga och dess rörelseriktning. Desto större andel eget kapital som utgörs av kommunens tillgångar, desto högre är soliditeten. Att ha en god soliditet är en förutsättning för en långsiktig hållbar ekonomi. En god soliditet utgör ett nödvändigt skydd mot ekonomiska nedgångar och oförutsedda händelser med negativ påverkan på ekonomin, exempelvis en period med lägre resultatnivåer. Strävan är att kommunen ska ha en sådan ekonomisk beredskap och robusthet som gör att även i händelse av en ekonomisk

kris ska kommunen klara att leverera service och tjänster som samhället och medborgarna är beroende av. Kommunens soliditet har förbättrats de senaste åren, från 27 procent 2020 till 29 procent 2022, som en följd av stora överskott.

Ledstjärna för kommunen är:

- Soliditeten inklusive samtliga pensionsförpliktelser stärks till över 30 procent 2032.

Låneskuldens utveckling är en av de viktigaste ekonomiska frågorna för Enköpings kommun den kommande tioårsperioden. Kommunen hade i slutet av 2022 en låneskuld på 1 615 miljoner kronor, varav hälften kan hänföras till den skattefinansierade verksamheten och andra hälften kan hänföras till den taxefinansierade verksamheten. Kommunen har även utestående borgensförbindelser på 2 559 miljoner kronor.

När räntenivåerna stiger, som de gjort det senaste året, kommer en allt högre andel av kommunens resurser i framtiden gå till räntekostnader i stället för till kommunens verksamheter. Om låneskulden ökar kommer andelen räntekostnader av de totala kostnaderna att fortsätta öka.

Det finns flera större investeringar som pågår och planeras under de kommande åren. Det är därför av största vikt att prioritera och planera kommande investeringar så att kommunen kan undvika nyupplåning i så stor utsträckning som möjligt. Ambitionen är att låneskulden för den skattefinansierade verksamheten ska minska fram till 2032 jämfört med slutet av 2022. Det innebär att låneskulden kan öka under perioden men samtidigt ska utökningen planeras att amorteras innan utgången av 2032.

Ledstjärna för kommunen är:

- Låneskulden för den skattefinansierade verksamheten ska minska fram till 2032 jämfört med utgången 2022.

Resultatnivån för kommunen bör i budget och tvåårsplan anpassas efter de långsiktiga ekonomiska ledstjärnorna för soliditeten och låneskulden. Det innebär att resultatnivåerna kan variera mellan åren under tioårsperioden men generellt behöver resultatnivåerna vara höga för att soliditeten ska öka och låneskulden inte ska öka till 2032.

KFi skriver i sin analys att Enköpings kommun bör ha ett resultatmål på minst 3 procent för att kunna möta framtida kostnadsökningar. Kommunledningsförvaltningens bedömning är att det inte är tillräckligt utifrån planerade investeringsprojekt. Med en resultatnivå på minst 3,5 procent i genomsnitt under perioden ökar möjligheten att minska den skattefinansierade delen av låneskulden och öka soliditeten.

Ledstjärna för kommunen är:

- En årlig resultatnivå på minst 3,5 procent som andel av skatteintäkter, kommunalekonomisk utjämning och generella statsbidrag i genomsnitt för perioden 2023–2032.

Paragraf 21

Ärendenummer KS2023/763

Tillämpning och uppföljning av analys av koldioxidbudget

Kommunfullmäktiges beslut

Kommunfullmäktige beslutar att:

- den årliga analysen av koldioxidbudgeten ska användas som underlag till bolagens och alla nämnders och förvaltningars verksamhetsplanering,
- uppmuntra alla nämnder/bolag att sätta ett eget mål kopplat till koldioxidminskning.

Reservationer

Angelika Bergfeldt (SD), Jesper Smith (SD), Peter Ring (SD), Ronny Holmberg (SD), Rickard Daxner (SD) och Mats Pettersson (SD) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande med följande motivering:

"Vi Sverigedemokrater yrkar avslag på Tillämpning och uppföljning av analys av koldioxidbudget. Vi Sverigedemokrater värnar kommunmedlemmarnas skattekronor... Här ser vi ett förslag till Tillämpning och uppföljning av analys av koldioxidbudget som saknar en ekonomisk konsekvensanalys. Var redovisar man intäkter kontra utgifter? Vi Sverigedemokrater kan inte ställa oss bakom Tillämpning och uppföljning av analys av koldioxidbudget."

Beskrivning av ärendet

De politiska beslut som tas idag kommer präglade Enköping, och förutsättningarna för kommunens invånare, under en mycket lång tid framåt. I en god långsiktig planering, hållbar över tid, analyseras och värderas sociala och ekologiska tillgångar tillsammans med den ekonomiska styrningen. Om vissa aspekter inte innefattas i beslutsunderlagen så kommer beslutet spegla den ofullständigheten. Enköpings förtroendevalda har efterfrågat modeller och underlag som stödjer dem i beslutsfattandet för helheten. Mot bakgrund av denna politiska efterfrågan måste Enköping utveckla och förändra sitt sätt att styra och utföra sitt uppdrag. Först då får hållbarhetsarbetet genomslag och börjar skapa värde i beslutskedjor och resultat.

Ett viktigt ekologiskt målområde är minskad klimatpåverkan på väg mot klimatneutralitet. Via Viable Cities skriver Enköping varje år ett klimatkontrakt med

staten för att utveckla kommunens, och i förlängningen nationens och samhällets, klimatarbete. Via Viable Cities har kommunen också sedan två år tillbaka en koldioxidbudget, en form av databas. Koldioxidbudgeten är för närvarande kommunens bästa verktyg för att avgöra hur Enköpings geografiska område ska kunna minska sin klimatpåverkan. Genom en årlig analys av budgetens data identifieras Enköpings svagheter och utmaningar uppdelat på olika sektorer så som exempelvis "inrikes transporter - personbilar" och "industri och byggsektorns arbetsmaskiner". I samband med att analysen tas fram kan tjänstepersoner ge förslag på åtgärdsområden som både har potential att ge en god effekt och som ligger inom kommunen rådighet. Två viktiga faktorer att ta hänsyn till om Enköping ska lyckas. Analysen blir därmed ett sätt att konkretisera abstrakta klimatutmaningar och översätta dem till något begripligt som kan vägleda förtroendevalda och tjänstepersoner i beslut och avvägningar.

Genom att tydligt koppla analysen av koldioxidbudgeten till kommunens ordinarie arbete med verksamhetsplanering och uppföljning säkerställs att klimat- och hållbarhetsarbetet ger avtryck alla delar av kommunens verksamhet och på alla nivåer. Via verksamhetsplaneringen når hållbarheten även systemprocesserna budget- och investering som är viktiga möjliggörare. När hållbarhet systematiskt bakas in i den grundläggande styrningen så kan vi säga att hållbarhet finns i "kommunens DNA".

Yrkanden

Magnus Hellmark (C) och Kenneth Hällbom (MP) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag till beslut att kommunfullmäktige beslutar att:

1. den årliga analysen av koldioxidbudgeten ska användas som underlag till bolagens och alla nämnders och förvaltningars verksamhetsplanering,
2. uppmuntra alla nämnder/bolag att sätta ett eget mål kopplat till koldioxidminskning.

Linda Johansson (S) yrkar att kommunfullmäktige ska, utöver kommunstyrelsens förslag till beslut, besluta att:

1. det ska ske en planering och uppföljning av hållbarhetsfrågor inom ramen för nämndernas ordinarie planering och uppföljning i enlighet med gällande styrmodell,
2. Klimatområdet ska följas upp med egna nyckeltal,

3. Enköping ska leva upp till Parisavtalet,

Rickard Daxner (SD) yrkar avslag på ärendet i sin helhet.

Beslutsgång

Ordförande konstaterar att det finns två förslag till beslut, dels kommunstyrelsens förslag och dels Rickard Daxner (SD) yrkande samt ett tilläggsyrkande vilket är Linda Johanssons (S) yrkande.

Ordförande ställer förslag till beslut mot varandra och finner att kommunfullmäktige beslutar i enlighet med kommunstyrelsens förslag till beslut.

Ordförande frågar därefter om kommunfullmäktige beslutar att avslå eller bifalla Linda Johanssons (S) tilläggsyrkande och finner avslag.

Beslutsunderlag

Protokollsutdrag, kommunstyrelsen, 2023-12-19, § 302

Protokollsutdrag, kommunstyrelsen, 2023-11-28, § 274

Protokollsutdrag, kommunstyrelsens arbetsutskott, 2023-11-20, § 161

Tjänsteskrivelse, kommunledningsförvaltningen, 2023-11-13

Rapport, Analys av Enköpings koldioxidbudget 2023 och förslag på utvecklingsområden 2023-05-26

PP-presentation, Koldioxidbudgetens årshjul och koppling till styrmodell, 2023-11-10

Databas, Nuläge - Enköpings koldioxidbudget (climatevisualizer.com)

Beslutsunderlag, Uppdragsbeskrivning, 2022-02-09

Viable cities klimatkontrakt version 2022

Beslutet skickas till:

KLF Ekonomi, för åtgärd

Hållbarhetsstrateg, för åtgärd

Analys av Enköpings koldioxidbudget 2023 och förslag på utvecklingsområden

7 år tar det innan Enköpings koldioxidbudget överskrids, om utsläppen ligger kvar på dagens nivåer.

13,3 procent per år föreslås Enköping minska sina utsläpp för att leva upp till Parisavtalet.

192 tusen ton koldioxid släpptes ut år 2020.

1272 tusen ton återstår av Enköpings koldioxidbudget år 2023 och framåt.

Fotograf: Thomas Henricson

Innehåll

1. Analysunderlag baserat på koldioxidbudget 2023	3
1.1 Enköpings koldioxidbudget	3
1.2 Vad skapar störst skillnad?	4
1.3 Två tidsfönster krävs.....	4
1.4 Rådighet	5
2. Utvecklingsområden som stärker kommunens egen förmåga	6
2.1 Utvecklingsområde 1 – Grundläggande analyskompetens	6
2.2 Utvecklingsområde 2 – Kommunens strategiska och taktiska förmåga	7
2.3 Utvecklingsområde 3 – Upphandling och inköp.....	9
3. Utvecklingsområden som har störst potential att ge effekt	11
3.1 Utvecklingsområde 4 – Transporter	11
3.2 Utvecklingsområde 5 – Samhällsplanering samt klimatneutralt och hållbart byggande	14
3.3 Utvecklingsområde 6 – Energibesparing	16
3.4 Utvecklingsområde 7 – Alla aktörer tillsammans	17
4. Kommande års analysarbete	19
5. Bilagor	20

1. Analysunderlag baserat på koldioxidbudget 2023

Enköpings kommun har som ambition att öka takten i omställningen mot att vara en klimatsmart, klimatneutral och fossilfri kommun. Det kräver åtgärder.

Detta underlag ger Enköpings kommun analyser inom området klimat och koldioxidminskning baserat på koldioxidbudgeten för 2023. Syftet med analyserna är att ge kommunens förtroendevalda och tjänstepersoner fakta och beslutsstöd inför kommande års verksamhetsplaneringar, budgetprocess och utveckling av strategiska dokument.

Analysunderlaget beskriver Enköpings nuvarande förutsättningar för att bli klimatneutral samt förslag på områden som Enköping behöver prioritera för att ta sig an omställningen på ett effektivt sätt.

Analysen utgår från koldioxidbudgeten men också från de lärdomar som dragits under senaste åren av kommunens utvecklingsarbete inom klimat, hållbarhet och styrning.

Läsanvisning

Analysunderlaget är uppdelat i två delar, en del som beskriver utvecklingsområden för att öka kommunens egen förmåga (kapitel 2) och en del som beskriver utvecklingsområden med mer direkt koldioxidminskning (kapitel 3).

Alla avsnitt har delats in i "utvecklingsområden" där en generell diskussion förs om vad som behöver utvecklas, följt av en lista över förslag på åtgärder och nyckelfaktorer som kan leda Enköping vidare. Dessa åtgärder är i sin tur uppdelade i:

- "Vad pågår redan" är aktiviteter som redan löper på relativt obehindrat i ordinarie verksamhet.
- "Vad är i startgroparna som vi ska fortsätta med" är aktiviteter som är förberedda men som behöver hjälp för att flyga.
- "Vad är önskvärt – nyckelfaktorer" innehåller åtgärder som är nödvändiga men som vanligtvis inte finns i årsplaner eller verksamhetsplaner än. Däremot kan de vara välkända på en förvaltning utifrån att man ser att det är åtgärder som borde upp på bordet.

För att underlätta kommande arbete

För att underlätta att hitta rätt i materialet finns läshänvisningar i bilagorna 1 och 2 "Läsanvisningar" som är tänkt att fungera som guide. Analysen kan också användas på olika sätt och i bilaga 3 "Stödet" hittar du en enkel lathund för din arbetsgrupp, oavsett om det är en ledningsgrupp eller en grupp nischade strategier.

1.1 Enköpings koldioxidbudget

Koldioxidbudgeten är ett verktyg för att visa i vilken takt som utsläppsminskarna behöver ske, men också en hjälp i kommunikation kring klimat- och hållbarhetsutmaningen.

Koldioxidbudgeten är en interaktiv databas där data från hela det geografiska området Enköpings kommun samlas och visas. Enköpings budget omfattar direkta (territoriella) fossila koldioxidutsläpp som sker inom det geografiska området Enköping, inte utsläpp från inköpt energi eller konsumtionsbaserade utsläpp.

Den finns tillgänglig på hemsidan sedan i november 2022 på enkoping.se/hallbarhet.

Koldioxidbudgeten visar tydligt att om vi inte agerar nu kommer vi att bryta mot Parisavtalet inom 7 år. Minskningstakten är otillräcklig. För att klara våra åtaganden mot Parisavtalet är en minskningstakt om 13,3 procent av de territoriella utsläppen av koldioxid en accepterad start under 2023. En lägre minskning än så innebär ett behov av större procentuella minskningar från 2024 och framåt. Enköpings största utsläppssektor är transporter och då framförallt persontransporter.

1.2 Vad skapar störst skillnad?

Stora effekter på klimatomställning kräver målmedvetna investeringar. Många beslut och aktiviteter kräver att flera parter hjälps åt eftersom rådigheten är fördelad på flera aktörer. Klimatinvesteringar skär tvärs över olika kommunala förvaltningar, med många kopplingar till värdekedjor i näringslivet.

Kommunen har en nyckelroll att spela när kommunen leder, styr och genomför klimatomställningen genom att gå längre än vad den har direkt rådighet över. Samspelet mellan kommunen och andra samverkanssektorer såsom näringsliv, akademi och civilsamhälle är en nödvändig förutsättning för framgång.

1.3 Två tidsfönster krävs

När samhället förändras är det svårt att överskåda och förutsäga vilka åtgärder som är bäst för att minska koldioxidutsläppen.

Koldioxidbudgeten gör behovet av kraftiga och omedelbara utsläppsminskningar synligt men vi ska samtidigt tänka i ett längre perspektiv. På ett par decenniers sikt behöver de fossila koldioxidutsläppen inte bara minska kraftigt, de behöver upphöra helt. Det betyder att vi behöver se en genomgripande strukturomvandling av exempelvis industrin och transportsystemen, vilket kommer att ta tid.

Klimatomställningen måste därför planeras i åtminstone två tidsfönster. En hjälp på vägen är att bryta ner åtgärder i åtminstone tre tidsfönster och därtill undersöka vilken rådighet de faller inom; ett längre om cirka 5–10 år, ett mellanlångt om cirka 2–3 år och ett kortare om cirka 1 år.

Alla utsläppen idag liksom i framtiden – hela vägen till nettonoll som vi siktar på – behöver bindas samman och analyseras samlat. Både när vi beräknar, visualiserar och ställer upp mål samt när vi tittar ut på den värld vi ska ställa om.

Det är alltså inte så att snabba eller direktverkande åtgärder för att bromsa utsläppen – som att undvika flyg, resa kollektivt, spara på el och värme eller återbruka – står i konflikt med att också vidta långsiktiga åtgärder. Tvärtom finns ett samband som visar att bägge måste ske parallellt.

1.4 Rådighet

En ofta tillämpad modell kring en organisations handlingsutrymme, relativt utsläppen i ett geografiskt område, utgår från olika typer av rådighet. Olika modeller har olika antal kategorier, men en av de enklare innehåller följande tre:

- **Direkt rådighet – Utsläpp som minskar som en direkt följd av vad organisationen gör**
En organisation har direkt rådighet över sin egen verksamhet, exempelvis el- och värmeanvändning i egna lokaler och byggnader, egen el- och värmeproduktion, vilket bränsle som används i organisationens egna fordon, eller organisationens konsumtionsbaserade utsläpp.
- **Indirekt rådighet genom styrmedel – Utsläpp som kan minska genom att organisationen underlättar beteendeförändring hos andra**
En organisation har indirekt rådighet genom styrmedel över vissa utsläpp inom området. Kollektivtrafik och cykelvägar kan byggas ut och förbättras, laddinfrastruktur för eldrivna fordon kan byggas ut, cirkulär ekonomi kan underlättas, regler för upphandling kan premiera lägre utsläpp etc.
- **Indirekt rådighet genom kommunikation – Utsläpp som kan minska till följd av att organisationen bidrar till ökad medvetenhet och samverkan mellan aktörer inom det geografiska området**
En organisation kan också påverka utsläppen indirekt genom kommunikationsinsatser. Här ska kommunikation tolkas brett, det vill säga inkludera både ren information om utmaningen som koldioxidbudgeten beskriver, men även som initierad samverkan mellan olika aktörer.

I bilaga 4 "Matris" finns ett verktyg som kan vara till hjälp när områden och åtgärder ska bedömas utifrån tidsfönster och rådighet.

2. Utvecklingsområden som stärker kommunens egen förmåga

I detta avsnitt beskrivs kommunens egen förmåga ur olika perspektiv och åtföljs av förslag på åtgärder som leder kommunen i rätt riktning.

Det kommer ta tid innan effekten av en ökad förmåga syns i konkreta resultat. Samtidigt måste förutsättningarna i den egna organisationen byggas upp för att större förbättringar ska lyckas.

Processen för att förbättra kommunens förmåga inom klimatområdet är startad och vi bygger just nu gemensamt en grund att stå på. Strategier, mål, uppföljning, verksamhetsplanering och kopplingarna till de ekonomiska dimensionerna undersöks.

Enköping samverkar också med flera framåtsträvande och kunniga kommuner. Vi lär oss av varandra och skalar upp goda exempel så att arbetet snabbt kan leda till nytta för Enköpings kommuninvånare. Det leder också till bättre och mer effektiv samverkan med näringslivet.

När förvaltningschefernas ledningsgrupper intervjuades hösten 2022, beskrev de tre utvecklingsområden av särskild vikt för en ökad takt i omställningen inom kommunkoncernen. Dessa kan kortfattat beskrivas som:

1. Tydligare styrning och uppföljning
2. Tillgång till kunskap och stöd
3. Budgetmedel vid fördyrning

Alla dessa områden tas omhand i analysen och beskrivs främst i avsnittet om stärkandet av kommunens egen förmåga.

Följande utvecklingsområden är prioriterade inom detta avsnitt:

1. Grundläggande analyskompetens
2. Kommunens strategiska och taktiska förmåga
3. Upphandling och inköp

2.1 Utvecklingsområde 1 – Grundläggande analyskompetens

Kommunen måste öka sin förmåga att analysera koldioxidutsläpp, visualisera dem och ytterst kommunicera kring dem. Med bättre data och visualiseringsverktyg ökar både analysförmågan, tillgång till faktabaserade underlag för strategiska inriktningsmål samt förbättra kommunikation kring klimatutmaningar och -lösningar på ett begripligt sätt i medborgardialoger.

Vad pågår redan?

- **Koldioxidbudgeten** är en grund för data i sig. Den finns tillgänglig via verktyget Climatvisualizer på hemsidan. Verktyget har dock kraftiga begränsningar i hur data kan brytas ner eller kopplas till olika förbättringsåtgärder.

- **Externa databaser.** Med en samordning via öppna data skulle Enköping få en betydligt bättre bas för analyser. Den offentliga sektorn samlar in, framställer, reproducerar och sprider en mängd information inom många verksamhetsområden som social, politisk, ekonomisk, rättslig, geografisk information, miljöinformation, meteorologisk information, seismisk information, turistinformation, affärsinformation och patent- och utbildningsrelaterad information. Information som framställs av offentliga aktörer utgör en omfattande, diversifierad och värdefull resurs som kan gynna hela samhället. Till exempel SMHIAIR, Kolada och information från Trafikverket som alla är tillgängliga för kommunen, samt samhällsbyggnadsförvaltningens egna dataunderlag.
- **Analysgruppen koldioxidbudget** som är en viktig funktion som samlar kompetens för att föreslå vägar framåt.

Vad är i startgroparna, sådant som vi ska fortsätta med

- Upphandlad databas för att dela öppna data internt.

Vad är önskvärt – nyckelfaktorer för att öka vår analysförmåga

En bättre infrastruktur och rutiner kring delning av data internt är angeläget.

Nyckelfaktorer på kort sikt, inom 1 år

- Utveckla befintligt program Miljöspend som kopplar ihop inköp med koldioxidbelastning.
- Climate View – analys- och visualiseringsverktyg som kan koppla politiskt beslutade åtgärder till koldioxidminskningar, illustrera framgångar inom arbetet och även visa i vilken takt vi bör genomföra insatser.
- Geografisk visualisering av mängden koldioxidutsläpp per km för alla vägar inklusive E18. Här skulle laddningsstruktur kunna illustreras och vara till hjälp i prioritering av insatser inom infrastruktur.

2.2 Utvecklingsområde 2 – Kommunens strategiska och taktiska förmåga

Kommunens ska utveckla sin förmåga framförallt gällande hållbarhetsstyrning, analys, skapande och genomförande av processer på strategisk och taktisk nivå samt den strategiska kommunikationen. Utan styrning och uppföljning tappas trycket i frågorna.

När nya strukturer ska integreras i kommunens styrsystem och verksamhetsplanering är det viktigt att förstå att det kan uppstå målkonflikter. Det kan exempelvis handla om avvägningar mellan miljörelaterade och ekonomiska mål. Enköpings kommun är inte tillräckligt väl rustad för att hantera dessa målkonflikter och ofta synliggörs de inte på ett sätt så att politiken kan ta informerade beslut.

I Enköpings kommun ska vi öka förståelsen kring dessa målkonflikter och diskutera hur vi kan undvika dem och istället fokusera på synergier samt bidra med att lyfta fram vad som är politiska ambitioner.

Strategisk kommunikation och samverkan är några av våra absolut viktigaste verktyg för att driva på omställningen i det geografiska området. Vi är inne i ett förändringsarbete där hela samhället deltar och såväl teoretiska samband som utmaningar och lösningar kan vara svåra att överblicka. Då är förmågan till att kommunicera avgörande.

Vad pågår redan?

- **Koldioxidbudgeten** ska användas i verksamhetsplaneringen, som ett beslutsstöd att förhålla sig till i exempelvis framtagande av årsplaner, budget och investeringsplan. Just nu vävs också koldioxidbudgeten ihop med budget- och investeringsprocessen för att redan under 2023/2024 skapa Enköpings första klimatbudget.
- **En klimatstrategi/plan** tas fram och det inledande arbetet startades i april 2023. Strategin är tänkt att bli ett värdefullt verktyg för att identifiera möjliga vägar för Enköping att minska sin klimatpåverkan. Den kan interagera med koldioxidbudgeten och med de funktioner som återkommande analyserar Enköpings nuläge för att överlämna rekommendationer vidare.
- **Styrmodell** där hållbarhetsperspektivet stärks.
- **Samhällsbyggnadsområdet**, med testbädden Myran i fronten, utvecklar viktiga delar av kommunens taktiska förmåga inom stadsdelsutveckling. Dessa beskrivs närmare under ett eget avsnitt under prioriterade områden i [kapitel 3.2](#).

Vad är i startgroparna, sådant som vi ska fortsätta med

- Klimatbudget - Under 2023 har Enköpings första klimatbudgetar lämnats in i budgetprocessen, en i ändringsbudget för 2023 och en i den ordinarie processen för 2024. Att knyta det ekonomiska perspektivet till minskningen av koldioxid är avgörande för att nå framgång och budgetarna har möjlighet att sänka tröskeln för att få till åtgärder som har stor potential att bli framgångsrika. Långsiktigt kommer insatser av olika slag finansieras i den ordinarie strukturen, men initialt lyfts dessa fram för att få igång processerna.
- Investeringar synliggörs (SBF), varav många kan ha stor påverkan på klimatet, och förses med färgflaggor. Grön flagga signalerar att investeringen leder i en positiv och önskad riktning medan svart flagga tvärtom visar att investeringen påverkar klimatet negativt.

Vad är önskvärt – nyckelfaktorer som leder oss framåt

Beslut och åtgärder, som följer den politiska vision och mål om hållbarhet behöver följas upp och premieras. Först då skapas tydlighet och trovärdighet i att viljeinriktningen faktiskt gäller.

Nyckelfaktorer på kort sikt, inom 1 år

- Tydlig politisk prioritering om att hållbarhet och klimatarbete är viktigt.
- Beslut och förutsättningar harmoniserar med den ambition som uttrycks och att målen med klimatarbetet konkretiseras.
- Arbetet med koldioxidminskning ingår i årsuppföljningen från och med år 2024.
- Kompetenshöjande insatser riktat mot beslutsfattare - kring vad kommunens roll är i omställningen liksom vilka möjligheter och utmaningar som kopplar till den.
- Ökad strategisk hållbarhetskommunikation, vilket också stärker platsvarumärket.

Nyckelfaktorer på medellång sikt, inom 2–3 år

- Utveckling av ledarskap att omfatta hållbarhet och förändringsledning.
- Mer informerade beslut där nyttan för Enköping innefattar andra dimensioner än den ekonomiska, så som sociala och ekologiska.

2.3 Utvecklingsområde 3 – Upphandling och inköp

En av de största insatserna som Enköpings kommun själva kan göra är att använda upphandling som styrmedel för att driva på omställningen och nå samhällspolitiska mål. Offentlig sektor upphandlar varor och tjänster för nästan 700 miljarder kronor årligen. Kommuners och regioners upphandlingar medför utsläpp av omkring 18 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Det är mer utsläpp än vad alla inrikestransporter medför under ett år, och det är en relativt stor andel av de cirka 100 miljoner ton klimatgaser som samtlig svensk konsumtion ger upphov till. Upphandlingarna har en avgörande betydelse för att göra Sverige klimatneutralt och fritt från fossila utsläpp.

Idag ställer inte Enköpings kommun drivande klimat- och miljökrav. Förmågan att genomföra klimatbefrämjande åtgärder är relativt god inom vissa områden och det finns exempel på insatser men idag saknas ett gemensamt ställningstagande. Det är beställaren som är ansvarig för kravställningen i respektive upphandling vilket gör att arbetet bedrivs osystematiskt och ofta är insatserna personberoende och inte tillräckligt ambitiösa för att Enköping ska nå sina målsättningar eller samhällspolitiska mål.

Vad pågår redan?

- Det pågår ett utvecklingsarbete sedan hösten 2022 med fokus på mer drivande kravställning inom transportintensiva upphandlingar. I Enköping står transporter för största delen av våra territoriella utsläpp av koldioxid därför har transportintensiva upphandlingar utpekats som första området att mer systematiskt arbeta med drivande kravställning inom.

Vad är i startgroparna, sådant som vi ska fortsätta med

- Framtagande av en förvaltningsövergripande rutin som ett första steg till att mer systematiskt ställa drivande klimat- och miljökrav. Rutinen ska fungera som ett stöd och riktar sig i första hand till upphandlare och avtalsansvariga.

Vad är önskvärt – nyckelfaktorer som leder oss framåt

Att mer systematiskt ställa drivande krav i upphandling. En viktig förutsättning för lyckade upphandlingar är framförhållning som beställare. Inför en upphandling kan en marknadsundersökning vara nödvändig för att ställa rimliga krav och för att undvika allt för stora målkonflikter mellan hållbarhetsdimensioner. Framförhållning är också viktigt om kravnivån behöver justeras och i värsta fall om upphandlingen behöver annonseras om. Mer drivande kravställning innebär också att vi uppmantrar och påskyndar initiativ från näringslivet att ställa om.

Nyckelfaktorer på kort sikt, inom 1 år

- Klimat- och miljökrav ställs i transportintensiva upphandlingar enligt kommande rutin.

Nyckelfaktorer på medellång sikt, inom 2–3 år

- Tydligare krav och önskemål generellt- tydliggör för leverantörer vart Enköping är på väg och vilka typer av lösningar kommunen kommer vara intresserad av att upphandla. Inom LOU finns goda möjligheter att föra dialog med företag innan en upphandling påbörjas. Det möjliggör för marknaden att förbereda sig så att de produkter som kommer efterfrågas finns när det är dags. Exempelvis behöver en lokal marknad uppstå vid upphandling av elektriska grävmaskiner. Genom att samverka med andra aktörer som handlar upp kan kommunen skapa en marknad och en ekonomi som är intressant för leverantören.

3. Utvecklingsområden som har störst potential att ge effekt

I detta avsnitt fångas de insatsområden in som har störst potential att ge en god effekt för minskning av koldioxidutsläpp och mot klimatneutralitet. De prioriterade områdena för verksamhetsår 2023–2024.

Följande utvecklingsområden är prioriterade inom detta avsnitt:

1. Transporter
2. Samhällsplanering samt klimatneutralt och hållbart byggande
3. Energibesparing
4. Alla aktörer tillsammans

3.1 Utvecklingsområde 4 – Transporter

Till detta avsnitt finns bilaga 5 "Fördjupningsavsnitt mobility management och trafikdata".

Sveriges klimatmål inom transporter är att inrikes transporter ska minska med minst 70 procent senast år 2030 jämfört med 2010.

Koldioxidbudgeten visar att utsläppen i Enköping från inrikes transporter var 152 tusen ton 2010. Om Enköping följer den nationella ambitionen behöver Enköping minska 2022 års utsläpp på 120 tusen ton med ungefär 60 procent till 45,6 tusen ton år 2030.

I Enköping förhåller sig området transporter till flera styrdokument, både antagna och nya som framarbetas. Även om dessa följs fullt ut kommer Enköping sannolikt inte att klara av vare sig Parisavtalets överenskommelse eller den nationella minskningen om 70 procent. Kommunens mål är helt enkelt för lågt satta i relation till de nationella och till ambitionen om att hålla koldioxidbudgeten.

För all utveckling av transportområdet krävs förändring i både tänk och i infrastruktur. Med andra ord behöver människor "tänka" lite annorlunda idag jämfört med igår och samtidigt behöver samhället möta upp med goda förutsättningar så att människor klarar av att ändra beteende och vanor.

Trafikstrategin är ett kraftfullt verktyg

Nuvarande planering och utveckling av transportsystemet i Enköpings kommun utgår bland annat från trafikstrategin. Trafikstrategins målsättningar ska vara en hjälp när transportslag utvecklas och prioriteras i Enköping.

Det övergripande målet i trafikstrategin är att "hållbara transporter ska vara en norm när staden växer". 2030 ska hälften av transporterna i staden ske med gång, cykel och kollektivtrafik, till 2040 ska det vara två tredjedelar. Ambitionen i trafikstrategin leder oss i rätt riktning, men kommer sannolikt inte att räcka för att uppnå övergripande mål från kommunstyrelsen.

Mobility management

Att öka resandet med gång, cykel och kollektivtrafik är ett kraftfullt och snabbare sätt att sänka koldioxidutsläpp än att endast ställa om till fossilfria bilar och det har andra fördelar, som exempelvis mindre investeringsbehov i väginfrastruktur. Cykelinfrastruktur är betydligt billigare än bilinfrastruktur och de positiva samhällseffekterna överstiger också investeringskostnaderna.

För att förändra resebeteendet hos oss människor kan man använda så kallad mobility management (MM). MM främjar hållbara transporter genom att förändra resenärens resmönster, beteende och attityd. En fördjupning om MM och trafikdata finns att läsa i bilaga 5 "Fördjupningsavsnitt mobility management".

Hybridarbete

Enligt en ny undersökning som genomförts i stora städer i USA och Storbritannien, kan hybridarbete bidra till betydande utsläppsminskningar. Genom minskat resande till och från kontoret kunde man i vissa städer minska koldioxidutsläppen med så mycket som 80 procent. Studien är inte direkt översättningsbar till Enköping, förutsättningarna skiljer sig åt, men potentialen är ändå intressant att reflektera över.

Elektrifiering av transporter

Elektrifiering av transporter är också en viktig komponent vid omställningen. Här brister Enköping i infrastrukturlösningar för elbilsladdning men också i att ta sitt eget ansvar och elektrifiera kommunens fordonsflotta.

Hållbara transporter och pendling

Olika sektorer möjlighet att förändras mot mer hållbara transporter är angeläget. Pendling mellan tätorter och lösningar för persontrafik i landsbygd är två intressanta områden.

Jordbruket

Jordbruket står för en betydande del av det totala utsläppet av växthusgaser i det geografiska området. Utsläppen hittas till viss del i sektorerna transport och arbetsmaskiner och bidrar med utsläpp av koldioxid. Se även bilaga 6 "Fördjupningsavsnitt samhällsplanering samt klimatneutralt och hållbart byggande"

Vad pågår redan?

- **Infrastrukturinvesteringar** för att öka resandet med gång, cykel och kollektivtrafik. Exempel på det är nya gång- och cykelvägar, cykelgarage och bättre cykelparkeringar i centrum. Dessutom är ett nytt busslinjenät på plats.

Vad är i startgroparna, sådant som vi ska fortsätta med

Några viktiga insatser är på gång under 2023:

- En strategi för laddinfrastruktur kan antas under 2023.
- Kommunen (SBF/TN) har skrivit avtal om laddningsplatser med externa aktörer. Arbetet behöver tas vidare för att erbjuda ytterligare laddningsmöjligheter för allmänheten.

- Mobility management-plan med riktlinjer om hur Enköping ska arbeta med MM och hur såväl det interna resandet hos kommunorganisation som hos Enköpings kommun-medborgare bör se ut. Planen är tänkt att antas i början av 2024.

Vad är önskvärt – nyckelfaktorer som leder oss framåt

Nyckelfaktorer på kort sikt, inom 1 år

- Konsekvent högre krav i transportknutna upphandlingar, se vidare under utvecklingsområde 3 Upphandling och inköp.
- En analys av vilka aktiviteter som ger bäst effekt i syfte att kunna göra kloka prioriteringar inom transportområdet.
- Plan för utbyggnad av laddinfrastruktur, som inkluderar kransorter, tas fram.
- På alla kommunala arbetsplatser med fler än 10 anställda ska hälften av parkeringsplatserna för de anställda vara för laddning av elbil. På övriga arbetsplatser bör det finnas minst en laddningspunkt för de anställda.
- Plan för hur kommunens egen fordonsflotta ska bli fossilfri tas fram.
- Kommunens förvaltningar minskar sitt fossila resande till förmån för cykel, buss eller gång och följer därmed sin egen föreslagna resepolicy.
- Intern avgift för fossila resor införs. Pengarna återförs till klimatbudgeten där alla förvaltningar kan söka pengar för nya klimatåtgärder.
- Användning av ny teknik inom geodataförsörjning och kartproduktion kommer bidra till att minska antalet arbetstransporter. Med användning av drönare, digital kartering i högupplösta flygfoton och bearbetning av data från flyglaserskanning minskar behovet att med bil åka ut och göra inmätningar.

Nyckelfaktorer på medellång sikt, inom 2–3 år

- Utveckling av kollektivtrafik.
- Skruva upp trafikstrategin så att den rimmar med målen – eller gör en handlingsplan.
- Minska byggtrafiken – planera bygg- och anläggningsprojekt så att behovet av att flytta massor minimeras. Detta finns beskrivet i Hållbarhetsprogrammet för Myran.
- Utveckla godstrafiken; samordning, lastcentraler med mera. Även detta behandlas i Hållbarhetsprogrammet för Myran.

Nyckelfaktorer på längre sikt, inom 5–10 år

- För 2030 ska alla områden med hög prioritet ha löst laddningsfrågan, hälften av alla områden med mellanhög prioritet ska vara lösta.
- Utveckla planeringen.

Idéstadium, inte tidsatt

- Samverkan med lantbrukare för begränsad klimatpåverkan, något även Enköpings kommun skulle kunna utforska ytterligare och uppmuntra till klimatanpassat jordbruk.
- Tillsammans med berörda aktörer föreslå och testa åtgärder som främjar fossilfria transporter.

3.2 Utvecklingsområde 5 – Samhällsplanering samt klimatneutralt och hållbart byggande

Till detta avsnitt finns bilaga 6 "Fördjupningsavsnitt samhällsplanering samt klimatneutralt och hållbart byggande"

Under året 2022 har stort fokus varit att utveckla hållbarhetsstyrningen inom planprocessen och stadsbyggnad genom koordinering- och processorganisation för stadsdelsutveckling. Stadsdelen Myran är utpekad som en testbädd för kommunens arbete med hållbar stadsdelsutveckling och ska vara en katalysator för hela kommunens klimatomställning.

Ett av målen har varit att ta fram en utvecklad och effektiv markanvisning- och exploateringsprocess för hållbart byggande samt nya markanvisningskriterier i enlighet med nya klimatvisionen och kopplingen till koldioxidbudgeten. Den nya processen är testad på Myran och införs nu succesivt, samtidigt som det slipas på förbättringar.

Hållbar stadsdelsutveckling förutsätter också en styrprocess designad för att identifiera, skapa och förverkliga de möjligheter som finns för att driva stadsdelsutvecklingen och hållbarhetsstyrningen i rätt riktning. Därför har kommunen valt Citylab som processtöd för att kunna hålla rätt kurs i hållbar stadsplanering.

Fortsättningsvis behöver Enköpings kommun fortsätta att prioritera och utveckla klimatsmart stadsplanering för minskad klimatpåverkan. Ett minskat bilresande är en av de viktigaste åtgärderna för att nå dit. Här har samhällsplaneringen en viktig roll. Det handlar om att skapa strukturer där barnen själva kan gå till skolan, där man tar cykeln till träningen eller för att köpa ett paket mjölk. Det handlar om att hitta en god lokalisering av bostäder och arbetsplatser i närheten av kollektivtrafikstråk, så att det blir lättare att pendla till och från arbetet.

Det handlar också om bebyggelsens struktur och om rörliga faktorer som kollektivtrafikens turtäthet, människors beteenden och rådande attityd. Rätt använd kan planeringen bidra till ett miljövänligare samhälle och en miljövänligare livsstil. Smart planering kan helt enkelt göra det möjligt att minska vår klimatpåverkan och koldioxidutsläppen.

En bebyggelsestruktur, med större möjligheter till fossilfria och effektiva transporter genom ökad täthet, och en stads- och trafikmiljö som uppmuntrar till gång och cykelresor upplevs av många som attraktiv även på andra plan.

Hållbarhet genom hela planprocessen

Genom alla skeden i stadsbyggnadsprocessen, från tidig planering till förvaltning, ska Enköpings kommun vara den samordnande katalysatorn för hållbar stadsdelsutveckling. Genom planmonopolet har Enköpings kommun en betydande möjlighet att påverka var och till viss del hur vi bygger.

Det är viktigt att arbetet med hållbarhet inleds tidigt i planprocessen och att alla aktörer integrerar hållbarhetsaspekterna i sina projekt redan initialt.

Klimatsmarta detaljplaner

Möjligheten att detaljstyra är begränsad till de regler som finns i plan-och bygglagen (PBL), lagen om allmänna vattentjänster (LAV) och i miljöbalken (MB).

Det saknas praxis för att i planer ställa miljörelaterade krav kopplade till miljöbalkens allmänna krav på hänsynstagande och miljömålet. Planer kan däremot vara ett sätt att informera om ambitioner att minska klimatpåverkan och föra dialog kring detta med exploatörer, byggaktörer och andra intressenter.

Relevant och tydlig information på hemsidan

Därför är det också viktigt att relevant och tydlig information finns tillgänglig. Där spelar kommunens webbplatser en viktig roll. Information på kommunens hemsida gällande hållbar stadsutveckling måste utvecklas där man bland annat ska kunna följa hela samhällsbyggnadsprocessen inklusive planprocessens olika steg.

Vad pågår redan?

- **Citylab** som en gemensam metod i stadsdelsutveckling.
- Fortsätta att **utveckla samverkansprocessen** i enlighet med Citylab och enligt den nya markanvisningsprocessen.
- Utformning och implementering av **hållbarhetskrav** (bland annat transporter och koldioxidmålet) i markanvisningar.
- **Stadsdelsutvecklingsprojektet Myran** som testbädd.

Vad är i startgroparna, sådant som vi ska fortsätta med

Några viktiga insatser är på gång under 2023:

- Utveckla information på hemsidan Enköping växer (vaxer.enkoping.se).
- Urvalsenkät för byggaktörer.
- Hållbarhetsmanual för att bygga i Enköping.
- SMART STAD - steg 1 genomförs.

Vad är önskvärt – nyckelfaktorer som leder oss framåt

Nyckelfaktorer på kort sikt, inom 1 år

- Strategi och handlingsplan (Transition Arena & Agenda) för koldioxidneutralt Enköping med utblick mot 2030.
- Utvecklad målstyrning inom hållbar stadsutveckling för hela kommunen inklusive indikatorer och mätetal.
- Tillgodose kompetensbehovet i olika skeden av plan- och markexploateringsprocessen för att säkerställa att hållbarhetsambitioner uppfylls.
- Öka kompetensen om vilket ansvar och vilken möjlighet som finns att minska klimatpåverkan inklusive koldioxidreducerande åtgärder i hela plan- och byggprocessen.
- Utveckla klimatsmarta/säkra planprogram och detaljplaner där planen poängsätts utifrån kriterier; struktur, lokalisering och hållbart resande – värderos.
- Mall för hållbarhetsredovisning tas fram för lokala stadsdelshållbarhetsprogram.

- Erfarenhetskonferens genomförs med lärdomar från programarbetet inom Myran.
- Strategi för hållbara byggmaterial tas fram. Strategier för klimatsmart byggande.
- Lokala klimatkontrakt för bygg, anläggning och fastighet i Enköping tas fram.
- Lokaliseringsutredning för solcellsparker.
- Tillväxtstrategi tas fram.
- Förstudie för energigemenskaper.
- Uppdrag att strategiskt planera arbetet för ökad kolsänka och koldioxidinfångning.
- Benchmarking, lära ut och lära av andra kommuner.

Nyckelfaktorer på medellång sikt, inom 2–3 år

- Lokaliseringsutredning för Bygglogistikcenter med möjlighet till samtransporter. Se även [kapitel 3.1](#) om transporter.
- Utredda möjligheten för att ställa miljökrav med hjälp av LCA i exploateringsavtal eller markanvisningar. Ställ krav där goda, eller rentav innovativa, lösningar med låg klimatpåverkan i ett livscykelperspektiv premieras.
- Utredda möjligheten att i exploateringsavtal kunna ställa krav på att exploitören ska redovisa en etableringsplan.
- Förstudie för uppföljningsportal inleds.
- Digitalisera hela plan- och byggprocessen för att stödja minimering av spill, resurseffektiv materialanvändning, produktion och logistik.

3.3 Utvecklingsområde 6 – Energibesparing

Till detta avsnitt finns bilaga 7 "Fördjupningsavsnitt energibesparing i kommunens fastigheter".

Energibesparing ger inte alltid ett direkt utslag i koldioxidbudgeten. Exempelvis kan Enköping med Ena Energi och dess biobränsle ha väldigt låga fossila utsläpp när det gäller uppvärmning, varför en minskad energianvändning i byggnader inte ger så stort direkt avtryck.

Efterfrågan på bioenergi är redan stor. Den förväntas öka och redan idag importerar den svenska fjärrvärmebranschen stora mängder biomassa för att elda, från skogar som eventuellt sköts med lägre krav än de svenska.

Att beräkna effekten av förändrad bioenergianvändning är komplext, men det kan finnas flera nyttor som nås med minskad bioenergianvändning givet att den inte ersätts av fossil energianvändning.

Minskad elanvändning

När det gäller elanvändning är det lättare att förstå vad som händer på kort sikt om elanvändningen minskar. Ur ett säkerhetsperspektiv är det önskvärt att Sverige gör sig mer oberoende av import vintertid och ur ett omställningsperspektiv behövs mycket el framåt i tiden till elektrifiering av industrin och till viss del elektrifiering av fordon.

Energieffektivisering

Energieffektivisering är i många fall en mycket kostnadseffektiv åtgärd. Nyttan av energieffektivisering är lättare att förstå ur ett nationellt perspektiv där det blir tydligare att produktion och användning av energi måste hänga ihop och vilka konsekvenser olika scenarier för dessa får. Hittills har kommunen bara undersökt energibesparingar i kommunala fastigheter.

Vad är önskvärt – nyckelfaktorer som leder oss framåt

- Potentialen i energibesparing behöver undersökas ytterligare och ges särskild tyngd då den även kan leda till stora kostnadsbesparingar.
- Datadelning och utveckling av samarbete med EHB bör undersökas.

3.4 Utvecklingsområde 7 – Alla aktörer tillsammans

För att minska det geografiska området Enköpings utsläpp av koldioxid så behöver näringslivet, akademien och civilsamhället hjälpas åt inom alla områden. Kommunorganisationen har varken rådighet eller muskler för att klara mer än en mindre del själva. Till stor del handlar det om att bryta fragmentering och att i stället skapa synergier och stora systemeffekter.

Gemensamma omställningsstrategier

Enköpings behov ska ligga till grund för omställningsarbetet, projektfällor ska undvikas genom nya arbets sätt, klimatkontrakt respektive projektportföljer, i stället för enskilda projekt, samt digitalisering. Centrala element är styrning och en investeringsplan för klimatåtgärder. Detta missionsinriktade arbets sätt fokuserar på behov som vi identifierar när de arbetar med klimatomställningen och koldioxidbudgeten. Konkreta och verksamhetsnära behovsanalyser kräver att olika sektorer arbetar gemensamt med omställningsstrategier. Även medborgarna behöver involveras. Behovsanalyser är viktiga för dialoger mellan medborgare och näringsliv å ena sidan och aktörer på regional och nationell nivå å den andra.

För en livskraftig samhällsförändring behöver alla aktörer hitta varandra och känna varandras behov, styrkor och intressen. Här finns både affärs- och investeringsmöjligheter samt gemensamma åtaganden.

Vad pågår redan?

- **Dialoger och avtal mellan aktörer** i specifika stadsdelar som arbetar med hållbarhetsprogram, exempelvis Myran.

Vad är önskvärt – nyckelfaktorer som leder oss framåt

Nyckelfaktorer på kort sikt, inom 1 år

- Olika aktörer som vill arbeta med hållbarhetsfrågorna tillsammans med andra behöver hitta både kommunen och varandra. Oavsett om drivkraften är ett intresse, en generell affärsrämsighet eller för att man erbjuder lösningar och produkter inom omställningen till nettonollutsläpp. Lösningar för att hitta varandra är exempelvis intressentanalyser, nätverk eller forum.
- Starta gemensamma analyser för att skapa en bild av utvecklingsområden och hitta kloka lösningar ur perspektiven näringsliv, civilsamhället och kommunen.

- Nya affärsmodeller för att snabbt hitta framgångsrika områden kommunen och aktörer emellan.
- Lokala klimatkontrakt med tre nyckelaktörer på Enköpings marknad.
- Inkludera de kommunala bolagen i analysarbetet.

4. Kommande års analysarbete

Årets analys är ett första försök att beskriva såväl kommunens nuläge som vilka åtgärder som behöver genomföras. Analysen initierar en process, där kunskap om klimatpåverkan vävs in i det ordinarie årshjulet för budget och verksamhetsplanering tillsammans med åtgärder och kostnader. Med babysteps provtrycks processen under 2023.

Under arbetet med att ta fram analysen har det blivit tydligt att några utmaningar med själva framtagandet är större än andra. Bland annat finns det stora luckor i underlaget och dessa kan med fördel börja tätas till när analysen utvecklas.

- **Behov av bra data och modeller för prioritering.** Till nästa år behöver metodik och IT-system som underlättar kvalitativa, eller kvantitativa, uppskattningar av potentiell effekt med åtgärder utvecklas eller köpas in.
- **Tvärsektoriell bredd och kunskap.** Till kommande år behöver kommunen liera sig med fler aktörer för att få ett bredare och bättre helhetsperspektiv när analys för det geografiska området genomförs. Det är en fråga om gemensamma rådigheter, att öka kunskapen och att hitta en samlad ekonomisk kraft.
- **Heltäckande analys av klimatpåverkan.** Framöver behöver analys av koldioxidbudget kompletteras med analyser utifrån konsumtion och energi för ett helhetsgrepp på klimatfrågan. Parallellt behöver det också vara tydligare vilka åtgärder som ger effekt på vilka mätvärden för att inte blanda äpplen med päron.
- **Tydlig politisk prioritering.** Hållbarhet och klimatarbete behöver vara en politiskt tydligt prioriterad fråga. Mål och förutsättningar behöver bli konkreta.

5. Bilagor

1. Läsanvisningar för samhällsbyggnadsområdet
2. Läsanvisningar för vård och omsorg, social och utbildning
3. Stödet
4. Matris med åtgärder
5. Fördjupningsavsnitt mobility management och trafikdata
6. Fördjupningsavsnitt samhällsplanering samt klimatneutralt och hållbart byggande
7. Fördjupningsavsnitt energibesparing i kommunens fastigheter

7 ÅR TAR DET INNAN

ENKÖPINGS
KOLDIOXIDBUDGET
ÖVERSKRIDS OM UTSLÄPPEN
LIGGER KVAR PÅ DAGENS
NIVÅER

13.3 PROCENT PER ÅR

FÖRESLÅS ENKÖPING MINSKA SINA
UTSLÄPP FÖR ATT LEVA UPP TILL
PARISAVTALET

1272 TUSEN

TON ÅTERSTÅR AV
ENKÖPINGS
KOLDIOXIDBUDGET ÅR
2023 OCH FRAMÅT

Analys av koldioxidbudget **Klimatneutrala Enköping 2030**

Linda Jacobson, miljöavdelningschef & delprojektledare i Klimatneutrala Enköping

Varför klimatet?

”Samhällen, bebyggelse och infrastruktur är mycket sårbara för klimatförändringar. Naturmiljöer, infrastruktur och människor ställs redan inför nya förutsättningar. **Inom de närmaste 30 åren beräknas en miljard människor vara på flykt på grund av klimatkrisen. Följden kan bli stora folkomflyttningar och konflikter om knappa mat- och vattenresurser.** De scenarier som tonar fram i globala klimatmodeller visar på utbredd hetta och torka. Effekter i form av skördekatastrofer, svält och massflykt är sannolika. **Dess påverkan på länders och hela regioners ekonomier och finansiella system är betydande.**”

Vägval för framtiden 5

En spaning mot år 2035

Sveriges
Kommuner
och Regioner

ENKÖPINGS
KOMMUN

Processen/årshjul: Analys av KOLDIOXIDBUDGETEN

13.3 PROCENT PER
ÅR FÖR ATT LEVA UPP
TILL PARISAVTALET

BESLUT

VEM: förvaltningsledningsfunktion. nämnd eller KF.

PRODUKTLEVERANS: Beslutade åtgärder/inriktning i **flerårsplaner, årsplaner, verksamhetsplaner, investeringsplaner och budget.**

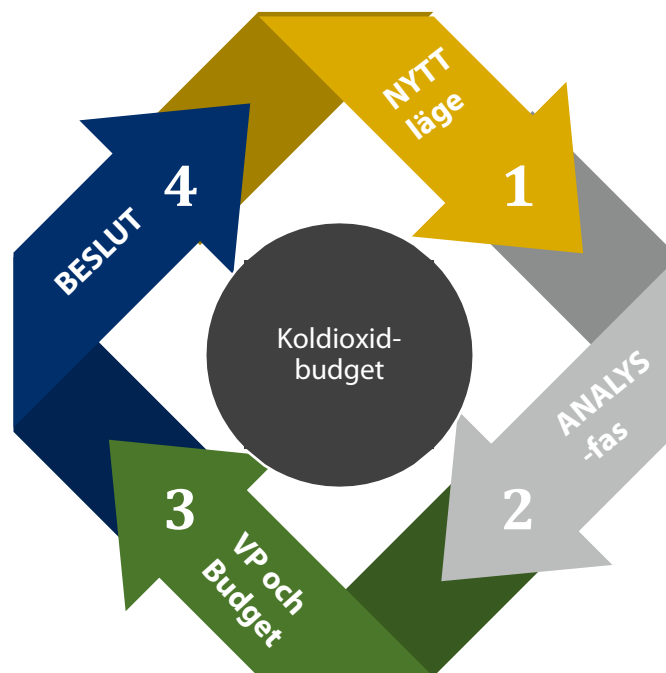
Leverans NÄR: årsplaner/v-hetsplaner – december

OMSÄTTTS AV FÖRVALTNINGAR I VP OCH BUDGET

VEM: Funktioner med ansvar för riktning eller ekonomi.
Ex ledningsgrupper

PRODUKTLEVERANS: Förvaltningens eget val av åtgärder. Underlag och äskande tas fram där så är befogat.

Leverans NÄR: Till beredningstillfälle av årsplan/v-plan.
Synkas med budget- och investeringsprocess.

KONSTATERAT NULÄGE

VEM: Leverantören Klimatsekretariatet

PRODUKTLEVERANS: Enköpings geografiska områdes nya NULÄGE, en koldioxidbudget i form av både rapport och ett digitalt verktyg

Leverans NÄR: januari

ANALYS AV NULÄGET

VEM: Analysgruppen

PRODUKTLEVERANS: Nuläge nedbrutet. Rekommenderade fokusområden.

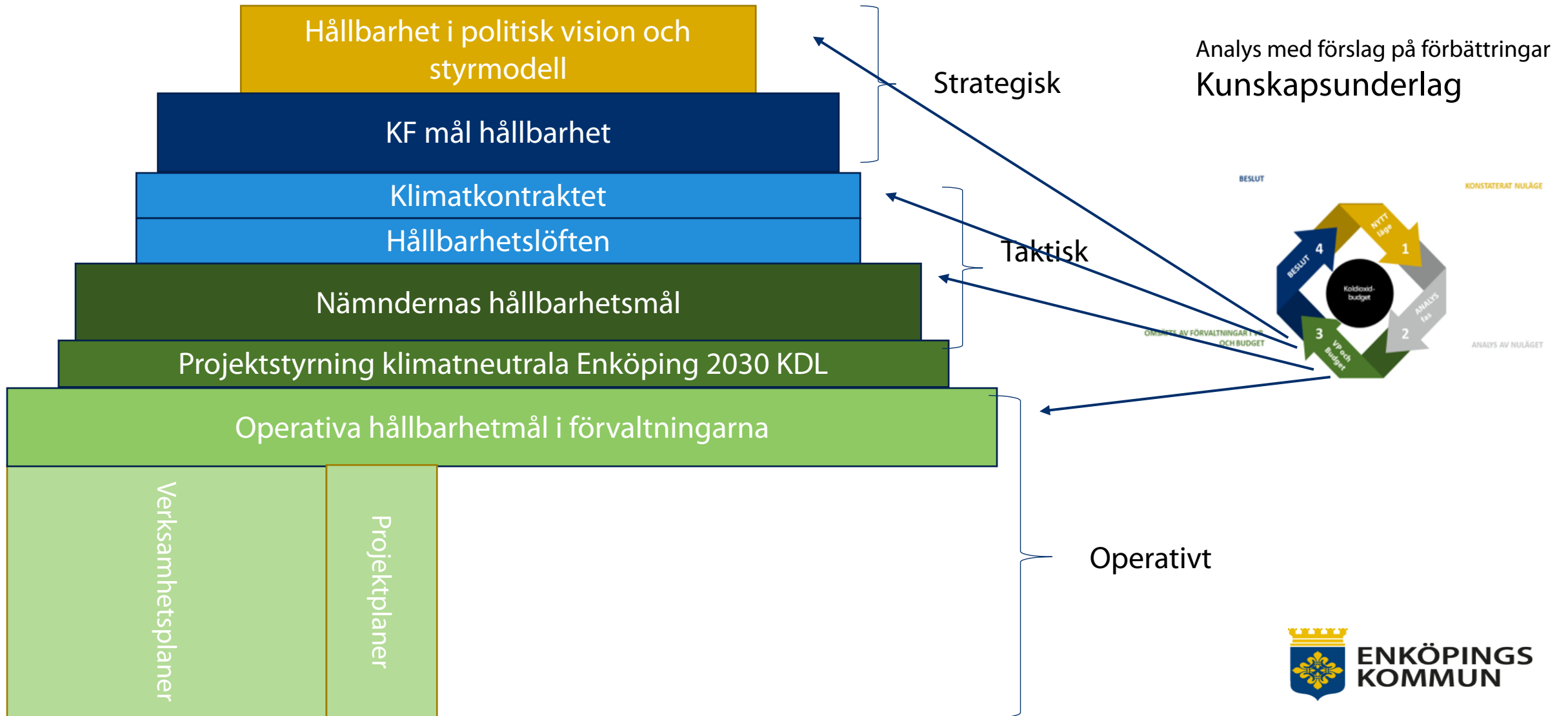
Leverans NÄR: maj

HÅLLBARHET I STYRNINGSKEDJAN

13.3 PROCENT PER
ÅR FÖR ATT LEVA UPP
TILL PARISAVTALET

HÅLLBARHET I STYRNINGSKEDJAN

**Kommunfullmäktiges
långsiktiga plan
2024–2027**

Vision

Hela hållbara Enköping
15–30 år

Målbild

”Det här är läget/känslan vi vill uppnå”

Övergripande mål

”Inom dessa områden ska vi se tydlig skillnad”
Ett fåtal tydliga politiska mål (2–4 stycken) som vilar på våra
hållbarhetsaspekter. KF kan besluta om årliga
prioriteringar (uppdrag, satsningar), vid behov inklusive resurser

Politiska mål för verksamheterna 1–4 år

”Hur nämnder och styrelser bidrar till KF:s mål och utvecklar kärnverksamheten utifrån
reglementen, lagar och andra styrdokument”

Verksamhetsplaner 1–2 år

”Förvaltningsorganisationens arbete för grunduppdragen fullgörs och målen nås”
Utvecklingsmål, aktiviteter med mera för förvaltningar, avdelningar, enheter

Uppföljning och analys

Årshjul för uppföljning, analys, planering, beslut

13.3 PROCENT PER
ÅR FÖR ATT LEVA UPP
TILL PARISAVTALET

**Kommunfullmäktiges
långsiktiga plan
2024–2027**

Vision

Hela hållbara Enköping
15–30 år

Målbild

”Det här är läget/känslan vi vill uppnå”

Övergripande mål

”Inom dessa områden ska vi se tydlig skillnad”
Ett fåtal tydliga politiska mål (2–4 stycken) som vilar på våra
hållbarhetsaspekter. KF kan besluta om årliga
prioriteringar (uppdrag, satsningar), vid behov inklusive resurser

Politiska mål för verksamheterna 1–4 år

”Hur nämnder och styrelser bidrar till KF:s mål och utvecklar kärnverksamheten utifrån
reglementen, lagar och andra styrdokument”

Verksamhetsplaner 1–2 år

”Förvaltningsorganisationens arbete för grunduppdragen fullgörs och målen nås”
Utvecklingsmål, aktiviteter med mera för förvaltningar, avdelningar, enheter

Uppföljning och analys

Årshjul för uppföljning, analys, planering, beslut

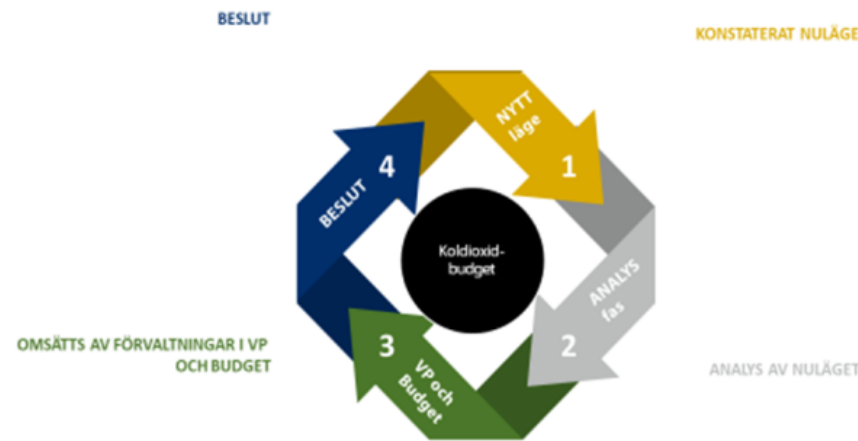
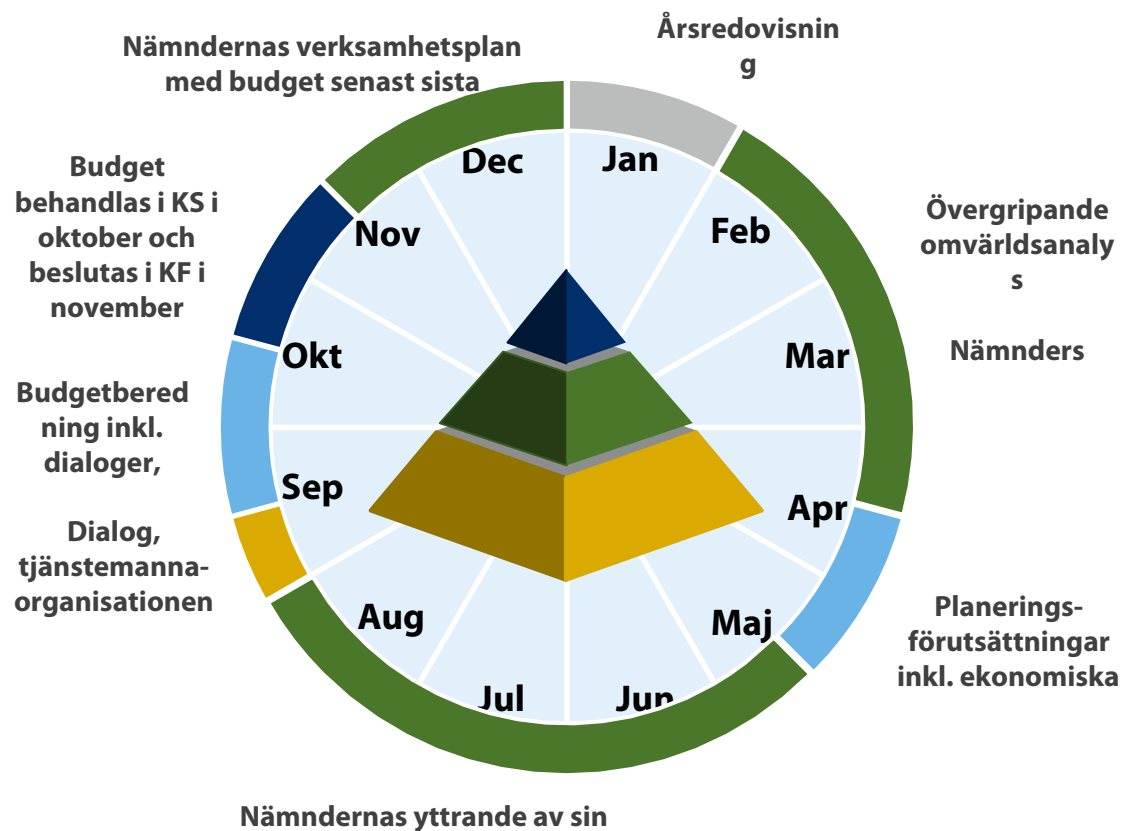
**Uppföljning och
analys**

Årshjul för
uppföljning, analys,
planering, beslut

13.3 PROCENT PER
ÅR FÖR ATT LEVA UPP
TILL PARISAVTALET

Enköpings
kommuns
styrmodell

Uppföljning och analys
Årshjul för uppföljning, analys, planering, beslut

Dokumenttitel Uppdragsbeskrivning		Dokumenttyp Mall	Sida: 1 (14)
Diariernr ...	Dokumentversion 1	Versionsdatum ...	Status ...

Uppdragsbeskrivning

Uppdragsnamn Ledning och Transformation	Verksamhetsansvarig chef (VA)/Uppdragsägare (UÅ) Ulrika K Jansson	Uppdragsledare (UL) Projektledare
Författare Linda Jacobson	Aktuell beslutspunkt (BP) 3	Uppdragets är fastställt, datum

Uppdragsägarens ansvarsdel:

1. Utgångspunkter och syfte

”Klimatomställningen sätter det demokratiska systemet på prov. För att klara den genomgripande omställning som vi behöver på kort tid krävs samarbete mellan medborgare, politiker, företag och tjänstemän, på en nivå som aldrig skett förut. Nationell, regional och lokal nivå måste arbeta åt samma håll och tillsammans stötta arbetet för att nå klimatneutrala städer. Och det måste gå fortare.”

Ref: [Klimatkontrakt 2030 — Viable Cities](#)

1.1 Syfte

Projektet ”Klimatneutrala Enköping 2030” ska öka Enköpings förmåga till att bli klimat neutralt 2030, med ett gott liv för alla kommunens medborgare. Projektet bidrar till att transformeringen till klimatneutral kommun görs kostnadseffektivt, i samverkan med kunskapsorganisationer och hela lokalsamhället. Projektet ska också bana väg för hållbar ekonomi, hållbara affärsmöjligheter och ökat värde i platsvarumärket.

1.2 Utmaning, behov av förändring, men också möjlighet

De politiska beslut som tas idag kommer prägla Enköping, och förutsättningarna för kommunens invånare, under en mycket lång tid framåt. I en god långsiktig planering, hållbar över tid, analyseras och värderas sociala och ekologiska tillgångar i den ekonomiska styrningen. Om vissa aspekter inte innefattas i beslutsunderlagen så kommer beslutet spegla den ofullständigheten. Enköpings förtroendevalda har tagit detta enkla faktum till sig och efterfrågar modeller och underlag som stödjer dem i beslutsfattandet för helheten.

Mot bakgrund av denna politiska efterfrågan måste Enköping, likväl som andra kommuner, utveckla och förändra sitt sätt att styra, räkna och utföra uppdrag. Först då får hållbarhetsarbetet genomslag och börjar skapa värde i beslutskedjor och resultat.

Dokumenttitel Uppdragsbeskrivning		Dokumenttyp Mall	Sida: 2 (14)
Diariernr ...	Dokumentversion 1	Versionsdatum ...	Status ...

”Städer behöver utveckla ett ekonomiskt perspektiv på klimatomställningen för att möjliggöra prioriteringar utifrån ett systemperspektiv som inkluderar olika typer av samhällsnyttor.” menar innovationsprogrammet Viable Cities. I nuvarande ekonomiska modeller för Enköpings kommun vägs till exempel inte samhällsnyttor uppkomna i en del av organisationen mot eventuella kostnader i en annan.

Ambitionen att bli hållbar och klimatneutral kräver en hel del av sin kommun, men också av företag, föreningar och kommuninvånare i Enköping. För att lyckas med systemskiftet behöver förutsättningarna förändras i hela det geografiska området. Organisationen Enköpings kommun har valt att närma sig den förändringen med nyfikenhet och en hög ambition. I motsats till att vänta och se vilka regler som tvingar in samhället i en fåra, så väljer Enköping att som representant för små och mellanstora kommuner ta på sig ledartröjan i transformationen till klimatneutrala städer. Här finns en möjlighet att skapa stora och omfattande värden för kommun och medaktörer inom det geografiska området. Men också till att bidra till kunskapsutveckling i den gemensamma transformering som kommer på bred front i hela Sverige, Europa och världen. Här finns ett tillfälle att ta ansvar, men också att lysa och skaffa sig ett försprång.

1.3 Koppling till styrdokument och strategier

Tydligast *styrning och förväntan* på projektet återfinns i den ansökan om medel som projektet grundar sig på. I ansökningshandlingarna beskrivs vad såväl finansiärer, såsom Energimyndigheten, som kommunens invånare kan se fram emot för resultat.

Dessa ansökningshandlingar har i sin tur utformats i samklang med de politiskt beslutade övergripande styrdokument som Enköpings kommun lutar sig emot. Det mest specifikt formulerade av dessa är ”klimatkontraktet”, signerat av kommunstyrelsens ordförande (KSO) och regeringen. Denna uppdragsbeskrivning är också direkt kopplad till VBU Klimatneutrala Enköping 2030 som är moderdokument för projektet.

Nedanstående politiskt beslutade inriktningar och strategier har påverkat projektets utformning:

Enköpings beslutade inriktning, mål och strategier	
Klimatkontrakt tecknat av KSO, på uppdrag av KS	Dnr KS2020/291
Kommunfullmäktiges långsiktiga mål 2020-2023	Dnr KS2019/47
Hållbarhetspolicy 2018	Dnr KS2017/561
Vision 2030 (Uppdaterad 2013)	Dnr KS2009/293
VBU Klimatneutrala Enköping 2030	Dnr KS2021/288

Dokumenttitel Uppdragsbeskrivning		Dokumenttyp Mall	Sida: 3 (14)
Diariernr ...	Dokumentversion 1	Versionsdatum ...	Status ...

Internationellt, nationellt och regionalt beslutade inriktningar	
Agenda 2030	
Parisavtalet	
Sveriges Hållbarhetsmål	
Färdplan för ett hållbart län – åtgärder för minskad klimatpåverkan	KS2018/867

2. Effektmål

Beskrivning med mätbarhet	Riktning	Tidpunkt	Prioritet
<p>I Enköpings kommun genomsyras all verksamhet av hållbarhet, målen i Agenda 2030 och Klimatneutralitet 2030.</p> <p>Målvärde med mätbarhet:</p> <ol style="list-style-type: none"> All styrande dokumentation, ex inriktning, strategier och planer, inom kommunal rådighet, stödjer anställda och förtroendevalda att analysera och beakta såväl ekologisk och social hållbarhet som ekonomisk. Alla stora beslut har i den mån det är möjligt olika handlingsalternativ beskrivna och analyserade enligt överenskommen modell (hållbarhetsstödet). Nyckelprocessernas utformning och organisation förbättras kontinuerligt med avseende på omhändertagande av hållbarhetsperspektiven i tid och på avsedd nivå. Kunskapen har ökat brett i hela organisationen om hur vi som aktör ger minsta möjliga klimatpåverkan lokalt, regionalt, nationellt och globalt. <p>Kommentar: I nuläget så är hållbarhetsanalyser och överväganden i praktiken både frivilliga och endimensionella.</p> <p>I det önskade läget så sker all planering, beslutsfattande och utförande med blicken fäst på Klimatneutral 2030. I transformeringen vävs även social- och ekonomisk</p>	I	2025	1

Dokumenttitel Uppdragsbeskrivning		Dokumenttyp Mall	Sida: 4 (14)
Diariernr ...	Dokumentversion 1	Versionsdatum ...	Status ...

<p>hållbarhet in på ett självklart sätt och drar fördel av varandra med ett balanserat och rättvist resultat.</p> <p>Hållbarhetsöverväganden är integrerade i dokument, strategier och planer.</p> <p>Hållbarhet är en viktig aspekt i ledning och styrning av verksamheten i det dagliga arbetet?</p>			
<p>Alla intressenter upplever att kommunen, inom Enköpings geografiska område, alltmer stärker företagens, civilsamhällets och invånares förmåga att ställa om till klimatneutralitet på ett givande sätt.</p> <p>Målvärde med mätbarhet:</p> <ol style="list-style-type: none"> Hur kommunen analyserat och värderat hållbarhet och klimat i sina beslut ska tydligt framgå. <p>Kommentar: I ett önskat läge har kommunen en organisation som analyserar och löser hållbarhetsutmaningar tillsammans med andra aktörer, över formella gränser på ett innovativt sätt.</p>	E	2027	5
<p>Lokalsamhället ökar sin handlingskraft för att uppnå klimatneutralitet.</p> <p>Målvärde med mätbarhet kopplade till AP1:</p> <p>Målvärde delegeras till arbetspaket 4 att föreslå och utveckla vidare.</p> <ol style="list-style-type: none"> Andelen investeringar och beslut i lokalsamhället som stödjer riktningen klimatneutralitet ökar. <p>Kommentar: En nyckel till att skapa klimatneutralitet är att hitta lösningar tillsammans i lokalsamhället. (Med lokalsamhälle menas civilsamhälle, näringsliv, politik, offentlig sektor, privatperson och akademi som har intresse av Enköping.) Gemensamma lösningar kräver såväl kunskap som engagemang. Insikter och lärdomar från arbetet med klimatomställning behöver spridas till, och undersökas tillsammans med, andra aktörer. Tillsammans mobiliserar vi stadens omställningsarbete</p>	E	2027	2
<p>Enköpings kommun har ökat sin utvecklings- och innovationskapacitet.</p> <p>Målvärde med mätbarhet:</p>	E/I	2024	3

Dokumenttitel Uppdragsbeskrivning		Dokumenttyp Mall	Sida: 5 (14)
Diariernr ...	Dokumentversion 1	Versionsdatum ...	Status ...

<p>Målvärde delegeras till "innovationsteamet" att föreslå och utveckla vidare.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Enköping präglas av ett lärande förhållningssätt och en innovationskultur där kunskap och satsningar delas fritt och utan hinder inom organisationen. 2. Akademi och näringsliv anser att Enköping är en bra partner att driva innovation tillsammans med. 3. Värdet av utkomsten från innovationssamarbeten och arenor ökar. <p>Kommentar: En stolt innovationskultur som kontinuerligt ökar förmågan till förändring och utveckling är en förutsättning för att klara klimatomställningen. I Enköping ska den präglas av öppna mötesarenor, lärande, samverkan och konkreta resultat. (och ökande digital kapacitet och skicklighet). Verksamhetsutveckling utgör en viktig del av alla verksamheters grunduppdrag.</p>			
<p>Enköping utvecklar en <i>hållbar ekonomi</i>.</p> <p><u>Målvärde med mätbarhet:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ökad kunskap om hållbar ekonomi och utmaningar i att värdera och räkna inom hållbarhet 2. Skickligheten i att beakta och beskriva hållbarhet i ekonomiska sammanhang ökar. 3. Samhällsnyttor i en del av organisationen/samhället kan kopplas mot kostnader i en annan 4. Ekonomistyrning och budgetfördelning ger ekonomiska förutsättningar för verksamheter att kunna ta hållbara beslut. <p><u>Kommentar:</u> Enköping strävar efter en hållbar ekonomi, i betydelsen en god ekonomisk styrning som inte medför negativa konsekvenser för vare sig den ekologiska (i fokus) eller sociala hållbarheten. Med andra ord så ska de ekonomiska strukturerna och besluten stödja hållbarhet inom andra områden.</p> <p>Enköping ska vara intressant för investerare som vill delta i <i>hållbara affärsmöjligheter</i>.</p>	E/I	2024	4

Dokumenttitel Uppdragsbeskrivning		Dokumenttyp Mall	Sida: 6 (14)
Diariennr ...	Dokumentversion 1	Versionsdatum ...	Status ...

<p>Städer behöver utveckla ett ekonomiskt perspektiv på klimatomställningen för att möjliggöra prioriteringar utifrån ett systemperspektiv och som inkluderar olika typer av samhällsnyttor. I nuvarande ekonomiska modeller vägs inte samhällsnyttor kopplade till en del av organisationen mot ev kostnader i en annan.</p>			
---	--	--	--

3. Övergripande produktmål (beskrivning av det som ska tas fram)

Beskrivning
<p>Arbetspaket 1 Ledning och transformation, VC2.</p> <p>I AP1 var det tänkt att övriga arbetspaket samt kontakter med kommunens ledningsorganisation skulle koordineras, den styrningsfunktionen har istället lagts i projektets ledningsfunktion (se bild projektorganisation).</p> <p>I AP1 tas produkter fram som finansärer ställt som krav, ex klimatkontrakt och klimatinvesteringsplan, men även annan övergripande strategisk och taktisk utveckling i kommunen</p> <ul style="list-style-type: none"> 1.1 Projektledning och Transitionlab 1.1,5 Utveckling av styrsystemet 1.2 Årligen reviderat klimatkontrakt 1.3 Hållbarhetsprogram med handlingsplan 1.4 Koldioxidbudget 1.5 Klimatinvesteringsplan <p>Det här arbetspaketet är av stor vikt för arbetet med klimatneutralitet generellt. En tydlig organisering och styrning av projektet är steg ett, men sen även att etablera förutsättningar för generell styrning och implementering, via revidering av klimatkontrakt mm.</p>

Uppdragsledarens ansvarsdel:

4. Preciserade produktmål

Preciserad beskrivning av uppdragets produktmål inkl. avgränsningar	Kriterier för godkänd leverans
<p>DP1.1 Projektledning och Transitionlab</p> <p>Utväxling av erfarenheter och samverkansplattform för utveckling</p> <p>Skapa goda förutsättningar för AP och DP.</p>	<p>Medverkan i Transitionlabs är dokumenterad</p> <p>Kort rapport om hur kunskap har spridits i projekt och organisation och vilket mottagande det fick.</p>

Dokumenttitel Uppdragsbeskrivning		Dokumenttyp Mall	Sida: 7 (14)
Diariernr ...	Dokumentversion 1	Versionsdatum ...	Status ...

<p>Förmedla kunskaper och information från Transitionlabs aktiviteter. I Transition Lab är vi huvudsakligen mottagare av olika teman, som ska föras in och appliceras i organisationen lokalt. (obligatoriskt)</p> <p>Vårt mål är att medverka i alla Transition Lab, där samtliga AP-ledare deltar, samt se till att relevant kunskap från Transition Lab återförs i projektet och organisationen. Välj metod för att sprida kunskap effektivt i projektet och organisationen.</p> <p>Projektledare tar fram projektplan. I projektets budget har medel delats ut till vissa partners för att möjliggöra medverkan i Transition Lab. Denna medverkan kommer i praktiken samordnas av projektledare.</p>	
<p>DP 1.1,5. Utveckling av styrsystem med förslag på hur det kan bli bättre ur ett hållbarhetsperspektiv (tillagt och styr mot E1)</p> <p>Vad kommunen behöver förändra eller komplettera med i sin styrning för att agera hållbart ska undersökas. Analysen kan ske med hjälp av projekt-partners eller i egen regi och kan botten i en omvärldsbevakning och identifiering av kritiska framgångsfaktorer.</p> <p>Styrmodellen</p> <p>All <i>styrning</i> inom kommunal rådighet, <i>stödjer</i> anställda och förtroendevalda att analysera och beakta såväl ekologisk och social hållbarhet som ekonomisk.</p> <p>1.6 Styrning i form av inriktning, strategier och planer, se hållbarhetsprogram 1.3</p> <p>1.7 Styrning i form av ansvarsutkrävande. Föreslå uppföljningsmekanismer för att kunna se att alla stora beslut har olika handlingsalternativ beskrivna och analyserade enligt hållbarhetsstödet.</p> <p>1.8 <i>Stöd</i>, ett hållbarhetsstöd tas fram (med kriterier för analys och bedömning för beslut, process mm)</p> <p>1.9 <i>Stöd</i>, fastslagen och etablerad rutin och förbättringscykel/plan (PDCA) för hur och när processer utvärderas och förbättras map hållbarhet. De processer som är prioriterade i tidigt skede är:</p>	<p>Analys genomförd och rapporterad till KS.</p> <p>Uppföljningsmekanismer för stora beslut är beslutade.</p> <p>Ett praktiskt tillämpbart hållbarhetsstöd är implementerat i nämnder och förvaltningar.</p> <p>Rutin med förbättringscykel för hur och när respektive process utvärderas är beslutad av ansvarig nämnd och därefter har genomgått en första förbättringscykel.</p>

Dokumenttitel Uppdragsbeskrivning		Dokumenttyp Mall	Sida: 8 (14)
Diariernr ...	Dokumentversion 1	Versionsdatum ...	Status ...

- i. Budgetprocessen övergripande, med delprocesser som ex investeringsprocess (där lokalprocess ingår)
- ii. inköpsprocessen
- iii. ARUBA – Attrahera, Rekrytera, Utveckla, Behålla, Avveckla – process
- iv. Politiska styr- och beslutsprocesser, med särskilt fokus på beredning
- v. Beslutsprocess inom förvaltningarnas delegation.

Hjälpmiddel för att analysera hållbarhet i styrningen

Det krävs data som är användbara i kommunens eget styrsystem och som är kommunicerbara och skapar begriplighet i internt och externt arbete med hållbarhet. För klimatpåverkan och koldioxid finns ett enklare *Visualiseringsverktyg* kopplat till koldioxidbudgeten, se DP1.4.

En möjlighet att bryta ner data ytterligare och koppla till ex ekonomiska modeller är önskvärt liksom ett visualiseringsverktyg för social hållbarhet.

Vilka data som levereras in i kommande modeller behöver undersökas. Om möjligt kan vi komplettera nationella data med lokala data.

Alla visualiseringsverktyget behöver ha minst ett koncernperspektiv, men gärna kunna hantera det geografiska området.

Följande krav behöver ställas för användbarhet:

1. Visualiserande, digitala
2. kan uppdateras och uppgraderas kontinuerligt
3. kan publiceras på hemsidan
4. är kommunicerbar och skapar begriplighet i intern och extern användning
5. användbar i nudging och bidra till beteendeförändring
6. kan kopplas till klimat-investeringsplaner på ett värdeskapande sätt
7. egna data

Dokumenttitel Uppdragsbeskrivning		Dokumenttyp Mall	Sida: 9 (14)
Diariernr ...	Dokumentversion 1	Versionsdatum ...	Status ...

Undersök hur modellen och kommunens arbetssätt kan stötta externa aktörer i omställningsarbetet.	
<p>DP1.2 Årligen reviderat klimatkontrakt</p> <p>Klimatkontraktet är en ryggrad för långsiktig genomslagskraft, ett sammanhållande dokument med ömsesidiga förpliktelser mellan stat och kommun. Helt centralt att detta dokument definierar konkreta behov av stöd från kommunens parallellt med kommunens expansiva utveckling och under vilken del av processen till målet dessa stöd önskas infalla.</p> <p>Dokumentet revideras årligen och med löpande uppdatering och förankring av dokumentet skapas samsyn.</p> <p>Kontraktet är kritiskt som ett övergripande styrmedel i kommunen, inte minst under perioder som överlappar kommunens politiska mandatperioder.</p>	<p>Det finns ett aktuellt, av KS årsvis beslutat, klimatkontrakt.</p> <p>Åtgärder i kontraktet konkretiseras och för varje revidering skruvas ambitionen upp.</p>
<p>DP 1.3 Hållbarhetsprogrammet med handlingsplaner</p> <p>kopplas till kommunens styrmodell och utgör ett svar på det behov av färdplan inom hållbarhet som kommundirektörens ledningsgrupp identifierat.</p> <p>Hållbarhetsprogrammet kommer att ta form av en färdplan med mål, riktning, ambitioner och strategier för Enköpings samlade hållbarhetsarbete.</p> <p>Programmet kompletterats med handlingsplaner som är mer taktiskt/operativt inriktade. Om handlingsplaner tas fram på förvaltningsnivå, sektorsvis, centralt eller tillsammans med närsamhället får tiden utvisa, troligen blir det en kombination. För att uppnå syftet med programmet så behöver det koppla till kommunens styrsystem, via ex styrsystemets processer, uppföljning och förutsättningar. Programmet och dess framtagande ska synkronisera och ge samlad kraft i hållbarhetsarbetet i hela koncernen och programmet sam-skapas brett med förvaltningar, politik och närsamhället.</p> <p>Specifika handlingsplaner och områden kan komma att prioriteras i tidplanen och hanteras parallellt med utvecklingen av programmet.</p>	<p>Regelbunden utvärdering av kommunens hållbarhetsprogram för att säkerställa och inkludera tillräckliga skrivningar om Co2-minskningar</p>

Dokumenttitel Uppdragsbeskrivning		Dokumenttyp Mall	Sida: 10 (14)
Diariernr ...	Dokumentversion 1	Versionsdatum ...	Status ...

Programmet ska bygga in en styrning mot, och uppföljning av, Co2-minskningar i kommunens styrsystem (se punkt DP1.1,5 samt DP 1.4).

Programmet tas fram med en arbetsmodell som tar höjd för att inleda med en engagement plan, kritiska framgångsfaktorer och intressentanalyser, om än begränsade till vissa målgrupper/sakområden. Framtagandet behöver ges tid eftersom förankring och samskapande brett i organisation och samhälle är avgörande. Ett samarbete via AP4 med ex företagsnätverk kan ge värdefulla samarbeten och perspektiv från externa aktörer.

Programmet ska inledningsvis se över kommunens nuläge, vilka områden som har strategiska och taktiska vita fläckar.

Detta följs av en förankring av en ambitionsnivå som harmoniserar i hela styrningen och stakar ut vägar för kommunen att ta sig dit. Programmet ska tydliggöra och konkretisera vad kommunen vill och åtar sig att göra.

Vissa grundläggande mål och strategier i hållbarhetsprogrammet tas fram i AP2 och behöver synkroniseras med arbetet med den gemensamma färdplanen inom hållbarhet. Det gäller bla kopplingar mellan ÖP, stadsdelutveckling och ner till den operativa nivån genom hela byggprocessen och den efterföljande förvaltningen av ex lokaler.

Ekonomisk hållbarhet

Frågor att belysa kan ex vara om kommunen behöver en annan ekonomisk infrastruktur; vilken typ av klimatbudget som kan vara aktuell, fördelningsmodell i budget, gröna/sociala lån och obligationer, finanspolicy mm. Här ligger också införande av hållbara ekonomiska modeller och stödjande dokumentation kring hållbarhet och ekonomi. För att kunna hantera hållbar ekonomi på taktisk och operativ nivå så bör riktlinjer för hållbarhet kopplas ihop med inköpsprocessen.

Behovet av **kompetensutveckling** och utbildning brett över ledning och förvaltningar undersöks. Ska ex utbildningar inom hållbarhet tas fram centralt eller kan kunskapsutvecklingen bedrivas verksamhetsnära.

Styrning via klimatkontraktet för 2022

Dokumenttitel Uppdragsbeskrivning		Dokumenttyp Mall	Sida: 11 (14)
Diariernr ...	Dokumentversion 1	Versionsdatum ...	Status ...

<p>För att möta ett ökande behov av laddningspunkter för elfordon arbetar kommunen med att ta fram en laddinfrastruktur-strategi under 2022.</p> <p>Under 2022 kommer Enköping fokusera på en genomlysning av styrande dokument, som exempelvis reglementen och strategier, för att uppmärksamma och åtgärda såväl vita fläckar som behov av tydliggöranden eller ambitionshöjningar. Särskilt fokus läggs också på kopplingen mellan koldioxidbudget, beslut och processer.</p>	
<p>DP1.4 Koldioxidbudget, styrning via klimatkontraktet för 2022</p> <p>Produkten CO2-budget levereras i januari 2022 av leverantören "Klimatsekretariatet".</p> <p>Kommunen behöver undersöka och besluta om hur produkten kan användas på bästa sätt och i vilken takt den ska få genomslag internt samt kommuniceras kring externt. Specialistkompetens från UU, via STUNS, stöttar i visualiseringsdiskussioner och processleder i hur användbarheten optimeras ex med kopplingar till klimatbudget och klimatinvesteringsplaner. Hur Co2-budgeten kan användas i kommunens eget styrsystem på ett värdeskapande sätt behöver beskrivas.</p> <p>Förmodligen behöver koldioxidbudgetens "Climatevisualizer" kompletteras med andra visualiseringsverktyg, se DP1.1,5, över tid.</p> <p>Olika sätt att involvera, stärka och stötta externa aktörer i omställningsarbetet med hjälp av ex tillgång till och gemensam analys av information, ska belysas.</p> <p>Kunskap från arbetet med koloxidbudget används i projektet för att skapa rätt tyngdpunkt och balans mellan delprojekten.</p>	<p>Koldioxidbudget är framtagen, och ligger tillgänglig på intern och extern web.</p> <p>En modell för hur budgeten ska användas är beslutad i KS och ägarskapet och uppföljningen är delegerad till rätt nivå.</p> <p>Utbildning/work shop om hur budgeten är tänkt att användas genomförd med de interna intressenter som ska förvalta och utveckla modellen ytterligare.</p>
<p>DP1.5 Klimatinvesteringsplan</p> <p>En central del i Klimatinvesteringsplanen är hur Co2-minskningen ska gå till, inom vilka områden, prioritetsordning och med vilka styrmedel. I det arbetet är en färdig koldioxidbudget en viktig förutsättning.</p> <p>Arbetet med klimatinvesteringsplaner leds av</p>	<p>Enköpings kommun (äger och driver arbetet som en del i utvecklingen av interna arbetssätt, styrdokument mm)</p> <p>Energikontoret (vägledande, medskapande)</p>

Dokumenttitel Uppdragsbeskrivning		Dokumenttyp Mall	Sida: 12 (14)
Diariernr ...	Dokumentversion 1	Versionsdatum ...	Status ...

projektledare men utförs internt av kommunens ekonomiavdelning i dialog med miljöstrateg (kommunledningsförvaltningen) samt berörda tjänstemän på andra förvaltningar. Ekonomiavdelningen leder idag ett utvecklingsarbete när det gäller hela investeringsprocessen och klimatinvesteringsplaner har nära koppling och utgör en fortsättning på det pågående arbetet

För att bedriva ett brett framgångsrikt arbete kring klimatinvesteringsplaner behövs samarbete mellan kommun, näringsliv och aktörer från civilsamhället och en god förståelse för varandras förutsättningar. Det är viktigt att starta dessa dialoger med externa parter tidigt och en nyckel till goda dialoger är att kommunen själv kan vara tydlig med vad man vill och vilken utveckling man väntar sig.

Styrning via klimatkontraktet för 2022

Under 2022 ska kunskap om klimatinvesteringar öka i kommunen. Koldioxidbudgeten utgör en viktig del i arbetet med att skapa en grundlig och genomtänkt klimatinvesteringsplan. Parallellt med det arbetet kommer det bedrivas kunskapshöjande åtgärder kopplade till hållbara investeringar inom kommunens egen organisation.

Som ett första steg i det bredare arbetet med klimatinvesteringsplaner så kommer Enköpings kommun under 2022 att initiera dialoger med externa parter för att lyssna in vilka behov och möjligheter de ser i omställningsarbetet kopplat både till hållbara affärsmöjligheter och till klimatinvesteringsplaner.

Kunskap och utbildning kopplar också till P6. "Innovationsnätverk med fokus på hållbarhet och klimatneutralitet" samt i förlängningen av P5 "Eco-ping-modellen".

Enköping eftersträvar en struktur och kunskap som stödjer innovation och förändringsledning såväl inom organisationen som i samspel med externa aktörer

5. Planerad tid, budget och aktiviteter

Uppdraget pågår från: 211001 till: 240930

Antal veckor:

Total budget för uppdraget (i tkr): timmar

Dokumenttitel Uppdragsbeskrivning		Dokumenttyp Mall	Sida: 13 (14)
Diariernr ...	Dokumentversion 1	Versionsdatum ...	Status ...

Koldioxidbudget 70 000 kr

Tid- och aktivitetsplan:

Se bilaga Gantt-schema

6. Organisation och bemanning

Övergripande i paketet är hållbarhetsfunktioner inklusive ekonomi engagerade. Eftersom hela paketet har starka kopplingar till styrsystemet så behöver representation från kommunens olika former av styrning undersökas. Partners enligt bilaga "projektorganisation"

DP1.1 Projektledning och engagemang i Transition lab leds av AP-ledare

DP1.1,5 Styrsystemet leds av AP-ledare tills annan funktion kan pekas ut (ekonomi eller Åsman?)

DP 1.2 Revidering klimatkontrakt leds av miljö-strateg (KLF)

DP1.3 Hållbarhetsprogram leds av AP-ledare, tills annan funktion klargjorts tillsammans med Energikontoret till vissa delar. Involverar

hållbarhetskompetenser brett i kommunen från bla SBF (programledare, plan, ekonomi), KLF (strateger, ekonomiavdelning), VO och SF (social hållbarhet)

DP1.4 Koldioxidbudget leds av AP-ledare eller miljöstrateg.

DP1.5 Klimatinvesteringsplan leds av AP-ledare och/eller en ekonomifunktion.

7. Övrigt kring uppdraget (externa beroenden, intressenter, information/förankring, uppföljning och rapportering)

Flera av de andra arbetspaketen är betjänta av att hållbarhetsprogrammet kommer på plats. Det finns starka kopplingar emellan hållbarhetsprogrammet och de mål och strategier som tas fram i paketet "Byggd miljö och mobilitet", ffa den modell som är föreslagen att användas, citylab.

Under 2022 undersöker Enköping vidare hur rapportering till politik och samhället i stort kan ske på bästa sätt. En modell med exempelvis referensgrupper, publiceringar och nätverk kompletterat med löpande besök i nämnderna har diskuterats.

Tydlighet och löpande transparens bygger trovärdighet och paketet som helhet behöver koppla till medborgardialog i AP4 och utvecklingen av kommunikationsplan. Underbyggda centrala beslutsdokument ger genom pedagogisk beskrivning av konkreta delmål och den långsiktiga målbilden, en viktig kommunikativ fördel. En förståelse för utmaningen och möjligheterna med ansatsen klimatneutralitet, ger såväl politiker som media en lättare position att se fördelaktiga vinklar att kommunicera detta. Det är därför viktigt att detta

Dokumenttitel Uppdragsbeskrivning		Dokumenttyp Mall	Sida: 14 (14)
Diariernr ...	Dokumentversion 1	Versionsdatum ...	Status ...

respekteras och utvecklas i projektet med tydliga uppdrag att regelbundet rapportera lägen och status i processen

Klimatkontrakt 2030

Mellan Enköpings kommun och myndigheterna
Energimyndigheten, Vinnova, Formas, Tillväxtverket,
Trafikverket, Naturvårdsverket samt Viable Cities.

VERSION 2022

Innehåll

1. Syftet med Klimatkontrakt 2030	4
2. Parter	4
3. Kommunens åtaganden	4
3.1. Kommunens klimatmål.....	4
3.2. Strategi.....	5
3.3. Organisation och ledning.....	6
3.4. Samverkan med näringsliv, akademi och medborgare.....	7
3.5. Klimatinvesteringsplan.....	7
3.6. Digitalt stöd för genomförandet.....	8
3.7. Innovationsnav för klimatneutrala kommuner.....	8
3.8. Klimatanpassning.....	9
3.9. Klimatsmart mobilitet.....	10
3.10. Rapportering och uppföljning.....	10
4. Viable Cities åtaganden	11
4.1. Bättre regler.....	11
4.2. Innovationer.....	11
4.3. Samordnad finansiering.....	11
4.4. Samspel med EUs mission klimatneutrala städer.....	12
5. Myndigheternas åtaganden	12
5.1. Lärande arbetssätt för policyutveckling.....	13
5.2. Stöd till forskning, innovation och utveckling.....	13
5.3. Samordnad finansiering.....	13
5.4. Deltagande i europeiska initiativ för hållbara städer.....	14
6. Strategiska utvecklingsprojekt 2023	14
6.1. Systemdemonstration.....	15

6.2. Konkurrenskraft och finansiering.....	15
6.3. Medborgarengagemang.....	16
6.4. Mission klimatneutrala städer 2030 internationellt.....	16
7. Gemensamt arbete kring uppföljning, utvärdering och uppdatering.....	17
7.1. Viktigaste uppdateringar för kommunen.....	17
7.2. Mest angelägna erfarenheter att dela för kommunen.....	18
7.3. Viktigaste uppdateringar för Viable Cities.....	18
7.4. Viktigaste uppdateringar för myndigheterna.....	19
8. Kontraktet.....	22
Klimatkontrakt 2030.....	23
Bilaga 1 – länkar till dokument.....	24

1. Syftet med Klimatkontrakt 2030

Syftet med detta Klimatkontrakt är att öka tempot i klimatomställningen i städer inom ramen för Agenda 2030 och samtidigt bidra till återhämtningen i svensk ekonomi i kölvattnet av corona-pandemin. Klimatkontraktet uttalar parternas avsikt att höja ambitionen inom hållbar stadsutveckling och klimatomställning. Klimatkontraktet ger även Sverige och svenska städer goda förutsättningar att vara internationella föregångare i städernas klimatomställning. Detta ska uppnås genom ömsesidiga och långsiktiga åtaganden om insatser från de undertecknande statliga myndigheternas, innovationsprogrammet Viable Cities och kommunens sida enligt följande.

2. Parter

Parter i Klimatkontrakt 2030 är:

- Enköpings kommun.
- Myndigheterna: Statens Energimyndighet (Energimyndigheten), Verket för innovationssystem (Vinnova), Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas), Tillväxtverket, Trafikverket och Naturvårdsverket.
- Strategiska innovationsprogrammet Viable Cities.¹

3. Kommunens åtaganden

3.1. Kommunens klimatmål

Enköpings vision är att vara en inspirerande plats med en livsmiljö där alla kan utveckla sitt allra bästa jag. Självklar livskvalitet, attraktivast i regionen och en hållbar omvärldsaktör. Visionen innebär bland annat att kommunen har minsta möjliga klimatpåverkan på lokal, regional, nationell och internationell nivå. Att kommunen driver högklassiga miljöprojekt och hushållar med jordens resurser och att hållbar miljö och energi ingår som en självklarhet i allt samhällsbyggande.

Enköping ska vara bra på miljöarbete och visa att man kan växa, bli fler och ändå minska miljöpåverkan.

I juni 2019 fattade kommunfullmäktige beslut om en långsiktig plan för kommunen mellan åren 2020–2023. Planen slår fast att allt arbete ska genomföras av intentionerna och målen i Agenda 2030. I den långsiktiga planen har kommunfullmäktige särskilt lyft fram vikten av Agenda 2030 målen:

¹ Viable Cities är ett strategiskt innovationsprogram som finansieras av Energimyndigheten, Vinnova och Formas. Programmet har en löptid från 2017 till 2030 och har cirka 130 medlemmar, Vårdorganisation är KTH.

- Mål 3: God hälsa och välbefinnande
- Mål 4: God utbildning till alla
- Mål 11: Hållbara städer och samhällen
- Mål 13: Bekämpa klimatförändringarna

I den långsiktiga planen finns bland annat delmålet att Enköping är en klimatsmart, fossilfri och väl fungerande kommun där det är enkelt att ha en hållbar livsstil och att i kommunen tar vi ansvar för vår natur och bidrar till hållbara miljöer.

Kommunen har också undertecknat hållbarhetslöften med länsstyrelsen som spänner över flera områden bland annat transporter, energi- och effektanvändning och förnyelsebar energi. Områdena innehåller i sin tur ett antal åtgärder. Utöver det har Enköping en hållbarhetspolicy och i den översiktliga planeringen lyfts också vikten av en hållbar utveckling med flera fastslagna strategier.

Flera klimat- och hållbarhetsmål finns integrerade i kommunens olika styrdokument men flera delar behöver bearbetas och utvecklas mer. Enköpings kommun åtar sig att öka takten i det strategiska, taktiska och operativa arbetet med klimat- och hållbarhetsfrågor. Som ett övergripande mål för 2023 åtar sig kommunen att skapa en mer samlad färdplan för klimat- och hållbarhetsarbetet.

3.2. Strategi

Kommunorganisationen har inte ensam rådighet över klimat- och hållbarhetsfrågor och kan inte av egen kraft genomföra omställningen. Arbeta kommer att krävas inom hela kommunkoncernen tillsammans med näringsliv, akademi, civilsamhälle och medborgare för att hitta innovativa arbetssätt och lösningar på gemensamma utmaningar.

För att öka takten i omställningen och skapa en mer samlad färdplan har Enköpings kommun valt att fokusera på följande områden:

Ledning och transformation

I samverkan ska Enköpings kommun undersöka vad kommunen behöver förändra i sin styrning för att agera mer hållbart och ta fram förslag till färdplan med mål, riktning, ambitioner och strategier för Enköpings samlade hållbarhetsarbete. Bland annat ska ett hållbarhetsprogram färdigställas, förslag på tillämpligt hållbarhetsstöd och uppföljningsmekanismer och vi ska fortsätta undersöka hur användning av koldioxidbudgeten optimeras för att sedan nå dit.

Byggt miljö och mobilitet

Stadsplaneringen är ett viktigt verktyg i omställningen, vi ska fokusera på att åstadkomma ett mer miljömässigt byggande, boende och transporter. Lika viktigt som

utvecklingen av verktyg för en ny hållbarhetsstyrning i samhällsbyggnadsprocessen är förståelsen för nya arbetssätt. Vi ska också undersöka hur vi kan vidga vårt partnerskap för en gemensam agenda, till exempel med privata fastighetsutvecklare för att anta liknade hållbarhetsambitioner i utvecklingen av Enköpings kommun.

Energi och data

För att kunna effektuera och arbeta med hållbara klimatmål i Enköping behövs en grund för att ta in och hantera den data som finns tillgänglig. Målet är att främja och stimulera till fler digitala klimatsmarta lösningar, men också att underlätta planering och ge möjlighet att följa utvecklingen mot en hållbar stad. Enköping ska också bidra till mer kunskap och kompetens inom området energi och data.

Samverkan med näringsliv och medborgare

Samverkan och samskapande med medborgare och näringsliv är viktigt för att hela Enköping ska få den styrfart som krävs i omställningsarbetet. Metoder, verktyg och arenor ska utvecklas för medborgar- och näringslivsdialog.

Ökad innovationsförmåga

Enköpings kommun har påbörjat och kommer fortsätta arbeta med att förbättra innovationsförmågan. Vi ska se till helheter och låta oss inspireras av ekosystem för hur vi kan organisera oss. Vi ser vikten av och ska vara drivande i att skapa förutsättningar för bred samverkan och samskapande med näringsliv, medborgare, akademi och civilsamhälle och etablera arenor för detta inom ramen för omställningsarbetet.

3.3. Organisation och ledning

För att lyckas öka takten i omställningen krävs en ledning och styrning som kan prioritera och följa upp arbetet på ett effektivt sätt. Enköpings kommun kommer behöva utveckla förutsättningar för systemförändringar inom den egna organisationen och i samhället.

Kommunstyrelsen har det övergripande strategiska ansvaret för frågor kring miljö men det är kommunfullmäktige som ytterst sätter kommunens mål- och ambitionsnivåer. Kommunen har initierat en projektgrupp som en del av kraftsamlingen för att öka omställningstakten. Gruppen har i uppdrag att verka inom fokusområdena och driva på det interna och externa arbetet för att mobilisera Enköpings aktörer att leverera på målen som finns. Det som påbörjas inom projektgruppen ska dockas an till linjeorganisationen och det är viktigt att skapa bästa möjliga förutsättningar för det.

Under 2023 kommer Enköping fortsätta genomlysningen av kommunens styrning mot agenda 2030, styrdokument och styrmodell. Det är också viktigt att inom ramen för arbetet undersöka hur kommunens styrdokument bör implementeras. Särskilt fokus läggs också på kopplingen mellan koldioxidbudget, beslut och processer.

Under 2023 avser kommunen att:

- Skapa goda förutsättningar för implementering av arbetet inom ramen för omställningen.
- Fortsätta genomlysningen av kommunens styrning mot agenda 2030, styrmodell samt styrdokument dess struktur och implementering med ambitionen att åtgärda såväl vita fläckar som behov av tydliggöranden eller ambitionshöjningar.

3.4. Samverkan med näringsliv, akademi och medborgare

För att Enköping ska bli klimatneutralt krävs holistiskt tankesätt och samverkan med näringsliv, akademi, civilsamhälle och medborgare. Ett viktigt steg för en lyckad samverkan i ett omställningsarbete som präglas av komplexitet är kommunikation och att etablera arenor för samverkan. En arena där vi tillsammans kan kraftsamla och lära av varandra och bredda nätverk. Enköpings kommun ska också bevaka och delta i utlysningar kopplat till strategiska projekt som ligger i linje med vår omställning.

Under 2023 avser kommunen att:

- Bredda nätverk och etablera arenor för samverkan inom ramen för omställningsarbetet.
- Undersöka hur Enköpings kommun kan utveckla överenskommelser om samverkan.
- Enköpings kommun ska också fortsätta undersöka vad olika aktörer behöver för att öka kunskapen om sin egen organisations klimatpåverkan och vad som skulle stärka respektive parts handlingskraft för att nå klimatneutralitet.

3.5. Klimatinvesteringsplan

Den ekonomiska dimensionen av hållbarhet beskrivs ofta som ett medel, därför är ett ekonomiskt perspektiv på klimatomställningen vital. Att förstå effekterna av olika beslut är också centralt för att beslutsfattare ska kunna ta informerade beslut.

Enköping har en koldioxidbudget som utgör en viktig del i arbetet med att skapa en grundlig och genomtänkt klimatinvesteringsplan. Ett analysarbete pågår för att kunna prioritera insatser. Även ekonomiska strukturer och beslut ska stödja hållbarhet, kopplat till styrmodellen ska ekonomiska modeller och stödjande analys kring detta utvecklas. När nya strukturer ska integreras i ett komplext system är det viktigt med förståelsen att det kan uppstå målkonflikter. Det kan exempelvis handla om avvägningar mellan miljörelaterade och ekonomiska mål. I Enköpings kommun ska vi öka förståelsen kring detta och diskutera hur vi kan undvika målkonflikter och öka synergier när hållbarhet än mer integreras i verksamheten.

Det finns behov av externt stöd och nätverk för ett fortsatt arbete med metodutveckling, modeller och kunskapsbyggande. En särskild aspekt för Enköping är vår levande

landsbygd och jordbruk och genom att koppla på det viktiga landsbygdsperspektivet motverkar vi en polarisering i framtidsfrågor.

Under 2023 avser kommunen att:

- Delta i nätverk för stöd och fortsatt arbete med metodutveckling, modeller och kunskapsbyggande kopplat till klimatinvesteringar.
- Fortsätta analysarbetet för att kunna prioritera insatser för att sedan med stöd av Viable Cities och externa aktörer ta fram en plan för klimatinvesteringar.
- Bedriva kunskapshöjande åtgärder kopplade till hållbara ekonomiska modeller, investeringar, grön- och social finansiering och cirkulära flöden.

3.6. Digitalt stöd för genomförandet

Digitalisering är en viktig möjliggörande faktor för omställning till en klimatneutral och hållbar kommun. Vi ska fortsatt vara engagerade i både regionala och nationella nätverk kopplade till digitalisering för att ta del av innovativa lösningar, det är en förutsättning för framdrift. Vi ska delta i utveckling och utbyggnad av en digital teknik som leder till smarta, innovativa och specialanpassade lösningar för att hantera klimatrelaterade frågor.

Under 2023 avser kommunen att:

- En databas för öppna data är på plats, vi arbetar med sammanställning och analys av energidata och för energivisualisering.
- Kunskapshöja och tillvarata digitaliseringens möjligheter för klimatomställningen.

3.7. Innovationsnav för klimatneutrala kommuner

I och med att klimatomställningen lyfts än högre på Enköpings kommuns agenda och integreras än mera i våra arbetssätt kommer Enköping kunna dela med sig av sina erfarenheter på olika sätt till andra parter, exempelvis mindre och mellanstora kommuner. Det kommer dels att ske genom de kanaler och samarbetsnätverk som redan finns regionalt, nationellt och internationellt. Enköpings kommun ser möjligheter i att fortsätta samverka med Uppsala kommun för att samskapa ett ledande innovationsnav av ekosystemkaraktär.

Under 2023 avser kommunen att:

- Enköpings kommun ska inom Länsstyrelsens och Region Uppsala läns tematiska nätverk och processer för regionalt samarbete inom miljö, klimat och hållbarhet aktivt driva tydliga och tidsatta ambitioner. Undersöka hur vi inom Uppsala län fortsätter arbetet med utredningen som Länsstyrelsen överlämnat till regeringen om ökad lokal och regional klimatomställning som underlag inför den kommande klimatpolitiska handlingsplanen.

- Tillsammans med regionala och kommunala aktörer fortsätta utbyta och dela erfarenheter kring förändrade och nya arbetssätt i arbetet att mobilisera och snabba på utvecklingen till klimatneutrala och hållbara städer.

3.8. Klimatanpassning

Klimatanpassning handlar om att rusta samhället för nya utmaningar, en mycket viktig del av omställningsarbetet. Klimatanpassning ska finnas med som en aspekt från början i planeringsprocessen. Detta för att skapa möjligheter att ta fram väl integrerade, långsiktiga lösningar som bidrar till en hållbar samhällsutveckling. Kommunens arbete kopplat till klimatanpassning berör främst att arbeta för att minska konsekvenserna av översvämning vid ökad nederbörd och skyfall. Både den antagna dagvattenplanen och vattenplanen tar upp vikten av att arbeta förebyggande.

Enligt den antagna dagvattenplanen ska kommunen arbeta med följande principer för robusta och långsiktigt hållbara dagvattensystem.

- Ny bebyggelse ska planeras så att framtida högre dagvattenflöden kan hanteras på ett hållbart sätt.
- Vid ombyggnad ska dagvattenhanteringen anpassas på ett hållbart sätt för framtida högra flöden.
- Dagvattenanläggningar ska utföras och planeras så att de inte medför olägenheter för byggnader och/eller omgivningen.

I vattenplanen står det även att kommunen ska arbeta utåtriktat med information till medborgare, fastighetsägare och andra via kommunens webbplats och olika informationskampanjer. Planen lyfter även vikten av att arbeta internt med kompetenshöjande insatser både för tjänstepersoner och politiker. Även kommunens arbete med att stötta markägare att återskapa våtmarker kan kopplas till klimatanpassning, då torvbildande våtmarker spelar en viktig roll för klimatet då de binder kol.

Med genomtänkta tekniska lösningar i grunden och smart utnyttjande av ekosystemtjänster kan vi tillföra nya kvaliteter i staden. I fördjupande översiktsplanen för Enköpings stad har man identifierat behovet av en översvämningsutredning med åtgärder för Enköpingsån men även behov av en handlingsplan för klimatanpassning. Inför nya detaljplaner görs alltid en dagvattenutredning. I detaljplaneprocessen jobbar kommunen där det är möjligt med mångfunktionella ytor – strategiskt lokaliserade ytor i stadsmiljön där träd, gröna ytor, vattendrag och dammar kan fylla flera funktioner så som exempelvis att bidra till temperatursänkande och luftförbättrande, stödja biologisk mångfald, utgöra mötesplatser för rekreation och vila och samtidigt kan nyttjas för att hantera dagvatten och ökade vattenmängder vid behov.

Under 2023 avser kommunen att:

- Påbörja en kommunal handlingsplan för klimatanpassning.
- Påbörja en handlingsplan för Enköpings kommuns Vattenplan – vägen till god vattenstatus.
- Påbörja en handlingsplan för Enköpings kommuns Dagvattenplan – Principer för ett långsiktigt hållbart dagvattenarbete.

3.9. Klimatsmart mobilitet

För att lyckas med att nå målen i såväl trafikstrategin, gång- och cykelplanen som den planerade laddinfrastrukturstrategin krävs, förutom satsningar i ny infrastruktur, även en attityd och beteendeförändring. Dessa förändringar kan ske med hjälp av information, marknadsföring och kampanjer.

Under 2023 avser kommunen att:

- Fortsätta arbetet med att ta fram en Mobility managementplan för att tydliggöra hur kommunen ska använda mobility management för att uppnå trafikstrategins mål.
- Arbeta med informationskampanjer för attityds och beteendeförändringar kring hållbart resande, kommunen har bland annat aktiviteter under mobilitetsveckan.
- Fortsätta arbeta med cykelsatsningar, nya cykelvägar och nytt cykelgarage.

3.10. Rapportering och uppföljning

Rapportering och uppföljning av arbetet kommunen åtar sig genom klimatkontraktet sker löpande till en styrgrupp och kommunstyrelsen. Åtaganden i klimatkontraktet ska integreras i ordinarie verksamhet.

Det är också viktigt att följa upp hur hållbarhetsarbetet i stort fortskrider, mäta effekten för att kunna prioritera på ett effektivt sätt. Idag sker viss uppföljning men vi ser behov av att än tydligare mäta effekten av vårt hållbarhetsarbete som våra åtaganden i klimatkontraktet är en del av.

Under 2023 avser kommunen att:

- Arbeta med att ta fram förslag på tillämpbart hållbarhetsstöd och att klimat- och hållbarhetsarbetet ska ingå som naturlig del i den ordinarie verksamhetsplaneringen och uppföljning.

4. Viable Cities åtaganden

Innovationsprogrammet Viable Cities genomförs i bred samverkan, för att bidra till att ställa om till klimatneutrala städer 2030 som en del i det svenska åtagandet att uppfylla mål i Agenda 2030 och Parisavtalet. I detta ingår att vara internationella föregångare i städers omställning.

Viable Cities arbetar med en bredd av aktörer på tvärs över vetenskapliga discipliner, branscher och samhällssektorer. Det kopplar samman excellenta forskningsmiljöer med stora och små företag inom en rad branscher samt offentliga verksamheter och civilsamhällesorganisationer.

Inom ramen för den roll som Viable Cities har som strategiskt innovationsprogram kommer programmet att verka för följande:

4.1. Bättre regler

Viable Cities har för avsikt att skapa ett kompetensstöd med tillhörande policylabb för att ge kommunen bättre överblick avseende nuvarande och kommande svensk och europeisk lagstiftning, regler och normer av relevans för städers klimatomställning. Detta innefattar processtöd för förändring av regelverk och normer för att i praktiken underlätta klimatomställningen. Detta kommer i ett första steg att koppla till utvecklingsarbetet kring systemdemonstratorer (se avsnitt 6).

4.2. Innovationer

För att underlätta för kommunen att implementera innovation som påskyndar klimatomställningen, kommer Viable Cities att bidra med kompetensnätverk och processtöd, bland annat genom att engagera andra strategiska innovationsprogram i den fortsatta utvecklingen av Klimatkontrakt 2030, framför allt inom mobilitet, energi, byggd miljö, cirkulär ekonomi, hälsa och digitalisering. Utifrån samarbetsavtalet som finns med det strategiska innovationsprogrammet Drive Sweden kring klimatsmart mobilitet kommer samverkan utvecklas ytterligare med såväl städer som myndigheter kring detta område, inte minst med Trafikverket.

4.3. Samordnad finansiering

Viable Cities kommer på följande sätt understödja kommunens behov av finansiering av klimatomställning och verka för samarbete och synergi mellan myndigheter och andra aktörer som finansierar klimatomställning och hållbar stadsutveckling.

- Viable Cities kommer fortsatt arbeta med Klimatkontrakt 2030 med de 23 städerna och fem myndigheterna som är involverade i detta.

- Viable Cities har genom Rådet för Hållbara Städer startat ett samarbete för att skapa synergi mellan statliga myndigheters bidrag till städernas klimatomställning och Klimatkontrakt 2030. Myndigheterna utvecklar samordningen kring de olika insatser som pågår inom området hållbar stadsutveckling, se 5.3 Samordnad finansiering.
- Viable Cities samarbetar med Kommuninvest och Europeiska Investeringsbanken EIB m fl i syfte att utveckla former för att förstärka den långsiktiga finansieringen av kommunens klimatinvesteringsplan.

Viable Cities arbetar vidare med att utveckla former för klimatinvesteringsplaner för städer med sikte på att stödja samtliga städer i satsningen Klimatneutrala städer 2030.

4.4. Samspel med EUs mission klimatneutrala städer

Viable Cities samverkar nära med de stödstrukturer som byggs upp kring EUs mission om klimatneutrala städer 2030 – såväl en plattform för EUs mission (EU mission platform, NetZeroCities) som CapaCITIES, ett nätverk av nationella noder, som partnerskapsprogrammet Driving Urban Transitions (DUT).

5. Myndigheternas åtaganden

Myndigheterna åtar sig att samverka inom det strategiska innovationsprogrammet Viable Cities. Myndigheterna bidrar på så sätt till syftet med det missionsdrivna arbetet att ställa om till klimatneutrala städer 2030 med ett gott liv för alla inom planetens gränser.

Klimatkontrakt 2030 innebär att nya arbetssätt behöver utvecklas, såväl mellan olika aktörer och organisationer som mellan olika styrnivåer.

Under 2023 fortsätter myndigheterna utveckla arbetet i det myndighetsövergripande innovationsteamet. En fortsatt dialog med städer och regioner är viktig för att fånga upp behov och bidra till systemomställning. Arbetet innebär en aktiv medverkan i "Transition Lab Forum" som Viable Cities faciliterar, där gemensamma workshops, reflekterande samtal och lärseminarier är en viktig del. Nya arbetssätt kan även bestå i att myndigheterna initierar experiment och pilotprojekt.

Myndigheterna åtar sig att fortsätta det gemensamma arbetet kring följande utveckling under 2023 för att stödja kommunernas klimatomställning:

5.1. Lärande arbetsätt för policyutveckling

Myndigheterna samverkar för att skapa förutsättningar för en proaktiv dialog och lärande kring policyutveckling samt befintligt och kommande regelverk inom hållbar stadsutveckling och klimatomställning.

Under 2023 utforskar och testar myndigheterna former, exempelvis policylab, för att identifiera hinder och utmaningar inom policy och regelverk för hållbar stadsutveckling och klimatomställning.

Myndigheterna fortsätter att bidra i aktiviteter som främjar utvecklingen av klimatinvesteringsplaner, digitalisering och datadelning, systemdemonstratorer och samverkansprocesser som rör flernivåstyrning.

Under Sveriges EU-ordförandeskap våren 2023 kommer myndigheterna vara involverade i flera av de cirka 150 EU-möten som kommer att hållas i landet. Mötena är arenor för lärande och policyutveckling och städer och regioner är viktiga deltagare. Bland annat planeras diskussioner om EUs urbana agenda om hållbar stadsutveckling och en konferens om Gröna städer.

5.2. Stöd till forskning, innovation och utveckling

Myndigheterna finansierar insatser för forskning, innovation, utveckling och systeminnovation som stödjer en snabbare klimatomställning.

Myndigheternas stöd riktar sig till olika typer av forskning, innovation, tillämpning och demonstration och till viss del investeringsstöd. Stöd tillhandahålls genom öppna utlysningar och andra former så som till exempel beställarnätverk, behovsägarnätverk och innovationsupphandling.

Som en del i omställningsarbetet har myndigheterna² och Viable Cities lanserat en satsning på urbana systemdemonstratorer. Under hösten 2022 genomfördes en första, så kallad designfas inom satsningen. Under 2023 kommer en uppföljande utlysning genomföras. Syftet med satsningen är att skapa en insatsform som tar ett tydligare systemperspektiv på omställningsarbetet.

5.3. Samordnad finansiering

För att skapa bättre framförhållning och samlad information utvecklar myndigheterna löpande samordningen kring de olika insatser som pågår inom hållbar stadsutveckling och klimatomställning. Arbetet görs inom ramen för flera av myndigheternas befintliga uppdrag och uppgifter exempelvis Rådet för hållbara städer, strategiska innovationsprogram, de nationella forskningsprogrammen för klimat och hållbart samhällsbyggande, och europeiska regionala utvecklingsfonden.

² Vinnova

Under 2022 har myndigheterna initierat ett första test med några av städerna för att i dialog utveckla en metod för portföljanslys av myndigheternas samlade finansiering till städer. Innovationsarbetet avser att fortsätta under 2023. Det långsiktiga målet är att arbetet ska bidra i arbetet med städernas klimatinvesteringsplaner.

Hållbarstad.se är Rådet för hållbara städernas gemensamma webbplats. Under 2023 fortsätter utvecklingsarbetet med webbplatsen dels för att fortsatt synliggöra kommande finansieringsmöjligheter, dels för att göra den mer tydlig och användarvänlig.

5.4. Deltagande i europeiska initiativ för hållbara städer

Myndigheterna ingår och arbetar med flera olika europeiska initiativ för att stödja utvecklingen av hållbara städer och samhällen.

I arbetet med att stödja svenskt deltagande i forskningsprogrammet Horisont Europa 2021–2027 ingår att bidra i utformning av utlysningar och aktiviteter samt informera och ge råd till aktörer som planerar att delta i ansökningar i olika europeiska satsningar. Myndigheterna samverkar även i genomförande av EUs regionala utvecklingsfond 2021–2027 med insatserna för hållbar urban utveckling.

Myndigheterna fortsätter medverka i partnerskapet Driving Urban Transitions to a Sustainable Future³, där utlysningar och andra aktiviteter inom området hållbar stadsutveckling kommer att vara aktuellt under de kommande åren samt EU-kommissionens satsning New European Bauhaus⁴, European Urban Initiative (EUI)⁵ och Urbact⁶

Myndigheterna bidrar även för att utveckla stödjande funktioner för de städer som valts ut att ingå i missionen 100 klimatneutrala städer. Ett exempel är programmet CapaCITIES⁷. Genom CapaCITIES initieras och stärks nationella förändringsprocesser för att etablera nationella nätverk och styrningsstrukturer.

6. Strategiska utvecklingsprojekt 2023

Under 2023 kommer följande strategiska utvecklingsprojekt att bedrivas inom Viable Cities Transition Lab i samverkan med övriga kommuner, med syfte att vid den kommande revideringen av Klimatkontrakt 2030 kunna vidareutveckla innehållet i kontraktet.

³ Energimyndigheten, Formas och Vinnova

⁴ New European Bauhaus lyfter fram betydelsen av estetiska, sociala och kulturella värden i den gröna omställning.

⁵ European Urban Initiative, är en hub för hållbar stadsutveckling på EU-nivå. EUI ska erbjuda stöd till städer för att förbättra och öka sin kapacitet i att utforma strategier, policyer och projekt för hållbar stadsutveckling. (urban-initiative.eu).

⁶ Urbact är ett europeiskt samarbetsprogram för utbyte och lärande inom hållbar stadsutveckling, Tillväxtverket.

⁷ Energimyndigheten och Viable Cities deltar.

6.1. Systemdemonstration

Viable Cities utvecklar i samarbete med myndigheter systemdemonstratorer som en ny insatsform för att driva innovation på systemnivå. Detta för att åstadkomma transformation i linje med mission klimatneutrala städer 2030. En systemdemonstrator genomförs för att demonstrera omställning av hela samhällssystem i verklig miljö. En viktig del i insatsformen är en portfölj av insatser där nya lösningar, modeller, initiativ och experiment kopplas ihop till en större helhet. Många aktörer från olika sektorer mobiliseras i syfte att lära för att skala. Systemdemonstratorerna tar sin utgångspunkt i centrala områden i Klimatkontrakt 2030 och är tänkta att bidra till revideringar av kontraktet utifrån insikter från arbetet.

Vinnova och Viable Cities har tillsammans under 2022 inlett en designfas för att utforska hur systemdemonstratorer kan bli ett kraftfullt verktyg för omställningen till klimatneutrala städer. I samverkan med ett antal städer har sex konsortier inlett designfasen hösten 2022. Under 2023 planeras en utlysning för etableringsfas med ambitionen om att möjliggöra för ett antal systemdemonstratorer i Sverige. Parallellt planeras för fyra systemdemonstratorer i Bogotá (Colombia), Bristol (Storbritannien), Curitiba (Brasilien) och Makindye Ssabgabo (Uganda) inom Climate Smart Cities Challenge tillsammans med UN-Habitat. Ambitionen är att under 2023 stärka erfarenhetsutbytet mellan systemdemonstratorer nationellt och internationellt.

6.2. Konkurrenskraft och finansiering

En grundtes i missionsdriven innovation är att staten och offentliga organisationer på olika nivåer i samhället tar en aktiv roll i att samskapa och omforma marknader i samspel med näringslivet och andra samhällsaktörer som akademi och civilsamhälle. En stark mobilisering för omställning till klimatneutralitet kan ge förutsättningar för företag i Sverige att utveckla nya affärsstrategier som ger konkurrenskraft genom att driva en omställning till ett klimatneutralt och hållbart samhälle. Detta är avgörande för Sveriges ambition att vara världens första fossilfria välfärdsland och vårt klimatpolitiska ramverk. Under 2023 kommer Viable Cities att ytterligare förstärka samverkan med näringslivet för att kraftsamla för omställning. Det kommer att ske på flera nivåer. Inte minst genom samverkan med initiativ som Fossilfritt Sverige och Omställningslyftet. Likaså kommer utveckling ske för att förstärka den lokala mobiliseringen av företag i Klimatkontakt 2030 att utforskas.

Ett centralt inslag i Klimatkontrakt 2030 är att skapa en klimatinvesteringsplan med ett brett perspektiv på vilka investeringar som behöver ske för att åstadkomma klimatomställningen till 2030 i en stad (i betydelsen ett bredd av aktörer inklusive medborgare, civilsamhälle, företag, akademi och offentliga organisationer). I genomsnitt bedöms kommunen själv ha rådighet över cirka 15 procent av de investeringar som behövs. Ett angeläget arbete är att samla rätt aktörer från näringsliv (inklusive finansiell sektor), offentliga aktörer och civilsamhälle för att få till stånd nödvändiga

investeringar och omrikta finansiella flöden för att ställa om till klimatneutralitet och samtidigt säkra mervinster av klimatomställningen som arbetstillfällen, ökad hälsa, inkludering och attraktiva livsmiljöer. Även upphandling är ett centralt inslag här. Viable Cities arbete kommer att fortsätta under 2023 för att säkra mobilisering av investeringar och utveckla metoder för klimatinvesteringsplaner.

6.3. Medborgarengagemang

Nuvarande samhällsutmaningar innebär att flera kriser sammanfaller med klimatkrisen. Det gäller bl a pandemin, kriget i Ukraina, kriser vad gäller energi, mat, råvaror och kritiska mineraler, biodiversitet och demografi. Detta innebär samtidigt en demokratisk utmaning där växande andelar av befolkningen känner sig utanför.

Detta ökar behovet av satsningar som syftar till inkludering och att sätta medborgarna i centrum för omställningen till klimatneutralt och hållbart samhälle, bl.a. genom nya former för medborgarinvolvning (exv. medborgarråd) och utveckling av attraktiva livsmiljöer (exv. New European Bauhaus). Viable Cities kommer under 2023 att vidareutveckla samarbete med städer, myndigheter och andra aktörer för att skapa förutsättningar för medborgarengagemang i klimatomställningen. Inte minst genom utveckling av nya former av medborgarinvolvning i lokala klimatkontrakt och samspel med europeiska satsningar på området.

6.4. Mission klimatneutrala städer 2030 internationellt

EU sjösatte i oktober 2021 fem missioner för ett nytt och innovativt sätt att arbeta tillsammans och förbättra människors liv i och utanför Europa. De fem s k uppdragen ska tackla stora samhällsutmaningar som hälsa, klimat och miljö och formulerar ambitiösa och tidsatta mål som ska nås till 2030. Ett av dem är 100 klimatneutrala och smarta städer – med och för medborgarna (kallad Cities Mission) som är en viktig del i att leverera Europas gröna giv med sikte på en klimatneutral kontinent 2050. Detta innebär en väsentlig förstärkning av det svenska arbetet med mission klimatneutrala städer 2030 och med Klimatkontrakt 2030 som verktyg för detta.

Under 2023 sker utvecklingsarbete för att ytterligare stärka kopplingen mellan det svenska och europeiska arbetet med mission klimatneutrala städer 2030. Det sker inom en rad initiativ som involverar såväl städer, myndigheter som Viable Cities som program. Exempel är NetZeroCities (som är en plattform för genomförande av Cities Mission, med utvecklingsarbete kring bl a Climate City Contract och Climate Investment plans), partnerskapet Driving Urban Transitions, CapaCITIES, New European Bauhaus m fl. New European Bauhaus-initiativet lanserades av EU-kommissionen i januari 2021, och kopplar samman EUs gröna giv med vår byggda miljö. I genomförandeplanen för Cities Mission pekar EU-kommissionen på att EUs Climate City Contract ska möjliggöra medverkande städer att integrera och stärka värden och principer i New European Bauhaus-initiativet i sina planer för klimatneutralitet. Arbete kring New

European Bauhaus sker i samverkan med Boverkets (Rådet för hållbara städer) regeringsuppdrag att samordna Sveriges medverkan i New European Bauhaus.

En fortsatt utveckling av det globala samarbetet kring klimatneutrala städer 2030 kommer att ske. Detta tar framför allt utgångspunkt i ett flertal redan pågående arbeten, till exempel kopplat till det svenska ordförandeskapet i EU under våren 2023 och fortsättningen av Climate Smart Cities Challenge i de fyra städerna utanför EU i samarbete med UN-Habitat.

7. Gemensamt arbete kring uppföljning, utvärdering och uppdatering

Viable Cities och kommunen är överens om att genomföra en årlig uppföljning av kommunens resultat inom ramen för Klimatkontrakt 2030. Viable Cities tar fram underlag för en årlig uppföljning på kommunal och nationell nivå.

7.1. Viktigaste uppdateringar för kommunen

Enköpings kommun har valt att fokusera på förflyttningar inom fem områden, vilka utöver klimatkontraktet har egna beslutsunderlag för att ytterligare konkretisera hur förflyttningen ska genomföras. Hittills har vi bland annat:

- Under 2022 har vi gjort en grundlig satsning på medborgardialog för att kunna använda oss av den typen av samskapande i omställningen. Vi har sett ett behov av att ta fram en metod och systematik kring medborgardialogsprocessen för att göra den lättillgänglig och användbar i arbetet. Det har bland annat lett till en riktlinje för medborgardialog som vi håller på att färdigställa.
- Tagit fram ett hållbarhetsprogram i samverkan för stadsdelen Myran. Som processstöd i arbetet använder vi numera Citylab där Guide för hållbar stadsutveckling bidragit till helhetssyn både vad gäller tematiska frågor och processstyrning. Vi har tagit fram en gemensam agenda med vision, målområden inriktningsmål och åtgärder som gemensamt syftar till en klimatsmart stadsdel. Målet med programmet är att genom gemensamma insatser reducera klimatbelastningen. Målet är också att genom den dynamiska process som arbetet innebär också testa genomförbarheten av nya idéer. Resultat och erfarenheter förs sedan tillbaka till kommande revideringar av hållbarhetsprogrammet. Det innebär att den kunskapsuppbyggnad, resultat, erfarenheter och arbetssätt sedan kan användas i den fortsatta utvecklingen och målstyrningen av fler stadsdelar i Enköping.
- Påbörjat en översyn av styrningen i stort för att agera mer hållbart och tar fram förslag till förändringar tillsammans med forskare på Mälardalens universitet. Vi undersöker också hur koldioxidbudgeten kan koppla an till budgetprocessen

tillsammans med partners. Vi rustar Enköping med struktur för att öka förmågan till innovation och transformation tillsammans med flera parter. Parallellt med det arbetet fortsätter Enköping att arbeta in åtaganden i den ordinarie verksamhetsplaneringen och uppföljning.

- Engagerat oss i både regionala och nationella nätverk kopplade till digitalisering för att ta del av innovativa lösningar vilket är en förutsättning för att få den framdrift som vi behöver.
- Gjort satsningar på hållbart resande, bland annat har vi byggt infrastruktur och lanserat ett stadsbusslinjenät för att göra kollektivtrafiken mer tillgänglig. Byggt och rustat upp gång- och cykelvägar och trafikbarometrar. Ett cykelgarage med bland annat laddstation för elcyklar är i startgroparna och kommer öppnas upp för allmänheten under 2023. Under sommaren testade vi ett nytt grepp och engagerade medborgarna i att kartlägga gång- och cykelvägar samt bilvägar med hjälp av ett mobilspel för att få in videodata, data som ger oss bra underlag för planering av underhåll.

7.2. Mest angelägna erfarenheter att dela för kommunen

Vi måste fortsätta bredda nätverk och etablera arenor för samverkan inom ramen för omställningsarbetet. Detta nya sätt att arbeta i samverkan har också inneburit att kommunen samtidigt utvecklar den egna organisationens förmåga att arbeta med målstyrt hållbarhetsarbete på ett nytt sätt. Ambitionen är att klimatkontraktet fortsatt får större genomslagskraft i kommunorganisationen och i hela kommunen, vilket vi tror är möjligt då engagemanget ökar mer och mer.

7.3. Viktigaste uppdateringar för Viable Cities

Under 2022 har ett omfattande arbete gjorts för att ge goda förutsättningar för alla 23 signerande städer att fördjupa sitt arbete med mission klimatneutrala städer 2030, då 14 städer tillkommit i oktober 2021. Vidareutveckling har gjorts av plattform för snabbare lärande genom Viable Cities Transition Lab Forum, City Labs, Klimatfrukostar och en rad olika format för möten mellan städer och myndigheter och andra aktörer. Vidare har samspelet med de signerande myndigheterna utvecklats för att fördjupa processen med Klimatkontrakt 2030 ytterligare. Viable Cities har även bidragit med underlag till regeringsuppdraget om lokal och regional klimatomställning som är ett av underlagen till regeringens kommande klimatpolitiska handlingsplan.

Under året har arbetet intensifierats för att utveckla praktiska och forskningsbaserade verktyg och metoder för klimatinvesteringsplaner. En första prototyp av ett beräkningsverktyg finns sedan i oktober tillgängligt för samtliga 23 signerande städer. Under året har också konceptutveckling kring systemdemonstratorer fortsatt och under hösten har en designfas av en helt ny satsning lanserats i samarbete mellan Vinnova och Viable Cities som involverar ett flertal städer.

Under 2022 har Viable Cities ansvarat för ett regeringsuppdrag, Thriving North (stöd till innovationsarbete inom hållbar stads- och samhällsutveckling i Norrbotten och Västerbotten). En första prototyp av ett regionalt klimatkontrakt utvecklats med en arbetsgrupp med representanter från regionerna och länsstyrelserna i Västerbotten och Norrbotten. Vidare har en plattform initierats för regional samhällsomställning i norra Sverige. Plattformen, med namnet Thriving North, bärs nu vidare av fler aktörer i de fyra norra regionerna.

EUs arbete med mission klimatneutrala städer 2030 har intensifierats under året. I september 2021 lanserades mission Klimatneutrala städer 2030 som en av de fem missionerna. Då inbjöds städer över hela Europa att göra en intresseanmälan att bli föregångare i omställningen till klimatneutralitet. Så mycket som 377 städer anmälde intresse. I juni 2022 valdes 112 städer ut för att bli pionjärer i klimatomställningen, varav 100 inom EU och 12 i associerade länder. Av dessa 112 finns sju svenska städer som återfinns bland de 23 som signerar Klimatkontrakt 2030.

Den europeiska plattformen NetZeroCities har under det senaste året inlett arbetet med att stödja implementeringen av mission klimatneutrala städer 2030 inom EU. Inte minst för att underlätta omställningen i de 112 städerna. Viable Cities medverkar i arbetet. NetZeroCities håller nu bl a på att utforma ett klimatkontrakt för städer i hela EU som verktyg för snabbare klimatomställning. Här är klimatinvesteringar en viktig del.

Två nya kompletterande initiativ har initierats under 2022 som ska stötta mission klimatneutrala städer 2030 i EU. Det första är partnerskapet Driving Urban Transitions där Viable Cities deltar tillsammans med Vinnova, Energimyndigheten och Formas från Sverige. Här sker samarbetet med nationella aktörer från ett stort antal länder. Framför allt handlar det här om finansiering av internationella satsningar inom tre områden som kan bidra till snabbare klimatomställning: energipositiva stadsdelar, cirkulär urban ekonomi och 15-minutersstaden. Det andra är initiativet CapaCITIES. Detta EU-samarbete syftar till att underlätta etableringen av nationella strukturer för att möjliggöra klimatomställningen i städer liknande Viable Cities i Sverige och CitiES2030 i Spanien.

Den globala innovationstävlingen Climate Smart Cities Challenge har under året gått in i en ny fas och team av företag och organisationer arbetar nu i de fyra städerna utanför EU i samarbete med UN-Habitat.

7.4. Viktigaste uppdateringar för myndigheterna

Arbete inom myndigheternas Innovationsteam

Under 2022 har myndigheterna i Klimatkontraktet fortsatt utveckla arbetet inom sitt innovationsteam. Teamet har bland annat sammanställt en överblick av myndigheternas olika stödformer och finansieringsinstrument och medverkat till att utlysningar

som rör klimatomställning och hållbara städer kontinuerligt publiceras på webbplatsen Hållbarstad.se.

Innovationsteamet har medverkat i Viable Cities Transition Labs och deltagit i workshops och möten i syfte att lära mer om städers klimatinvesteringsplaner och myndigheternas roll i arbetet. Tillsammans med några av städerna har innovations-teamet testat att utveckla stöd och former för analys av myndigheternas gemensamma finansiering (bl a olika forskning- och innovationsprogram, stadsmiljöavtal) de senaste fem åren. Syftet är att arbetet på sikt ska bidra till åtaganden om samordnad finansiering och städernas arbete med klimatinvesteringsplanering.

I myndigheternas löpande arbete finns många åtgärder och initiativ som har betydelse för städernas arbete med klimatomställning. Att samla och informera om dessa är en viktig uppgift för myndigheterna. Nedan följer ett urval som stöder eller på annat sätt berör städerna.

Stöd till forskning, innovation och utveckling

Under året har myndigheterna genomfört flera utlysningar i syfte att underlätta omställningen i städer.

Vinnova har i samarbete med Viable Cities bland annat genomfört utlysningen Designfas av urbana systemdemonstratorer. En uppföljande utlysning sker våren 2023, Andra exempel från Vinnova är Hållbar tillgänglighet i hela Sverige, om mobilitet i glesbygd, i samarbete med Drive Sweden och Viable Cities, Civilsamhällets lösningar för klimatomställning, samt Innovationer för en minskad elanvändning i samarbete med Energimyndigheten.

Tillväxtverket har haft utlysningar från Europeiska Regionala utvecklingsfonden, Ta fram lokal strategi för Hållbar urban utveckling, och utlysningen Driva plattform för samverkan och erfarenhetsutbyte. Staden som nav för grön och digital omställning är en satsning inom Omställningslyftet som också finansieras av Regionalfonden. Satsningen syftar till att ta fram nya praktiska arbetssätt för att arbeta med systeminnovation för lokal, grön omställning.

Formas har genomfört utlysningen Klimatneutrala och inkluderande kommuner för att öka kommuners kapacitet och förmåga att påskynda omställningsarbetet mot klimatneutralitet som kännetecknas av social inkludering och jämlika livsvillkor. Inom det nationella forskningsprogrammet för hållbart samhällsbyggande har Formas genomfört en utlysning på Forskarskolor för hållbart samhällsbyggande. Forskarskolorna syftar till att stärka kompetens- och kunskapsutvecklingen och är alla tydligt tvärvetenskapliga, praktisknära och utmaningsdrivna. Flera kommuner ingår i forskarskolorna. Formas finansierar även varje år många forsknings- och innovationsprojekt inom miljö, samhällsbyggnad och areella näringar i flertalet nationella och internationella utlysningar.

I Trafikverkets utlysningar om Stadsmiljöavtal kan kommuner och regioner söka stöd som leder till en ökad andel persontransporter med kollektivtrafik eller cykeltrafik och hållbara godstransportlösningar.

Energimyndigheten har genomfört utlysningar inom följande program som är relevanta för hållbara städer och samhällen, Människa, Energisystem och samhälle, Spara och Bevara, Design för energieffektiv vardag, Transporteffektivt samhälle samt E2B2, Energieffektivt byggande och boende, Forskarskola Energisystem samt Biobaserat samhälle-Bio+.

Energimyndigheten finansierar sedan många år beställargrupper och nätverk för att skapa en plattform för nära samverkan mellan branschaktörer och staten i syfte att minska energianvändningen i byggnader. Energimyndigheten finansierar även den kommunala och energi- och klimatrådgivningen som riktar sig till hushåll och privata aktörer.

Impact Innovation är namnet på nästa generation strategiska innovationsprogram. Utlysning för förberedelseprojekt öppnades under året. En av de tre inriktningarna är Attraktiva och välfungerande samhällen, där inte minst städer är en viktig målgrupp.

På ett internationellt plan utlyser Formas, Energimyndigheten och Vinnova tillsammans medel så att aktörer verksamma i Sverige kan delta i internationella forsknings- och innovationsprojekt som tar sig an urbana utmaningar inom det europeiska partnerskapet Driving Urban Transition (DUT). I första utlysningen ingår 27 länder. På ett övergripande plan adresserar partnerskapet frågor om energi, mobilitet och resursanvändning i en urban kontext.

Myndigheters arbete och särskilda regeringsuppdrag

Energimyndigheten har arbetat tillsammans med Tillväxtanalys, Trafikanalys och Länsstyrelsen i Uppsala län för att ta fram underlag till regeringens nästa klimathandlingsplan. I uppdraget om lokal och regional klimatomställning genomfördes ett stort antal dialoger med kommuner, regioner, myndigheter, forskningsaktörer, näringsliv och andra relevanta aktörer ligger till grund för hindersanalysen och de förslag till styrmedel eller åtgärder som presenterades. På Energimyndigheten pågår en stor mängd uppdrag relaterade till elektrifieringsstrategin, energieffektivisering och trygg energiförsörjning samt uppbyggnaden av ett nationellt centrum för koldioxidavskiljning och lagring (CCS).

Klimatkontraktmyndigheterna ingår även som fem av 14 medlemmar i Regeringens Råd för hållbara städer. I mars 2022 fick rådet ett förlängt och ändrat uppdrag med tydligare fokus på att arbeta mot mål 11 Hållbara städer och samhällen i Agenda 2030. Flera av myndigheterna har medverkat i Boverkets koordineringsuppdrag inom nytt europeiskt Bauhaus (NEB). Ett exempel är utlysningen Idéer för framtidens Kiruna,

Gällivare, Boden, Luleå, Skellefteå och Umeå – idéskisserna klara i projektet Visioner: i norr - Hållbar Stad (hallbarstad.se).

Trafikverkets kunskapsforum – Arena transporteffektiv stadsmiljö är en del av ett regeringsuppdrag (2019–2022) om att genomföra informations- och kunskapshöjande åtgärder för omställning av transportsektorn till fossilfrihet. Ett forsknings- och innovationsprogram för Geofencing som finansieras av Trafikverket och drivs av Closer på Lindholmen samlar nödvändiga aktörer inom samhälle, näringsliv och akademi för att tillsammans ta fram lösningar som ska främja användningen av geofencing i styrning av transportsystemet.

Ett axplock av arbeten som berör utveckling av systeminnovation är Utvecklade arbetssätt och processer för ökade synergier mellan regionala, nationella och internationella innovationsinsatser, Systeminnovation i städer, (Vinnova), Stärka det regionala arbetet med hållbar utveckling (flera myndigheter), bidra till kommande diskussioner om EUs urbana agenda (Formas) samt Vinnovas satsning på att stödja städernas förmåga att leda och organisera innovation, bl a genom det följeforskningsnätverk som i snart 10 år följt utvecklingen av satsningen Innovationsplattformar för hållbara städer, och projektet Accelerera som utvecklar och erbjuder stöd för innovationsledning i kommunerna enligt ISO-standard.

Ny myndighet bland signatärerna

Naturvårdsverket har beslutat att signera Klimatkontrakt 2030 i december 2022 och kommer därmed att fortsatt vara delaktiga i processen.

8. Kontraktet

Parterna är överens om att dessa gemensamma åtaganden, så som de formuleras ovan, ska gälla för 2022. Den första versionen av Klimatkontrakt 2030 signerades 2020. Klimatkontraktet ska uppdateras och förnyas inför varje nytt år.

Klimatkontrakt 2030

Mellan Enköpings kommun, myndigheterna
Energimyndigheten, Vinnova, Formas, Tillväxtverket,
Trafikverket, Naturvårdsverket samt Viable Cities.

Stockholm den 8 december 2022. Parterna är överens om att dessa gemensamma åtaganden, så som de formuleras ovan, ska gälla för 2023. Den första versionen av Klimatkontrakt 2030 signerades 2020. Klimatkontraktet ska uppdateras och förnyas inför varje nytt år.

Peter Book

kommunstyrelseordförande,
Enköpings kommun

Olga Kordas

programchef,
Viable Cities

Robert Andrén

generaldirektör,
Energimyndigheten

Darja Isaksson

generaldirektör,
Vinnova

Johan Kuylenstierna

generaldirektör,
Formas

Elisabeth Backteman

generaldirektör,
Tillväxtverket

Roberto Maiorana

generaldirektör,
Trafikverket

Björn Risinger

generaldirektör,
Naturvårdsverket

Bilaga 1 – länkar till dokument

Nedan finns länkar till de mest relevanta dokumenten i relation till Klimatkontrakt 2030 för Enköpings kommun.

[Klimatkontrakt 2030, version 2021](#)

[Översiktsplan Enköpings kommun](#)

[Fördjupad översiktsplan Enköpings kommun](#)

[Hållbarhetslöften för Enköpings kommun](#)

[Hållbarhetspolicy för Enköpings kommun](#)

[Trafikstrategi för Enköpings kommun](#)

[Gång och cykelplan för Enköpings kommun](#)

[Vattenplan för Enköpings kommun](#)

[Dagvattenplan för Enköpings kommun](#)

Från: "Brev: Val ValAdm" <valadm@val.se>
Skickat: Wed, 21 Feb 2024 15:40:57 +0100
Till: "Brev: Val ValAdm" <valadm@val.se>
Ämne: Nyhetsutskick

Varning: Detta meddelande kommer inte från någon inom din egen organisation. Klicka inte på länkar eller bilagor om du inte känner igen avsändaren och vet att bilagan är säker.

Hej,

Nu är det dags för den senaste veckans nyheter från Valmyndigheten. Klicka på länkarna nedan för att läsa hela nyheten.

[Överenskommelse om tillfällig avvikelse från direktivet om dygnsvila | Valcentralen](#)

Sveriges kommuner och regioner och centrala parter kom den 20 februari överens om en tillfällig avvikelse från arbetstidsdirektivet för valarbetare under valdagen.

[Digital utbildning för röstmottagare | Valcentralen](#)

Filmerna för röstmottagare är färdiga. De finns dels tillgängliga för nedladdning och dels inkluderade i en särskild digital utbildning för röstmottagarna.

[Tips på stöd om informationssäkerhet i valprocessen | Valcentralen](#)

För att kunna vara uppkopplad mot Valid och rapportera valresultat digitalt finns ökade krav på tillgänglig digital teknik och informationssäkerhet inför årets EU-val. Vi har sammanställt var ni kan hitta stöd i dessa frågor hos MSB och SKR.

[Digital utbildningsträff om incidentrapportering | Valcentralen](#)

Den 11 april klockan 13.00 sänder Valmyndigheten digitalt om incidentrapportering inför EU-valet 2024. Sändningen pågår cirka en timme.

[Budröstning med lantbrevbärare | Valcentralen](#)

Nu finns en manual för budröstning med lantbrevbärare.

[Valsedelssystemet ska utvärderas | Valcentralen](#)

Regeringen har fattat beslut om att tillsätta en parlamentarisk kommitté som ska utvärdera och överväga förändringar av valsedelssystemet.

[Manualen för rapportering av preliminärt valresultat kommer i april | Valcentralen](#)

Manualen för rapportering av preliminärt valresultat kommer publiceras i början av april. Detaljer i rapporteringen håller fortfarande på att sättas. Till dess kommer information om rapporteringen uppdateras löpande här på Valcentralen.

Nyheter publiceras löpande [här](#) och en sammanfattning skickas ut varje onsdag.

Hälsningar,
Valmyndigheten

Max Andersson

Valhandläggare

Valmyndigheten

Telefon: 010-575 70 14

www.val.se

Från: "Kommunledningsförvaltningen"
Skickat: Wed, 28 Feb 2024 08:50:21 +0100
Till: "Valnämnden" <valnamnden@enkoping.se>
Ämne: VB: [Information från SKR] Tillfällig avvikelse från dygnsvila under EU-valet

Från: Sveriges Kommuner och Regioner <utskick@skr.se>
Skickat: den 22 februari 2024 08:20
Till: Undisclosed recipients:
Ämne: [Information från SKR] Tillfällig avvikelse från dygnsvila under EU-valet

Till samtliga kommuners valnämnder, valkansli, valsamordnare eller liknande

Centrala parter har kommit överens om att dygnsvilan enligt EU:s arbetstidsdirektiv inte behöver gälla under valdygnet för de arbetstagare som jobbar med EU-valet. EU-valet ses av parterna som en händelse utöver ramen för den löpande verksamheten. Den tillfälliga avvikelsen omfattar arbetsuppgifter som måste utföras för att säkerställa att valet kan genomföras på ett effektivt och rättssäkert sätt.

Mer information nedan

[Tillfällig avvikelse från dygnsvila under EU-valet | SKR](#)

Vänliga hälsningar,

Sveriges Kommuner och Regioner

Hornsgatan 20
118 82 Stockholm
08-452 00 00
info@skr.se
www.skr.se

Från: "Brev: Val ValAdm" <valadm@val.se>
Skickat: Wed, 28 Feb 2024 14:33:22 +0100
Till: "Brev: Val ValAdm" <valadm@val.se>
Ämne: Nyhetsutskick v.9

Varning: Detta meddelande kommer inte från någon inom din egen organisation. Klicka inte på länkar eller bilagor om du inte känner igen avsändaren och vet att bilagan är säker.

Hej,

I detta mail finner ni en sammanfattning av senaste veckans nyheter på Valcentralen. Klicka på länkarna nedan för att läsa hela nyheten. Nyheter publiceras löpande [här](#) och en sammanfattning skickas ut varje onsdag.

[Påminnelse: Utbetalning av statsbidraget | Valcentralen](#)

Valmyndigheten kommer att betala ut statsbidraget för kommunernas arbete med EU-valet någon gång under mars månad fram till den 3 april. Om kommunen har ändrat kontonummer efter utbetalningen 2022 behöver ni meddela det till Valmyndigheten.

[Från den 4 mars finns Valmyndigheten i sociala medier | Valcentralen](#)

Inför vårens EU-val finns Valmyndigheten återigen i sociala medier. I våra kanaler kommer vi att kommunicera om valet och röstning på olika sätt. Följ oss gärna.

[Digital utbildning om hot, säkerhet och köhantering vid röstmottagning | Valcentralen](#)

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) i samverkan med Valmyndigheten bjuder in till en digital utbildningsträff med fokus på hot, säkerhet och köhantering vid röstmottagning.

Hälsningar,
Valmyndigheten

Max Andersson

Valhandläggare

Valmyndigheten

Telefon: 010-575 70 14

www.val.se